

હિંદ સંપ્રદાયનાં તામથી ઓળખાતા મીમાન મહાત્મા રતન
મી ૭ મુંદરજી સ્વામીનાં અશ્વમેધયજ્ઞસાહી મહુમ
શિષ્ય મુનિ મી ચત્રલજી સ્વામી.

—(૦)—

આપે રાગ દ્વેષની દુષ્ટ પ્રવૃત્તિનો ક્ષય કરી પવિત્ર જૈન ધર્મની
પુણ્ય સેવા બજાવી છે; સત્યા અવલંબી બની જાહેર હિમત વડે
કામાજીક સડો દુર કરવામાં સ્વાત્મભોગ આપેલો છે; અને વિજ્ઞાન
દ્રષ્ટિથી એક બિજનનાં વીચારોની આપણે કરી જૈનેતર વિદ્વાનોનાં
હૃદયમાં જૈનધર્મની સ્તુત્ય છાપ બેસાડી છે ઇત્યાદિ સદ્ગુણોથી
આકર્ષાઈ આ ધાર્મિક નાનું પણ ઉપયોગી પુસ્તક હું આપને
અર્પણ કરી કૃતાર્થ થાઉં છું.

લી. હું છું આપનાં અમર આત્માનો

શાન્તિ ઇચ્છક

સેવક

મગજીજી હરજીવન ચીતલીયા.

આભાર પત્રિકા.

મીચુત કા. પોપટભાઈ નેમચંદભાઈ

મુ. ધોરાજી.

આપ મુખ્યત્વે કરીને સ્વચ્છાતિમાંનાં કાઈપણ પ્રાણીનું દુઃખ દેખી તેને યથા શક્તિ સહાય આપવા માટે અહરનિશા ઉત્સુક રહો છો; સાહિત્ય ક્ષેત્રમાં જાત મહેનતથી મેળવેલ લક્ષ્મી ખીજનું ચોખ્ખ વાવેતર કરવા માટે દિન પ્રતિદિન કટીબદ્ધ રહો છો; જરૂર પડે ત્યારે વૃક્ષની સિતળ છાંયાનો ચોખ્ખ લાભ લેવા માટે સદા જાગ્રત રહો છો. તેથી આકર્ષાઈ એક જનસમાજની વ્યક્તિ તરીકે સ્વ આત્માનંદની તિવ્ર ઈચ્છાને ઉપકૃત શુદ્ધિ એ હું રોકી શકતો નથી.

લી. હું છું. આપનો

કપાકાક્ષિ

મંગળજી હરજીવન ચીતલીયા.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૬૮-૮૧ વાર્ષિક

પુસ્તકનું નામ ૨-૧૧-૧૧/૨૧૩ પૂત

વિષય પૃથ્વી: ૪૩૫

અમાઉથી આશ્રય આપનારાઓનાં મુખારક નામો.

માંગરોળખંડર.

૫૦ સ્થા. જૈનશાળા હા. શે. સા. જેયંદ હરજીવન બાણુ

૫૦ મહુમ શે. સા. વલભજી અમરચંદ

૨૫ „ „ „ કાળીદાસ વસનજી

૧૦ શે. સા. ખીમજી બાવાભાઈ

૮ મહુમ શે. સા. પાનાચંદ માણેકચંદ

૮ શે. સા. હરીદાસ વૃધમાન

૪ એક ગૃહસ્થ.

૪ મહુમ શે. સા. લીલાધર અમરચંદ

૪ „ „ „ પાનાચંદ ધરમશી

૪ „ „ „ દેવજી જૂઠા.

૧ „ „ „ પાનાચંદ રામજી

૧ શે. સા. વેંશજી જાડવજી

૧ ખેન શ્રી જવલખેન

પોરખંડર.

૧૦૦ મહુમ શે. સા. લાલજી હરખચંદ હા. ધર્મમેમી મહાશય શે.

સા. સવચંદ આણુંદજીભાઈ

હાલરીયા. (કાઠીયાવાડ)

૨૦ કામદાર સાહેબ ઉત્તમચંદ રૂપશીભાઈ

રાજકોટ.

૧૫ શે. સા. લખમીચંદ ધારશી

સડપદર (કાઠીયાવાડ)

૨ શે. સા. પટેલ દામોદર વાલજી

૨ „ „ „ જોયંદ વાલજી

૨ „ „ „ ઝવેરચંદ વાલજી

૨ „ „ „ જાદવજી મીઠા

૧ „ „ „ ઘેલા નારણજી

૧ „ „ „ ખેતસી પ્રેમચંદ

૧ „ „ „ હગનલાલ તેજશી.

॥ ॐ श्री अरिष्टाञ्जसाय नमः ॥

श्री* सामायिक वृत्.

पाठ १ लो. नमस्कारनो.

नमो अरिहंताय ॥ नमो सिद्धाय ॥ नमो आयरि-
रियाय ॥ नमो उवञ्जयाय ॥ नमो लोअे सवसाय ॥ १ ॥

पाठ २ ले. तिष्ठुतो नो.-तथा वंद्या नो.

तिष्ठुतो ॥ आयाहि ॥ पयाहि ॥ वंद्यामि ॥
नमस्सामि ॥ सक्करेमि ॥ सम्भायेमि ॥ कल्याय ॥ मंगलं
॥ देवयं ॥ धैर्यं ॥ भज्जुवा स्सामि. ॥ २ ॥

पाठ ३ ले. धरियावहिनो.

धर्यामि पडिक्कमि ॥ धरियावहियाअे ॥ विरह-
आअे ॥ गमयागमये ॥ पायुक्कमये ॥ पीयक्कमये ॥
हरियक्कमये ॥ उस्साउत्तिंग ॥ पयुग दग्ग ॥ मद्दो मक्कडा
॥ सतायुं सक्कमये ॥ जेमे शुवा ॥ विरहिया ॥ म्मिं-

*स्थग संहायने एव सामायिकवृत् अर्थ सहित एभ्यु नयी
माटे पांयके क्षमा करवी.

દિઆ ॥ બેઇદિઆ ॥ તેઇદિઆ ॥ ચઉરિદિઆ ॥ પંચિદિ
આ ॥ અભિહયા ॥ વત્તિયા ॥ લેસીયા ॥ સંધાધયા ॥
સંધટ્ટિયા ॥ પરિયાવિયા ॥ કીલામીયા ॥ ઉહવીયા ॥ ઠાણા
ઓઠાણું ॥ સંજ્ઞામિયા ॥ જીવિયાઓ ॥ વવરોવીઆ ॥
તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં. ॥ ૩ ॥

પાઠ ૪ થી તસ્સઉત્તરીનો.

તસ્સ ઉત્તરી કરણેણું ॥ પાયાચ્છત કરણેણું ॥ વિસો-
હિકરણેણું ॥ વિસદ્ધિકરણેણું ॥ પાવાણું કમ્માણું ॥ નિગ્ધાયણું
ઠાયે ॥ ઠામ કાઉસગ્ગં ॥ અનન્ય ॥ ઉસસિએણું ॥
નિસસિએણું ॥ ખાસિએણું ॥ છિએણું ॥ જંભાધએણું
॥ ઉડુએણું ॥ વાયનિસગ્ગેણું ॥ ભમલિએ પિત્ત મુચ્છાએ
॥ મુહુમેહિં અંગ સંચાલેહિં ॥ મુહુમેહિં ખેલ સંચાલેહિં
॥ મુહુમેહિં દીઠિ સંચાલેહિં ॥ એવમાધએહિં ॥ આગા-
રોહં ॥ અભગ્ગો ॥ અવિરાહિઓ ॥ હુજ્જમે કાઉસગ્ગો ॥
જવ અરિહંતાણું ॥ ભગવંતાણું ॥ નમેકકારેણું ॥ નપારેમિ
॥ તાવ કાયં ॥ ઠાણેણું મોણેણું ॥ જજાણેણું ॥ અપાણું
વોસરામિ. ॥ ૪ ॥ આ ઠેકાણે ધરીયાવહીનો કાઉસગ્ગ કરવો.
ને એક નવકાર કહીને પાળવો.

પાઠ ૫ મો. લોગસ્સનો.

લોગસ્સ ઉબ્બોયગરે ॥ ધમ્મ તીથયરે ॥ જિણે અ-
રિહંતે ॥ કિત્તધસ્સં ચઉવીસંપિ ॥ કેવલી ઉસભ ॥
અણ્યંચવંદે ॥ સંભવ મલિનં દણંચ ॥ મુમધંચ પઉમ-

પહલું મુપાસં જીણું ચ ॥ ચંદ્રપહલવંદે ॥ મુવિહિં ચ પુષ્ક
 રંતં ॥ સિયલં સિજ્જસં ॥ વાસુપૂજ્જં ચ ॥ વિમલ મણુંત,
 ચ ॥ જીણું ધમ્મં સંતિય વંદામિ ॥ કુંથું અરં ચ ॥ મહિં-
 વંદે ॥ મુણિ મુવવયં નમિજીણું ચ ॥ વંદામિ રિકુનેમિ ॥
 પાસંતહ વદ્ધમાણું ચ ॥ એવંમએ અભિથુયા ॥ વિહુય
 રયમલા ॥ પહીણુજરમરણા ॥ ચઉવીસંપિ જીણુવરા ॥ તી-
 થયયરામે ॥ પસીયંતુ ॥ કિત્તિય વંદિય ॥ મહિયા જેએ
 લોગસેસ ॥ ઉત્તમા સિદ્ધા ॥ આરૂગં ॥ યોહિ લાભં ॥
 સમાહિવર ॥ મુતંમદિંતુ ચંદેસુ ॥ નિમ્મલયરા ॥ આર્ધ-
 ચેસુ અહિયં પયાસયરા ॥ સાગર વર ગંભીરા ॥ સિદ્ધા
 સિદ્ધં ॥ મમ દિસંતુ ॥ ૫ ॥

પાઠ ૬ ઠો, સામાયિક આદરવાની વિધિનો.

(અહિં ગુર્વાદિકને વંદન કરી સામાયિકની આજ્ઞા માગતી.)

દ્રવ્યથકિ સાવજ્જં જોગના પચ્ચખાણુ ॥ ક્ષેત્ર થકી
 આખા લોક પ્રમાણે ॥ કાળથકી જે ઘડી ઉપરાંત ન પાણું
 ત્યાં મુધી ॥ ભાવ થકી છ કોટોએ પચ્ચખાણુ ॥ કરેમિભંતે
 સામાર્થ્યં સાવજ્જં જોગં પચ્ચખામિ ॥ જવ નિયમ પ-
 જ્જુવાસામિ ॥ દુવિહું તિવિહેણું ॥ નકરેમિ ॥ નકારવેમિ
 ॥ મણુસા વયસા કાયસા ॥ તસેસ ભંતે પડિકકમામિ ॥
 નિંદામિ ગરિહામિ ॥ અપ્પાણું વોસિરામિ. ॥ ૬ ॥

પાઠ ૭ મો, નમોદ્યુણુંનો.

નમોદ્યુણું ॥ અરિહંતાણું ॥ ભગવંતાણું ॥ આર્ધમ-
 રાણું ॥ તિથયરાણું ॥ સયંસંબુદ્ધાણું ॥ પુરિસોત્તમાણું ॥

પુરિસસિંહાણ ॥ પુરિસવર પુઠરિયાણું ॥ પુરિસવર ગંધ
 હૃથીણું ॥ લોગુત્તમાણું ॥ લોગનાહાણું ॥ લોગહિયાણું ॥
 લોગપર્ધવાણું ॥ લોગપન્નજેય ગરાણું ॥ અભય દયાણું ॥
 ચખ્ખુદયાણું ॥ મગ્ગ દયાણું ॥ સરણુદયાણું ॥ જીવ દયાણું
 બોહિ દયાણું ॥ ધમ્મ દયાણું ॥ ધમ્મદેશિયાણું ॥ ધમ્મ નાયગાણું
 ॥ ધમ્મ સારહિણું ॥ ધમ્મવર આઉરંતા ॥ ચક્રવર્તિણું ॥ દીવોતાણું
 સરણુ ॥ ગર્ધ પર્ધઠા ॥ અપહિહય વરનાણું ॥ દંસણુધરાણું
 ॥ વિયટ્ટ છઉમાણું ॥ જિણાણું જાવયાણું ॥ તિન્નાણું તારયાણું
 ॥ બુદ્ધાણું બોહિયાણું ॥ મુત્તાણું મોયગાણું ॥ સન્વન્નુણું
 સન્વ દરિસિણું ॥ સિવ મયલ મરૂય ॥ મણુંત મખય મ-
 વ્વાબ્બાહુ ॥ મ પુણરાવંતિ ॥ સિદ્ધિ ગર્ધ નામધેય ॥ ઠાણું
 સંપત્તાણું ॥ નમો જણાણુ જિયલયાણું. ॥ ૭ ॥

પહેલું નમોથ્યુણું શ્રી સિદ્ધ ભગવંતજીને કહેવું. ખીણું શ્રી
 આરિહંત દેવને કહેવું તેમાં ‘ ઠાણું સંપત્તાણું ’ ને બદલે ‘ ઠાણું
 સંપાવીઓ કામાણું ” કહેવું, ને પછીનાં બોલ કહેવા નહિં. ત્રીણું
 નમોથ્યુણું પોતાનાં ધર્માચાર્યને કહેવું. તે આ પ્રમાણે—“ ત્રીણું
 નમોથ્યુણું મમ ધમ્મ આચરિયસ્સ ધમ્મ ઉવેદસગસ્સ વંદામિણું
 ભગવન્ તથ્થ મયં એહ ગએ તિકટ્ટ વંદંતિ નમંસ્સંતિ ” તિપ્પુતો—
 જાવ પન્નુવાસામિ.

પાઠ ૮ મો, સામાયિક પાળવાની વિધિનો.

દ્રવ્ય થકી સાવજ્જોગનાં પચ્ચખખાણુ કર્યા હતાં તે પુરાં થયા
 તે પાળું. ક્ષેત્રથકી આખા લોક પ્રમાણે કાળથકી બે ઘડી ઉપરાંત

ન પાળું ત્યાં સુધી ભાવ થકી જ કોટીએ પચ્ચખખાણ કર્યા હતાં તે પુરાં થયાં તે પાળું છું. એહવા નવમા સામાયિક પ્રતના ॥ ૫૦ ॥ અર્ધચારા ॥ જાણિયવ્વા ॥ નસમાયરિયવ્વા ॥ તંજહા તે આલોડીં ॥ મણુ દુરપણિહાણુ ॥ કાય દુરપણિ હાણુ ॥ સામાયિકસસધ અકરણયાએ ॥ સામાયિકસ અણુ વઠિયસસ સધ કરણયાએ ॥ તસસ મિચ્છામિ દુક્કડં. ॥

સામાયિકમાં દસ મનનાં, દસ વચનનાં, અને બાર કાયાનાં એ બત્રીશ દોષ માહેલો જે કોઇ દોષ લાગ્યો હોય તે મિચ્છામિ દુક્કડં. ॥ સામાયિકમાં સ્ત્રી કથા, ભત્તકથા, રાજકથા, દેશકથા એ ચાર કથા માની કોઇ કથા કરી હોય ને દોષ લાગ્યો હોય તો મિચ્છામિ દુક્કડં. ॥ સામાયિકમાં આહાર સંજ્ઞા, ભય સંજ્ઞા, મૈથુન સંજ્ઞા, પરિગ્રહ સંજ્ઞા એ ચાર સંજ્ઞામાંની કોઇ સંજ્ઞા થઇ હોય ને દોષ લાગ્યો હોય તો મિચ્છામિ દુક્કડં. ॥ સામાયિકમાં અતિકંમ, વ્યતિકંમ, અતિચાર, અને અણુચાર જાણતાં અજાણતાં મન વચન કાયાએ કરી પાપ દોષ લાગ્યો હોય તો મિચ્છામિ દુક્કડં. ॥ સામાયિકમાં કાનો, માત્રા, મીંકુ, પદ, અક્ષર, ઓછું, અધીકું વીપરીત જણાણું હોય તો અનંતા સિદ્ધ કેવળી જગવંતજીની સામે તસસ મિચ્છામિ દુક્કડં. ॥

સામાયિક સમકાએણું ॥ કાસિયં પાલિયં ॥ સોહિયં તિરિયં ॥ કિત્તિયં આરાહિયં ॥ આણુએ અણુપાલિતા ॥ નભવર્ધ ॥ તસસમિચ્છામિ દુક્કડં. ॥ સામાયિક વિધિએ લીધું વિધિએ પાળ્યું, વિધિએ કરતાં આવધિએ થયું હોયતો મિચ્છામિદુક્કડં.

“ સામાયિક વૃત સંપુર્ણ. ”

સૂચના:—સામાયિક સંબંધી સંપુર્ણ અર્થ સહીત વિવેચન અને સંવાદોવાળું “ સામાયિક વૃત ” એ નામનું પુસ્તક અમારા તરફથી બહાર પડેલ છે. તે વાંચકે જોઈ લેવા કૃપા કરવી. તેની એક પ્રતની કિ. ૦-૧-૦ છે. જેની પહેલી આવૃતિ જુજ વખતમાં ખપી જવાથી બીજી આવૃતિ છપાવી છે. માટે તુરતમાં મંગાવી લેવી.

લી. કર્તા.

મંગળજી હરજીવન ચીતલીયા.

મંગરોળખંડર.

“ શ્રી પ્રતિક્રમણુ સૂત્ર. ”

પ્રતિક્રમણુ શરૂ કરતાં પહેલાં ઉભા થઈ સવિનયે ગુરુઆદિકને વંદણા કરી પ્રતિક્રમણુનાં ત્રણ આવશ્યકની આજ્ઞા માગવી.

આવશ્યક ૧ લો.

આ સ્થળે નવકાર અને તિષ્ઠ્યુતો નો પાઠ કહી પછી નીચે પ્રમાણે બોલવું.
 ઇચ્છામિ—મ્હારી ઇચ્છા છે. ભંતે—હે પૂજ્ય. તુલસે-
 હિં—તમારી. અભણું નાય સમાણે—આજ્ઞા માગીને.* દેવસી—
 દિવસ સંબંધી. પાંડક્રમણુ—દોષથી નિવૃત્તવા તથા મુક્ત થવા માટે. ઠાએમી—એક સ્થાને બેસીને. દેવસિ—દિવસ સંબંધી. જ્ઞાન—જ્ઞાન. દર્શણુ—દર્શન. ચારિત્ર—કર્મ રૂપિ સમુદ્ધનું ખપાવવું. તપ—તપશ્ચર્યા ને વિષે. અતિચાર—વૃત્ત ભાંગવાને તૈયાર થવું તે. ચિંતવનાર્થ—વિચારવાને અર્થ. કરેમિ—કરું છું. કાઉસગ્ગ—કાયા સ્થિર રાખવી તે. (અહિં નવકાર અને કરેમી ભંતેનો પાઠ બણી આગળ ચાલવું)

ઈચ્છામિ—ઇચ્છું છું. ઠામિ—એક સ્થળે રહીને. કાઉસ-
 ગ્ગ—કાયા સ્થિર રાખવી. જો—જો. મેં—મ્હારે જીવે. દેવસી—
 દિવસ સંબંધી. અર્ધચારો—અતિચાર. કચ્ચો—કયાં હોય. કામ્-
 ચ્ચો—કાયાએ કરી. વાઈચ્ચો—વચને કરી. માણસિચ્ચો—મનેકરી.
 ઉસત્તો—સૂત્ર વિરૂદ્ધ પ્રવૃત્તિ સેવી હોય. ઊમ્મગ્ગો—જૈન માર્ગનું

*રાત્રીનું પ્રતિ ક્રમણુ કરનારે ‘રાયસી’ શબ્દ કહેવો.

ઉલ્લંઘન કરી અન્ય રસ્તો મહણ કર્યો હોય. અકરુષો—ન કલપે એવું કલ્પ કર્યું હોય. અકરુણિજ્ઞો—ન કરવા જેવું કામ કર્યું હોય. દુઝાઓ—માઠું ધ્યાન ધર્યું હોય. દુર્વિચિતિઓ—વિષયાદિક ચિંતવણી કરી હોય. અણ્યાયારો—ન આચરવા યોગ્ય આચર્યું હોય. અણુચિંત્યવો—ધ્રુવવા યોગ્ય નહિં. અસાવગ—શ્રાવકને કરવા યોગ્ય નહિં તેવો. પાઉગો—પાપિષ્ઠ વ્યાપાર ખેડયો હોય. નાણુ—જ્ઞાનને વિષે. તહુ દંસણુ—તેમજ સમકિતને વિષે. ચરિતા ચરિ-તેય—શ્રાવકનાં ચારિત્રને વિષે. સુએ સામાધએ—સૂત્ર સિદ્ધાંત તેમજ સમતા રૂપ સામાયિકને વિષે. તિન્હું ગુતાણું—ત્રણ પ્રકારની ગુપ્તિને વિષે. ચઉન્હું કસાયાણું—ચાર પ્રકારનાં કષાયને વિષે. પંચન્હુ મણુવવાણું—પાંચ પ્રકારનાં અણુવૃત્તને વિષે. તિન્હું ગુણુવવાણું—ત્રણ પ્રકારનાં ગુણુ વૃત્તને વિષે ચઉન્હું સિખખાવવાણું—ચાર પ્રકારનાં શિક્ષા વૃત્તને વિષે. બારસ્સ વહુસ્સ—બાર પ્રકારનાં સાવગ—શ્રાવકનાં. ધમ્મસ્સ—ધર્મના વિષે જ—જે કાંઈ. ખ ડીય --ખ ડીત કર્યું હોય. જ—જે કાંઈ ચિરાહિય—વિરાખ્યું હોય. તસ્સ—તેનું. મિચ્છામિ દુક્કડં—પાપ થએલું નિષ્કુળ થાઓ.

અહિં ‘તસ્સ ઉત્તરી કરણેણું’ થી ‘જાવ અપ્પાણું વેસી-રામી સુધી’ કહી ‘નવાણું અતિચારનો અથવા તો ચાર લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ’ કરી ‘નમો અરિહંતાણું’ કહી તે કાઉસ્સગ્ગ પાળવો.

આવશ્યક ૨ જો.

આ સ્થળે સામાયિકનો ૫ મો લોગસ્સનો પાઠ કહેવો.

આવશ્યક ૩ જો.

વંદણા. ઇચ્છામી ખમાસમણો.

(આપાઠ જે દીંચણ ઉંચા રાખી અને જે હાથ મસ્તકે લગાડી
જે વખત કહેવાનો છે.)

ઇચ્છામિ—ઇચ્છું છું. ખમા—ક્ષમાવંત. સમણો—સાધુ.
વંદિઉં—વાંદુ છું. જવણિ જજાએ—મારી યથા શક્તિ પ્રમાણે.
નિસીહિયાએ—અસુખ યોગનો નિષેધ કરીને. અણુજાણુહ—
આજ્ઞા આપો. મે મિ—મને મર્યાદાથી. ઉગડું—આવવાની. નિ-
સિહિ—શરીરે કરી અસુખ જોગ નિષેધીને. અહોકાય—એમ
તમારી કાયાને. કાએસંકાસં—મારી કાયા એ સ્પર્શી હોય તે.
ખમણિજજો—ખમજો. લે—પૂજ્ય. કિલામો—મેં કિલામનાં ઉપ-
જાવી હોય તો તે ખમજો. અરુપ કિલતાણું—ગઈ છે કિલામનાં
જેની. ખહુ—અતિ. સુભેણું—સુભયોગે કરી. લે—પૂજ્ય. દિવસો—
દિવસ. વઈક્રતો—વહી ગયો ચાલ્યો ગયો. જતાલે—યાત્રારૂપ
પૂજ્ય. જવણુજજંચ—જીતિ છે ઇદિ યથા શક્તિ પ્રમાણે. લે—
તમે હે પૂજ્ય. ખામેમિ—ખમાવું છું. ખમાસમણો—ક્ષમા સહિત
સાધુ. દેવસિયં—દિવસ સંબંધી. વઈક્રમં—અવિનય થયો હોય.
આવસિયાએ—અવશ્ય કરણીનાં અતિચાર થકા. પડિક્કમામિ—
નિવૃત્તું છું. ખમાસમણાણું—ક્ષમાવંત સાધુની. દેવસિયાએ—
દિવસ સંબંધી. આસાયણાએ—અસાતનાં. તિત્તીસન્નયરાએ—
તેત્રીસ તથા એનેરા પ્રકારે. જંકિંચિ—જે કાઈ. મિચ્છાએ—
ખોટું કીધું હોય. મણુ દુક્કડાએ—મન માહું પ્રવર્તાવેલું હોય.
વથ દુક્કડાએ—વચન માહું બોલ્યો હોઈ. કાય દુક્કડાએ—કાયા

માઠી પ્રવર્તાવી હોય. કોહ્યાએ—કોધ કર્યો હોય. માણ્યાએ—માન કર્યું હોય. માયાએ—માયા કપટ કીધું હોય. લોભ્યાએ—લોભ કીધો હોય. સંવકાલિયાએ—સર્વ કાળને વિષે સંવ ભિચ્છા-વચારાએ—સર્વ જે કંઈ ખોટું કીધું હોય. સંવ ધર્મમાધ ક્રમ-ણ્યાએ—સર્વ ધર્મની કરણીને વિષે. આસાયણ્યાએ—અસાતનાં કરી હોય. જો મેં—જે મેં. દેવસિઓ—દેવસ સમંધી. અધ્યારો—અતિયારો. કઉ—કીધા હોય. તસ્સ—તે અતિયારને. ખમાસ-મણ્યા—ક્ષમાવંત સંધુ. પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. નિંદામિ—નિંદુ છું. ગરિહામિ—ગુરની શાક્ષિએ મહું છું. અપ્પાણું—આત્માને. વોસિરામિ—તળું છું. (અસુભગતિમાં જતાં).

આ પાઠ એ વખત કીધા પછી કહેવું કે—“સ્વામિનાથ સામાયિક એક, ચોવિસંથો એ, અને વંદણાં ત્રણ. એ ત્રણે આવશ્યક પુરા થયા તેને વિષે કાનો, માત્ર, મીંડિં, પદ, અક્ષર, ગાથા, સુત્ર ઓછું અધિક અને વિપરીત કહેવાણું હોય તો અનંતા સિદ્ધ કેવળી ભગવાન તમારી સાક્ષીએ તસ્સ મીચ્છામી દુક્કડં.”

પ્રતિક્રમણનાં ત્રણ આવશ્યક વિષેનો સંવાદ.

ચંદુલાલ—મીત્ર પ્રાણુલાલ ! આમ ઉતાવળા ઉતાવળા આપ સિદ્ધ પધારો છો ?

પ્રાણુલાલ—ભાઈ ચંદુલાલ ! હું ઉપાશ્રયે પ્રતિક્રમણ કરવા જાઉં છું.

ચંદુલાલ—પ્રતિક્રમણ એટલે શું ?

પ્રાણુલાલ—સરત ચુકથી લાગેલા પાપનું નિવારણ કરવા માટે

છ આવશ્યક સહિત જે ધાર્મિક ક્રિયા કરવી તેનું નામ પ્રતિક્રમણ-
અંદુલાલ—પ્રતિક્રમણ કરવાથી શું લાભ થાય ?

પ્રાણુલાલ—પ્રતિક્રમણ કરવાથી આત્માને અત્યંત ફાયદો થાય છે.
શ્રી ઉત્તરાધ્યન સૂત્રમાં એક શિષ્યે પોતાનાં ગુરુને પુછ્યું કે—
‘પઙ્કમણેનં મંતે જીવેર્કિં જળયદ્ ?’ એટલે કે પ્રતિક્રમણ
કરવાથી આત્માને શું ફળ ઉપજે ? ત્યારે ગુરુએ કહ્યું કે—હે
શિષ્ય ‘વયછિદ્વાણિ પિદેદ્, પિહિયછિદે પુણ જીવે
નિરુદ્ધાસવે અસંવલ્ચરિતે અદ્વસુ પવયણમાયાઃ ઉવડત્તે
અપુહત્તે સુખાગિહિ વિહરદ્.’ એટલે કે અતિચાર આદી
છીદ્રોથી રહીત બની આ જીવ હિંસાદિક આશ્રવનું આવાગમન
રોકી મુકે, નિર્મળ ચારિત્ર પાળી શકે, અષ્ટ પ્રવચનને વિષે
સાવધાન રહી શકે, સંયમ પાળવામાં આજસ રહિત રહે
એટલે સન્માર્ગને વિષે ઈદ્રેઓને સ્થાપિત કરીને સંયમ
જીવન નિર્વહે.

અંદુલાલ—આવશ્ય એટલે શું ?

પ્રાણુલાલ—અવશ્ય કરવા યોગ્ય.

અંદુલાલ—પ્રતિક્રમણનાં છ આવશ્યક કયા કયા ?

પ્રાણુલાલ—૧ સંબ સાવજ જોગ પચ્ચખાધ, ૨ ઉખીત, ૩ ગુણ
પરવરતી, ૪ ખંડીઆ સોનંદીયા, ૫ ત્રીગીછ, અને ૬ ગુણધાર.

અંદુલાલ—એ શાસ્ત્રીય નામો હાલમાં કયા કયા નામોથી ઓળ-
ખાય છે ?

પ્રાણુલાલ—૧ સામાયિક, ૨ ચોવિસંથો, ૩ વંદણાં, ૪ પ્રતિક્રમણ,
૫ કાઉસગં, અને ૬ પચ્ચખાણુ.

અંદુલાલ—પહેલા આવશ્યકમાં અવશ્ય કરવા યોગ્ય શું છે ?

પ્રાણુલાલ—સમભાવના પ્રાણુલીલા વડે સદ્ગુરુ અથવા તો પરમાત્માની સમક્ષ આત્મીક સદ્ભાવના પ્રદર્શિત કરી લીધેલ સામાયિક વૃત્તના અતિચારોથી વિરક્ત થવાનું છે.

ચંદુલાલ—ચોવીસથો નામના બીજા આવશ્યકમાં કયા પાઠનો મનન સહ ઉચ્ચાર કરવો જોઈએ ?

પ્રાણુલાલ—સામાયિકનાં પાંચમાં પાઠનો; કે જેને લોગસ્સ કહેવામાં આવે છે.

ચંદુલાલ—ચોવીસથો એટલે શું ?

પ્રાણુલાલ—ચોવિશ તિથેકર દેવની સ્તુતી.

ચંદુલાલ—વંદણાં નામનાં ત્રીજા આવશ્યકની અંદર કયાં પાઠનો મનન સહ ઉચ્ચાર કરવાની જરૂર છે.

પ્રાણુલાલ—ઘઞ્છામિ ખમાસમણા નો.

ચંદુલાલ—ઘઞ્છામિ ખમાસમણાનો પાઠ કેવા આસને જેસી બોલવાનો છે ?

પ્રાણુલાલ—ઉકડુ આસને.

ચંદુલાલ—ઉકડુ આસન કેને કહેવાય ?

પ્રાણુલાલ—નીચે જેસી જે ઢીંચણુ ઉંચા રાખીને જે હાથ મસ્તકે લગાડવા.

ચંદુલાલ—મીત્ર પ્રાણુલાલ ! આપનાં સમાગમથી મને બહુ જાણવાનું મળ્યું છે અને તેને માટે હું આપનો ઉપકાર માની આપેલી તસ્તી માટે ક્ષમા ચાહું છું.

પ્રાણુલાલ—મીત્ર : ઉપકાર માની ક્ષમા ચાચવાની કિંમીત માત્ર પણ જરૂર નથી. કારણ કે એમાં મેં મારી ફરજ સિવાય વિશેષ કાંઈપણ કર્યું જ નથી.

હવે ચોથા આવશ્યકની આજ્ઞા માગવી.

(ઉભા થઇને)

ચોથો આવશ્યક.

દિવસ સંબંધી—દિવસને વિષે. જ્ઞાન—જ્ઞાન દર્શણ—
દર્શન અથવા તો સમક્તિ. ચારિત્ર તપને વિષે જે અતિચાર
લાગ્યા હોય તે આલોઉં—કહી દેખાડું છું. આગમે—સૂત્ર,
સિદ્ધાંત. તિવિહિ—તથા પ્રકારનાં. પત્રંતે—પરપેક્ષ છે. તંજહા—
તે જેમ છે તેમ કહે છે. સુત્તાગમે—સુત્ર આગમ. અથ્યાગમે—
અર્થ આગમ. તદુભયા ગમે—સુત્ર અને અર્થ એ બેથી જ્ઞાન.
એહવા શ્રી જ્ઞાનને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે આલોઉં—
કહું છું. જંવાઈદ્ધં—સુત્ર આધાં પાછાં લખાયા હોય. વચ્ચા મે.
લિયં—ધ્યાન રહિત વારમવાર સુત્ર ભણ્યાં હોય. હિણુખરં—
ઓછો અક્ષર લખાણો હોય. અચ્ચખરં—અધિક અક્ષર લખાણો
હોય. પયહોણું—પદ ઓછું લખાણું હોય. વિણુયહિણું—વિનય
રહિત લખાણું હોય. જોગાહણું—મન વચન કાયાનાં જોગ વિના
લખાણું હોય. ઘોસહિણું—શુદ્ધ ઉચ્ચાર રહિત લખાણું હોય.
સુકુદિનં—રૂડું જ્ઞાન અવનિતને દીધું હોય. દુકુપહિણિયં—અવ-
નિત પણે જ્ઞાન લીધું હોય. અકાલો કચ્ચો સજાચ્ચો—ચાર સંખ્યા.
કાળ આદિ બાર અકાળમાં સજાય કીધી હોય. કાલો ન કચ્ચો.
સજાચ્ચો—ખરો વખત છે તે વખતે સજાય ન કીધી હોય. અસ-
જાઈએ સજાયં—ઘોઠી પુર આદિ અપવિત્ર વાળો જગ્યાએ સજાય
કીધી હોય. સજાઈએ ન સજાય—સજાય કરવા જોગ જગ્યા છે

ત્યાં સઝાય ન કીધી હોય. તરસ મિચ્છામિ દુક્કડં—તેનું પાપ થએલું નિષ્કળ થાયો.

દંસણુ—શ્રદ્ધા અથવાતો આસ્તા. સમકિત—ખરા સત્ય ધર્મનું સેવન. પરમતથ—એ મ્હોટા અર્થ રૂપી સિદ્ધાંતનો. સંથવોવા—પરિચય, સમાગમ, અને અભ્યાસ કરવો. સુદિઠ—સારી બલી દ્રષ્ટિથી પરમતથ—સૂત્રનાં અર્થ. સેવણુ—સેવના કરવી. વાવિ—અથવા. વાવત્ર—સમકીત પામીને ખસી જાય. કુદસણુ—અન્ય દર્શની એટલે જે સમકિત જ પામેલ નથી એવા ત્રણુસે ત્રેસઠં પાખંડી મતનો. વજજણુ—ત્યાગ કરવો. સમ્મત—એ સમકિતની. સદ્-હણુ—શુદ્ધ શ્રદ્ધા. એ હવા સમક્ષિનાં સમણુ વાસએણું—એવા સમક્ષિનાં વૃત્ત ધારી શ્રાવકને. સમતરસ—સમક્ષિનાં. પંચ અઘઆરા—પાંચ અતિયાર. પાયાડા—મ્હોટા પાતાળનાં કળશા સમાન. જણિયવ્વા—જણવા. નસમાયરિયવ્વા—આચરવા નહિં. તંજહા—જેમ છે તેમ. તેઆલોઉં—તે કહું છું. સંકા—જન ધર્મમાં ખોટો ધરાદા પૂર્વક સંદેહ આણ્યો હોય. કંખા—અન્ય માર્ગની એટલે ખોટા માર્ગની ઇચ્છા કરી હોય. વિતિગિચ્છા—કરણીનાં રૂળનો સંદેહ આણ્યો હોય. પર પાસંડ પરસંસા—મીથ્યાત્વનામ જૂઠા માર્ગનાં પરપકનો સમાગમ કર્યો હોય. પરપાસંડ સંથવો—મીથ્યાત્વનામ જૂઠા માર્ગનાં પરપકનો સમાગમ કર્યો હોય. પરિચય કર્યો હોય અને સમક્ષિ રૂપ રત્નને વિષે મિથ્યાત્વ રૂપ રજ મેલ દોષ લાગ્યો હોય તો અનંદતા સિદ્ધ કેવળી સમવાનની સાક્ષીએ તરસ મિચ્છામિ દુક્કડં.

સંવાદ.

શાન્તિચંદ્ર—મીત્ર વિનયચંદ્ર ! આપણે જે પાઠનું અવલોકન કરી
ગયા તે કેટલામાં આવશ્યકનો પાઠ છે ?

વિનયચંદ્ર—મીત્ર શાન્તિચંદ્ર ! ચોથા પ્રતિક્રમણ નામના આવશ્યક
નો તે પાઠ છે.

શાન્તિચંદ્ર—સૂત્રજ્ઞાન સંપાદન કરતા ઉપયોગ સૂન્ય પણે જે અતિ-
ચારો લાગે છે તે કેટલા છે ? અને તે અતિચારો જ્ઞાન, દર્શન,
ચારીત્ર, અને તપ પૈકી કયા કયા શબ્દને લાગુ પડે છે ?

વિનયચંદ્ર—તે અતિચારો ૧૪ છે. અને તેને જ્ઞાનના અતિચારો
કહેવામાં આવે છે.

શાન્તિચંદ્ર—અતિચારનો સ્વભાવ કેવો છે ?

વિનયચંદ્ર—સત્ય રૂપી દિવાલનાં મજબુત પાયાને સિંથીલ કરવાનો.

શાન્તિચંદ્ર—રત્ય રૂપી મહેલને ટકી રહેવા માટે કયા સાધનની
જરૂર છે ?

વિનયચંદ્ર—અતિક્રમ આદિ ચારે દોષો વળી નિતીમય જીવન
ગુજરવાની.

શાન્તિચંદ્ર—એવું નિતિમય જીવન ગુજરનાર કોઈ પણ વ્યક્તિ
ખરા ધર્મની સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા ધરાવે તો તેને કયું વિશેષણ લાગુ પડે ?

વિનયચંદ્ર—તેવી વ્યક્તિને સમકીર્તી પણાનું વિશેષણ લાગુ પડે છે.

શાન્તિચંદ્ર—સમકીર્તનાં લક્ષણ કેટલા છે ? અને તે કયા કયા ?

વિનયચંદ્ર—સમકીર્તનાં ૫ પાંચ લક્ષણ છે. ૧ સમ, ૨ સંવેગ, ૩
નિર્વેદ, ૪ અનુકંપા, અને ૫ આસ્તા.

શાન્તિચંદ્ર—સમકીર્તનાં અતિચારો કેટલા છે ? અને કયા કયા ?

વિનયચંદ્ર—સમકીતનાં ૫ પાંચ અતિયારો છે. ૧ શંકા, ૨ કંખા, ૩ વિતિગીચ્છા, ૪ પરપાસંક પરસંસા, અને ૫ પરપાસંક સંયવો.

શાન્તિચંદ્ર—સમકીત કોઇનું આપ્યું અપાપ ખરું કે ?

વિનયચંદ્ર—કદિજ નહિં. સમકીત એ કોઇ એવી વસ્તુ નથી કે કોઇને આપી આપી શકાય. એ તો માત્ર આત્માનો એક અમૂલ્ય ગુણ છે.

શાન્તિચંદ્ર—મીઠા ! એ હું માની શકતો નથી. હજી કાલેજ હું ઉપાશ્રયે ગયો હતો; ત્યાં પાટ પર બેસી વ્યાખ્યાન વાંચનાર સાધુ મહાત્મા એ ચાર છોકરાઓનાં ટોળા વચ્ચે સમંકીતની દહાણી કરતા મેં નજરે નજર જોયા છે. દરેક વિદ્યાર્થીઓને એમ કહેવામાં આવ્યું કે વિદ્યાર્થીઓ ! ત્યો હું તમોને સમકીત આપું. હાથ જોડી જાઓ. આજથી હું તમારો ગુરુ અને તમે મારા શિષ્ય સમજ્યા કે ? હવેથી હું કહું તેમ તમારે કરવું. વિગેરે વિગેરે ત્યારે શું તે મહાત્મા ખોટા ?

વિનયચંદ્ર—ભાઈ ! જો તેમજ હોય તો તેવા મહાત્માઓ સમાજનું કે ધર્મનું કાંઈપણ કલ્યાણ કરી શકતા નથી. એટલુંજ નહિં પણ વીર પરમાત્માનાં કાનુનનો ભંગ કરી પોતાનાં આત્માને બારે કર્મિ બનાવે છે. આવાનામ ધારી સાધુઓથી સમયિત સેંકડો ગાહિ દુર રહે છે. તો પછી તે બ્રીજને સમકીત ક્યાંથી આપી શકે ? માત્ર દુનીયાને ઠગવાની એ બધી ઠગબાજી છે. પોતાનો મહિમા, યશ, અને કિર્તી વધારવા માટે એવી કપટ જળોમાં કુમળા મજગનાં બાળકોને ફસાવી આગળ જતા તેની પાસેથી ન કરવાનાં કામોને જન્મ આપી પોતાનાં

આશ્રિતોને અંધશ્રદ્ધામાં અથડાવે છે. પવિત્ર જૈન ધર્મ આવા
ડોળ ધાલુઓને સાધુ તરીકે કદિપણ પસંદ કરતોજ નથી.

શાન્તિચંદ્ર—મીત્ર ! મને માફ કરશો. હવે હું સાધુ પણાનાં કર્ત-
વ્યોથી કિંચીત પણ માહિતગાર બન્યો છું તે સર્વ આપનોજ
પ્રતાપ છે. થએલ અવિનય માટે ક્ષમા ચાહું છું. પરમાત્મા
જૈન સમાજની દરેક વ્યક્તિઓને સદ્ બુદ્ધિ પ્રેરે કે જેથી જૈન
સમાજ સત્ય સમકીર્તનાં લક્ષણથી જાણીતી થાય.

વિનયચંદ્ર—મીત્ર ! આપના વિચારો એ સત્ય સ્વરૂપ ધારણ કર્યું
તેથી મને ધણોજ આનંદ થયો છે. કિંચીત પણ સક્રોચ
પામ્યા વિના વળી પણ કોઇ પ્રસંગે શંકાનું સમાધાન કરવા
ખુશીથી મને પ્રશ્ન કરશો જેથી મારી અલ્પ મતિ પ્રમાણે
જવાબ આપીશ.

પાંચ અણુવ્રત.

પહેલું વ્રત.

પહેલું અણુવ્રત—પહેલું સાધુનાં વ્રત થકી ઓછું વ્રત.

થુલાઓ—મ્હોટું. પાણાઈ વાયાઓ—પ્રાણી માત્ર હરયા હોય
તેથી. વેરમણું—નિવરતું છું. ત્રસજીવ—હાલતા ચાલતા જીવ.
એ ઇંદિયા—એ ઇંદ્રિવાળા જીવ. તેઇંદિયા—તણુ ઇંદ્રિવાળા જીવ.
અહિરિંદિયા—ચાર ઇંદ્રિવાળા જીવ. પચિંદિયા—પાંચ ઇંદ્રિવાળા

જીવ. જાણી પ્રીછી—જાણી ઓળખીને. સ્વસખંધી—પોતાનાં
 સગાં સખંધી શરીર માંહલા પીડાકારી—શરીરની અંદર પીડા
 ઉપજાવે એવા કરમીયા વિગેરે. સઅપરાધી—પોતાનો અપરાધ
 કયો હોય તે. વિગલેન્દ્રિયવિના—ભાનવિના. આકુટી—જાણી જો-
 ધને. હણવાનિમીત્તે—હણવાની બુદ્ધિએ. હણવાનાં પચ્ચખાણુ-
 —મારવાની અંધી. તથા સુક્ષમ એકેન્દ્રિય પણ હણવાનાં પ-
 ચ્ચખાણુ—ઝીણાં એકેન્દ્રિયજીવ પણ મારવાની અંધી. જાવજી-
 વાએ—જ્યાં સુધી આ કાયામાં જીવ રહે ત્યાં સુધી. દુવિહું—એ
 કરણે. તિતિહેણું—તણુ જોગે. નકરેમી—કરું નહિં. નકાર-
 વેમિ—ખીજા પાસે કરાવું નહિં. મણસા—મને કરી. વયસા—વ-
 ચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એહવા પહિંના થુલ—એવા
 પહેલા મ્હોટા. પ્રણાતિપાત—જીવ હણવા થકી. વેરમણું વૃતનાં
 —નિવૃતવાનાં વૃતનાં. પંચ અર્ધયારા—પાંચ અનિયાર. પેયાલા-
 —મ્હોટા. જાણિયવવા—તે જાણવા, નસમાયરિયવવા—પણુ આ
 દરવાનહિં. તજહા તે આલોઉં—તે જેમ છે તેમ કહું છું.
 અંધે—કોઇ જીવને તાણીને બાંધ્યો હોય. વહે—ભારે માર માયો
 હોય. છવિછેએ—અવયવ છેદ્યા હોય. અર્ધભારે—અતિભાર
 ભરેલો હોય. ભતપાણુવો છએ—અન્ન પાણી ભોગવતા અટકાવ્યા
 હોય. તસ્સ મિચ્છામ દુક્કડં—તે પાપ નિષ્કૂળ થાઓ.

ખીજું વૃત.

ખીજું અણુવૃત—ખીજું સાધુતાં વૃત થકી ઉણું નામ ઓ-
 ધું વૃત. થુલાઓ—મ્હોટું. મુસાવાયાઓ—જૂઠું બોલવાથી.

વેરમણુ--નિવૃત્તું છું. કન્નાલિક--કન્યા આદિ કાર્યમાં. ગોવાલોક
 —ગાય ભેંસાદિ દોર વિગેરનાં કાર્યમાં. લોમાલોક--જમીનનાં
 કામમાં. થાપણુમોસો--થાપણુ ઓળવવામાં. મોટકી કુડો સ.ખ
 —મ્હોટી ખોટી સાક્ષી આપવામાં. ઇત્યાદિ--એ વિગેરે, મોટકું-
 જુડું બોલવાનાં પચ્ચખાણુ--મ્હોટકું જુડું બોલવાની અંવી.
 જીવજીવાએ--આ કાયામાં જ્યાં લગી જીવ રહ્યું ત્યાં સુધી. દુવિહું
 —એ કરણુ. તિવિહું--ત્રણુ કરણુ. નકરેમી--કરં નહિ.
 નકારવેમિ--ખીજ પાસે કરાવું નહિ. મણુસા વયસા કાયસા--
 મન વચનં કાયાએ કરી. એહવા ખીજ થૂલ--એહવા ખીજ
 વૃત્તમાં મોટું. મૃષાવાદ--જુડું બોલવા થકી. વેરમણુ--નિવૃત્તું
 છું. વૃત્તનાં પંચ અષ્ટઆરા--એ વૃત્તનાં પાંચ અતિચાર, જાણિ-
 ચવા--જાણવા. નસમાયરિચવા--પણુ આદરવા નહિ. તજહા-
 તે આલોઉ--તે જેમ છે તેમ કહું છું. સહસાભખખાણુ--ધ્રા-
 સકો પડે એવું બોલોણું હોય. રહસાભખખાણુ--કાઈના છાની
 વાત ઉઘાડી કરી હોય. સદારમંતમેએ--પોતાની સ્ત્રીનાં મર્મ
 ઉઘાડા કર્યા હોય. મોસોવએસે--ખોટો ઉપદેશ કર્યો હોય.
 કુડલેહકરણુ--ખોટા લેખો બનાવ્યા હોય. તરસ મિચ્છામિ
 દુઝડ--તે પાપ થએલું નિષ્કળ થાઓ.

ત્રીજું વ્રત.

ત્રીજું અહંવૃત--ત્રીજું ઉચંવૃત. યુક્તએ--મ્હોટું.
 અદિત્રાદણાઓ--ચોરી કરવા થકી. વેરમણુ--નિવૃત્તું છું.
 ખાતર ખણી--ખાતર ખોદીને. ગાંડડી-છાડી--ગાંસડી છાડીને.

તાણુપર કુચીએ કરી—કોષ્ટનું તાણું ખીજ કુચીએ કરી ઉધા-
ડીને. પડી વસ્તુ ધણીયાતી જાણી—કોષ્ટ પડી વસ્તુનો ધણી
હોવા છતાં લખ લેવી તે. ઈત્યાદિ—એ વિગેરે. મોટકું અદત્તાન
લેવાનાં પચ્ચખાણુ—મોટકું અણુ દીધેલું લેવાની બંધી. સગા-
સખંધી—પોતાનાં સગા સખંધીની. વ્યાપારસખંધી—વ્યાપાર
નિમીત્તે. તથા નિભ્રમી વસ્તુ ઉપરાંત—તથા ભરમ વિનાની
હલકી વસ્તુ (દક્ષણ, કાગળ, સાહી, પેનસીલ વિગેરે વિગેરે.
અદત્તાદાન—અણુ દીધેલું. લેવાનાં પચ્ચખાણુ—લેવાની બંધી.
જાવજીવાએ—જ્યાં સુધી આ કાયામાં જીવ રહે ત્યાં સુધી. દુ-
વિહું—મે કરણ. તિવિહું—ત્રણ જોગે. નકરેમી—કરું નહિ.
નકારવેમિ—ખીજ પાસે કરાવું નહિ. મણસા વયસા કાયસા—
મન વચન કાયાએ કરી. એહવાત્રીજ થુલ—એવા ત્રીજ વૃતર્થ
મોટું. અદત્તાદાન—અણુ દીધેલું લેવા થકી. વેરમણું—નિવૃત્તું
છું. વૃત્તનાં પંચ અર્ધઆરા—વૃત્તનાં પાંચ અતિયાર. જાણુ-
યબ્ધા—જાણવા. નસમાયારયબ્ધા—આચરવા નહિ. તંજહા—
તે જોમ છે તેમ. તે આલોઉં—તે કહું છું. તેન્નાહડે—ચોરાઉ
વસ્તુ લીધી હોય. તક્કર પ્પઉગે—ચોરને મદદ કરી હોય. વિરૂદ્ધ-
રજજર્ધક્રમે—રાજ્યવિરૂદ્ધ તથા દાણ ચોરી કરી હોય. કૂડતોલે
—ખોટું તોળ્યું હોય. કૂડમાણુ—ખોટું માપ્યું હોય. તપ્પડિરૂ
વગ્ગવવહારે—મુજ વસ્તુમાં ફેરફાર કરી સારીને બદલે નરસી
બતવી હોય અથવા તો બેજસેજ કયોં હોય. તસ્સ મિચ્છામિ
દુક્કડં—તે પાપ નિષ્કળ થાઓ.

ચોથું વ્રત.

ચોથું અષ્ટુ વ્રત—ચોથું સાધુથી ઓછું વ્રત. થૂલાઓ—મ્હોડું.
 મેહુણાઓ—મૈથુન યકી. વેરમણું—નિવૃત્તું છું. સદારા સંતો-
 પીએ—પોતાની સ્ત્રીમાં સંતોષ (આ શબ્દો પુરૂષેજ બોલવા)
 રાખવો. અવસેસ—ખીજ સ્ત્રી સાથે. મેહુણવિહંના—મૈથુન
 સેવનાનાં પચ્ચખાણુખંધી—અને સ્ત્રીને સભરતીર—પોતાનાં પતિ-
 થીજ (આ શબ્દો સ્ત્રીએજ બોલવા, સંતોષીએ—સંતોષ રાખવો.
 અવસેસ—ખીજ પુરૂષ સાથે. મેહુણવિહંના—મૈથુન સેવનાનાં.
 પચ્ચખાણુ—ખંધી. અને જે સ્ત્રી પુરૂષને—જે સ્ત્રી પુરૂષને.
 મૂળથકી કાયાએ—સર્વથા કાયાએ કરી. મેહુણ સેવનાનાં પચ્ચ-
 ખાણુ હોય તેને—મૈથુન સેવનાની ખંધી કરી હોય તેને. દેવતા
 મનુષ્ય તિર્યચ સખંધી—દેવતા મનુષ્ય પશુઆદિ સંગાથે. મેહુ-
 ણનાં પચ્ચખાણુ—મૈથુન સેવનાની ખંધી. જાવણવાએ—જ્યાં
 સુધી આ કાયામાં જીવ છે ત્યાં સુધી. દેવતા સખંધી દુવિંહ—
 દેવતા સખંધી બે કરણે. તિવિહેણું—ત્રણ જોગે કરી. નકરેમી—
 કંઈ નહિં. નકારવેમી—ખીજ પાસે કરાવું નહિં. મણસા વયસા
 કાયસા—મન વચન કાયાએ કરી. મનુષ્ય તિર્યચ સખંધી—
 મનુષ્ય પશુ વિગેરે સખંધી એગવિંહ—એક કરણ. એગવિહેણું—
 એક જોગે કરી. નકરેમી—એ કામ કંઈ નહિં. કાયસા—કાયાએ
 કરી. એહવા ચોથા થૂલ—એવા ચોથા મોટા. મેહુણ—મૈથુન
 વેરમણું વ્રતના—નિવૃત્તવનાં વ્રતનાં. પંચ અઘંઆરા—પાંચ
 અતિઆર. જાણિયવા—જાણવા. નસમાય રિયવા—આદરવા
 નહિં. તંજહા—તે જેમ છે તેમ. તે આલોડિં—કહું છું. ઇત-

રિય પરિગ્ગાહિય ગમણે—પોતાની પરણેલી નાની ઉમરની સ્ત્રી સાથે પરિચયાદિ ભોગ ભોગવે તો અતિચાર લાગે. અપરિગ્ગાહિય ગમણે—જે સ્ત્રી સાથે વેવિશાળ થયું હોય તે સ્ત્રી સાથે લગ્ન થયા નથા ને ઉમરે મોટી છે તે સાથે ભોગ વિલાસ સેવે તો અતિચાર લાગે. અન્નંગ ક્રિડા—પર સ્ત્રી સાથે કાષ્ઠ પણ તરેહની કામક્રિડા કરી હોય. પર વિવાહ કરણે—ખીજનાં વિવાહ મેળવી આપ્યા હોય. કામ ભોગેશુ—કામ ભોગને વિષે. તિબ્બાલિલાસા—અતિ તિવ્ર અભિલાષા રાખી હોય. તદ્દસમિચ્છામિ દુઃક્રુડં—તે પાપ થએલું નિષ્કળ થાઓ.

પાંચમું વ્રત.

પાંચમું અણ્વૃત્ત—પાંચમું સાધુનાં વ્રત થકી ઓછું. થુલાઓ—મહોટું. પરિગ્ગાહાઓ—પરિગ્રહ થકી. વેરમણું—નિવૃત્તું છું. ખેત—ખેતર આદિ ખુદી જમીન. વશ્યુનું—ઘર આદિ ઢાંકેલી જમીનની. યથાપરિણામ—યથા શક્તિ પ્રમાણે મર્યાદા કરવી તે. હિરણુ—રૂપાની. સોવનનું—સોનાની. યથાપરિમાણુ—યથા શક્તિ પ્રમાણે મર્યાદા કરવી તે. ધન—મહેર બંધ નાણાંની ધાનનું—ચોવીસ જાતનાં અનાજ. યથાપરિમાણુ—યથા શક્તિ પ્રમાણે મર્યાદા કરવી તે. દુપદ—મનુષ્ય આદિ બે પગા પ્રાણીની. ચતુપદનું—ચોપગાં ઢોરની. યથા પરિમાણુ—યથા શક્તિ પ્રમાણે મર્યાદા કરવી તે. કુવિયનું—ઘર વખાર આદિની. યથાપરિમાણુ—યથા શક્તિ પ્રમાણે મર્યાદા કરવી તે. એ યથાપરિમાણુ કીધું છે—એ પ્રમાણે જેવી જેવી મર્યાદા કાઢી છે. તે ઉપરાંત પોતાનો પરિગ્રહ કરી.

રાખવાનાં પચ્ચખખાણુ--તે થકી વધારે પોતાની દોષત વિગેરે
 પરિગ્રહ કરવાની બંધી. જાવજીવાએ--જ્યા સુધી જીવું ત્યાં સુધી.
 એગવિહું--એક કરણે કરી. તિવિહણું--ત્રણ જોગે કરી. ન
 કરેમી--કરું નહિં. (આંધેલહઠ ઉપરાંત દોષત રાખું નહિં.)
 મણસા વયસા કાયસા--મન વચન કાયાએ કરી. એહવા પાં-
 ચમાં થુલ--એવા પાંચમાં મોટા. પરિગ્રહ--દોષતની. પરિમા-
 ણુ--પ્રમાણ બાંધ્યા ઉપરાંત. વેરમણું વૃત્તનાં--નિવૃત્તવાનાં વૃત્તનાં
 પંચ અધ આરા--પાંચ અતિયાર. જાણિયવ્વા--જાણવા. નસ-
 માયરિયવ્વા--આદરવા નહિં. તંજહા--તે જેમ છે તેમ. તે
 આલોઉં--કહું. ખેત--ખેતર આદિ ખુતી જમીનની વથુ--
 ઘર આદિ ઢાંકેલી જમીનની. ચપમાણાઈકમે--મર્યાદા કરી હોય
 તે ઉપરાંત અજાણતા મર્યાદા ઉલંઘન કરી હોય. હિરણુ સોવન્ન
 ચપમાણાઈકમે--સોના રૂપાની જે મર્યાદા કરી હોય તે ઉપરાંત
 અજાણતા મર્યાદા ઉલંઘન કરી હોય. ધન ધાન ચપમાણાઈકમે--
 મહોર બંધ નાણાની અને ચોવીસ પ્રકારનાં અનાજની જે મર્યાદા
 કરી હોય તે મર્યાદા ઉપરાંત અજાણતાં મર્યાદા ઉલંઘન કરી હોય.
 દુપદ અઉપદ ચપમાણાઈકમે--મનુષ્યાદિ એપગા પ્રાણીની અને
 ચોપગાં દોરની મર્યાદા કરી હોય તે ઉપરાંત અજાણતા મર્યાદા ઉ-
 લંઘન કરી હોય. કુવિય ચપમાણાઈકમે--ઘર વખાર આદિની
 જે મર્યાદા કરી હોય તે ઉપરાંત અજાણતા મર્યાદા ઉલંઘન કરી
 હોય. તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં--તે પાપ થએલું નિષ્કળ થાઓ.

પાંચ અણુવ્રત વિષેનો સંવાદ.

પાનાચંદ—મીત્ર માણેકચંદ ! સમજીતિ જીવે કયા વિશેષણથી અલંકૃત બને છે ?

માણેકચંદ—ભાઈ પાનાચંદ ! એવા પવિત્ર જીવે શ્રાવક અને શ્રાવિકા એ નામનાં વિશેષણથી સોભાપ્રદ બને છે.

પાનાચંદ—શ્રાવક અને શ્રાવિકાનાં મુખ્ય નિયમો કેટલા છે ? અને એ નિયમો ને કયા શબ્દથી સંબોધવામાં આવે છે ?

માણેકચંદ—તેનાં મુખ્ય નિયમો ૧૨ છે. અને તેને બાર વ્રત એ નામથી ઓળખવામાં આવે છે.

પાનાચંદ—વ્રત એટલે શું ? અને વ્રત કરવાથી શું ફાયદો ?

માણેકચંદ—વ્રત એટલે દરેક પ્રકારની અસુખ વૃત્તિ ને મર્યાદા શિલ બનાવનાર એક યંત્ર. વ્રત કરવાથી કેટલીએક લાલસાઓ ઓછી થાય છે; અને તેથી આત્મા ક્રમે ક્રમે કર્મ રહીત બની અક્ષય સુખનો ભોક્તા બને છે.

પાનાચંદ—બાર વ્રતનાં કેટલા વર્ગ પાડયા છે ? અને કયા કયા ?

માણેકચંદ—બાર વ્રતનાં ૩ ત્રણ વર્ગ પાડવામાં આવ્યા છે. ૧ અણુવ્રત, ૨ ગુણુવ્રત, અને ૩ શિક્ષાવ્રત.

પાનાચંદ—અણુવ્રત એટલે શું ?

માણેકચંદ—સાધુ મુનિરાજની અપેક્ષાએ નાનું. એટલે કે ત્યાગી-ઓને નવ નવ કાટીએ પચ્ચાણુ છે. અને શ્રાવક શ્રાવિકાને છ કાટીએ પચ્ચાણુ છે. માટે સાધુ મુનિરાજથી ઓછું હોવાને લીધે તેને અણુવ્રત કહેવામાં આવે છે.

પાનાચંદ—અણુવ્રત કેટલા છે ? અને કયા કયા ?

માણેકચંદ--અણુવૃત્ત ૫ પાંચ છે. ૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તાદાન, ૪ મેહુણ, અને ૫ પરિમહ.

પાનાચંદ--પહેલું વૃત્ત શા માટે મુક્યું છે ? અને તે કેટલી કાટી-એ થાય ? તથા પહેલા વૃત્તનાં અતિયાર કેટલા અને કયા કયા છે ?

માણેકચંદ--પહેલું વૃત્ત જીવહિંસા નહિં કરવા માટે મુક્યું છે. અને તે છ કાટીએ થાય છે. તે વૃત્તનાં અતિયાર ૫ પાંચ છે. ૧ બધે, ૨ વહે, ૩ છવીછીએ, ૪ અછલારે અને ૫ ભકત પાણુવો છાએ.

પાનાચંદ--અસત્ય નહિં બોલવા માટે કેટલામું અને કયું વૃત્ત છે ? તથા તે વૃત્તનાં અતિયાર કેટલા અને કયા કયા છે ?

માણેકચંદ--ખીજું વૃત્ત છે. અને તેને મૃષાવાદ, એ નામથી ઓખવામાં આવે છે. તે વૃત્તનાં પણ ૫ પાંચ અતિયાર છે. ૧ સહસા ભખખાણે, ૨ રહરસાભખાણે, ૩ સદાર મંત. બેએ, ૪ મોસોવએસે, અને ૫ કુડ લેહ કરણે.

પાનાચંદ--ત્રીજા વૃત્તના છેવાડે જે પાંચ અતિયારો આવે છે તે શેનાં અતિયારો છે ?

માણેકચંદ--ચોરીથી નિવૃત્તવા માટે ' અદત્તાદાન ' નામે વૃત્તનાં અતિયારો છે.

પાનાચંદ--ચેથા વૃત્તનાં કેટલા ભાગ છે ? અને તે કયા કયા ?

માણેકચંદ--બે ભાગ છે. ૧ દેશથી, અને ૨ સર્વથી.

પાનાચંદ--દેશથી અને સર્વથી એટલે શું ? તે ખરાખર સમજાવો જોઈએ.

માણેકચંદ—જે પુરૂષને પોતાની સ્ત્રી સિવાય અન્ય સ્ત્રી સેવનની બંધી છે. અને જે સ્ત્રીને પોતાના પુરૂષ સિવાય અન્ય પુરૂષ સેવનની બંધી છે. તેને દેશથી ચોથું વૃત્ત છે એમ કહી શકાય, અને જેને બિલકુલ વિષય સેવન અપતુંજ મથી તેને 'સર્વથી' ચોથું વૃત્ત છે એમ કહી શકાય.

પાનાચંદ—મીત્ર માણેકચંદ ! આજકાલ તો જે પુરૂષે અગર જે સ્ત્રીએ દેશથી ચોથું વૃત્ત ધારણ કર્યું હોય તેને પ્રજોત્પત્તિ થતાં ઘેલી દુનીયાં દેશથી ચોથા વૃત્ત વાળાને વગોવવામાં બાકી રાખતી નથી તેનું શું કારણ ?

માણેકચંદ—એ ઘેલી દુનીયાં શાસ્ત્રનાં ગુહ રહસ્યો જાણવા માટેની દરકાર ક્યારે કરે છે ? એવા અકલના ઓથમીરો શાસ્ત્રને શસ્ત્ર બનાવી સ્વ મેળે સ્વ આત્માને જ હણવાનું કાર્ય કરતા જણાય છે.

પાનાચંદ—પાંચમું વૃત્ત શા માટે મુક્યું છે ? અને તેના અતિયારો કેટલા છે ?

માણેકચંદ—પાંચમું વૃત્ત પરિગ્રહની મર્યાદા કરવા માટે મુક્યું છે. અને તેનાં ૫ પાંચ અતિયારો છે.

ત્રણ ગુણ પ્રત્ત.

છઠું વૃત્ત.

છઠું દિસો વૃત્ત—છઠું દિશાઓની મર્યાદા બાંધવાનું વૃત્ત. ઉર્દ્ધ્વદિસિનું—પર્વતાદિ ઉંચે ચડવાની દિશાનું. યથાપરિમાણ—સ્વશક્તિ અનુસાર મર્યાદા કરવી તે. અધોદિસિનું—ગુફા આદિ હેઠે જવાની દિશાનું. યથાપરિમાણ—સ્વશક્તિ અનુસાર મર્યાદા

કરવી તે. તિરિયદિસિનું—વચલી જળ સ્થળ આદિની ચતુર દિશાનું
 યથાપરિમાણ—સ્વશક્તિ અનુસાર મર્યાદા કરવી તે. એયથાપરિ
 માણ કીધું છે તે ઉપરાંત—એ પ્રમાણે હદ બાંધી છે તે ઉપરાંત.
 સઘનછએ—પોતાની મરજીથી. કાયાએ જમને—શરીરે જમને.
 પાંચ આશ્રવ—પાંચ પાપકારી કાર્યો (હિંસા, અસત્ય, ચોરી,
 મૈયુન અને પરિગ્રહ.) સેવવાનાં પચ્ચમાણ—ભોગવવાની બંધી.
 જાવજવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. દુવિહું—મેં કરણે.
 તિવિહું—ત્રણ જોગે. નકરેમી—હું કરું નહિં. નકારવેમી—
 કરાવું નહિ. મણસા વયસા કાયસા—મન વચન કાયાએ કરી.
 એહવા છઠ્ઠા દિસિ વેશમણું વૃતનાં—એ પ્રમાણે ૭ દીસાની
 હદ ઉપરાંત કોઈ દિશા તરફ જવાનું છોડી દેવાનાં વૃતનાં. પંચ
 આશ્રયારા—પાંચ અતિયાર જાણીયજવા—જાણવા. નસમાયરિ
 ચવા—આદરવા નહિ. તંજહાતેઅલોઉં—તે જેમ છે તેમ કહું છું.
 ઉર્દ્ધ્વદિસિપમાણા ઇક્કમે—ઉંચી દિશાની મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન કર્યું
 હોય. અધોદિસિપમાણા ઇક્કમે—નીચી દિશાની મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન
 કર્યું હોય. ખેતપુઢી—એક દિશા ઘટાડીને બીજી દિશા વધારી હોય.
 સઘનઅંતરધાએ—સદેહ પડ્યા છતાં આગળ ચલાણું હોય. તરસ
 મિચ્છામ દુક્કડં—તે પાપ થએલું નિષ્ફળ જાય.

સાતમું પ્રત્ત.

સાતમું વૃત ઉવભોગ—જે વસ્તુ એકજ વાર ભોગવાય તે
 (અન્ન વિગેરે) પરિભોગવિહું—ચારંવાર ભોગવાય તે (વસ્ત્ર
 લંકારો વિગેરે). પચ્ચમાય માણે—પ્રતિષ્ઠા કરતા થકા. ૧ ઉલ્લ-

શિયાવિહં—અંગલુવાનાં વસ્ત્રની વિધી. ૨ કંતણાવહં—દાતણની
 મર્યાદા. ૩ ફલવિહં—ફળની મર્યાદા. ૪ અભયં ગણવિહં—
 તેલાદિ શરીરે ચોપડવાની મર્યાદા. ૫ ઉવદૃણવિહં—શરીરે મદન
 કરવાની મર્યાદા. ૬ મંજજણવિહં—ન્હાવાનાં પાણી વિગેરેની મર્યાદા.
 ૭ વથવિહં—વસ્ત્ર વિગેરેની મર્યાદા. ૮ વિલેવણ વિહં—
 સુખડઆદિ વિલેપન કરવાની વસ્તુની મર્યાદા. ૯ પુષ્કવિહં—પુલની
 મર્યાદા. ૧૦ આભરણવિહં—ધરેણાં આદિ પહેરવાની મર્યાદા. ૧૧
 ધૂપવિહં—ધુપની મર્યાદા. ૧૨ પેજજવિહં—પીવાની વસ્તુ આપધ
 ઇત્યાદિની મર્યાદા. ૧૩ સખખણ વિહં—સુખડી આદિ ખાવાની
 વસ્તુની મર્યાદા. ૧૪ ઉદ્દનવિહં—ધાનનાં જાતની મર્યાદા. ૧૫ સૂ-
 પવિહં—કઠોર આદિની મર્યાદા. ૧૬ વિગયવિહં—ઘી, ગોળ,
 તેલ, સાકર, દહીં ઇત્યાદિની મર્યાદા. ૧૭ સાકાવહં—લીલોતરી
 શાકની મર્યાદા. ૧૮ માહુરવિહં—મેવાની મર્યાદા. ૧૯ જમણ-
 વિહં—અમુક અમુક વખતે ખાવાની યોજની મર્યાદા. ૨૦ પાણિ-
 વિહં—પાણીનાં તોલ તથા વખતની મર્યાદા. ૨૧ મુખવાસવિહં—
 સોપારી ઇત્યાદિ મુખવાસની મર્યાદા. ૨૨ વાહનોવિહં—પગરખાં
 વિગેરે પહેરવાની મર્યાદા. ૨૩ વાહનવિહં—ગાડી ઘેડા વિગેરે
 વાહનની મર્યાદા. ૨૪ સયણવિહં—સુવા બેસવાનાં આસનની મર્યાદા.
 ૨૫ સચિત્ત વિહં—સચેત્ત વસ્તુ વાપરવા તથા ખાવાની મર્યાદા.
 ૨૬ દ્રવ્યવિહં—અન્ય દ્રવ્ય વિગેરેની મર્યાદા. ઇત્યાદિકંતું યથા
 પરિમાણ કીધું છે—ઉપર કહેલ વસ્તુની તથા તેસિવાયની વસ્તુનાં
 જે પ્રમાણે મર્યાદા બાંધી હોય. તે ઉપરાંત—તે ઉપરાંત. ઉવ-
 ભોગ—જે વસ્તુ એકજ વાર ભોગવવામાં આવે તે. પરિભોગ—
 જે વસ્તુ વારંવાર ભોગવવામાં આવે તે. ભોગાનભિત્તે ભોગવવાનાં

પદ્મખાણુ--ભોગવવાનાં આશય વડે ભોગવવાની ખંધી. જાવજી-
 વાએ--જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. એગવિહું--એક કરશે. તિ-
 વિહેણું--તણુ જોગે કરીને. ન કરેમિ--હું પોતે કરું નહિં.
 મણુસા વયસા કાયસા--મન વચન કાયાએ કરી. એ હવે
 સાતમાં ઉવસોગ--એકજવાર ભોગવવાની વસ્તુ. પરિસોગ--
 વારંવાર ભોગવાય તે. દુવિહે--એ બે પ્રકારે. પન્નતે--પરપે છે.
 તંજહા--તે જેમ છે તેમ. સોયણાઉય--ભોજન થકી. કમ્મ-
 ઉય--કર્મ થકી. સોયણા ઉય--ભોજન થકી. સમણો વાસ-
 એણું--શ્રાવકને. પંચઅધઆરા--પાંચ અતિયાર. જાણિયવ્વા--
 જાણવા. નસમાયરિયવ્વા--પણુ આદરવા નહિં. તંજહા તે
 આલોઉં--તે જેમ છે તેમ કહું છું. ૧ સચિત્તાહારે--સચેત
 વસ્તુ હદ ઉપરાંત વાપરી હોય. ૨ સચિત્ત પડિબદ્ધાહારે--
 સચેતની સાથે જોષ્ટ લીંબડાનાં ગુંદ વિગેરે ખવાએલ હોય. ૩
 અર્યો લિઓસહિ ભજખણુયા--જેમાં જીવનાં પ્રદેશ રહી ગયા
 હોય એવી વસ્તુ (કાચું શાક ઇત્યાદિ) ખાધી હોય. ૪ દુર્યોલીઓ
 સહિ ભજખણુયા--કાંઈક કાચી પાકી ચીજ ભડ્યાં વિગેરે ખાધા
 હોય. ૫ તુર્યોસહિ ભજખણુયા--થોડું ખાવું ને વિશેષ નાખી
 દેવું એવી શેલડી સીતાફળ વિગેરે વસ્તુ ખાધી હોય. કમ્મઉણું--
 વ્યાપારનાં. સમણો વાસએણું--શ્રાવકને પન્નરસ--પંદર પ્રકારે.
 કમ્માદાણાધ--કર્મ આવવાનાં સ્થળો. જાણિયવ્વા--જાણવા. ન-
 સમાયરિયવ્વા--પણુ આદરવા નહિં. તંજહા તે આલોઉં--તે
 જેમ છે તેમ કહું છું. ૧ ઇંગાલકમ્મે--બુવારાદિ અગ્નિનો વ્યાપાર
 કર્યો હોય. ૨ તણુકમ્મે--વનનાં ઝાડો વિગેરે કપાવવાનો વ્યાપાર

કર્ચો હોય. ૩ સાડીકમ્મે—અનેક વસ્તુનો સોડ કરી વ્યાપાર કર્યો હોય. (જલેખીનો સોડ, રંગનો સોડ વિગેરે.) ૪ ભાડીકમ્મે—ધર હાટ હવેલી ધત્યાદિ ભાડા નિમીત્તે નવા કરાવી ભાડા ખાંવાનો વ્યાપાર કર્યો હોય. ૫ ફેાડીકમ્મે—પૃથ્વિનાં પેટ ફેાડવાનો વ્યાપાર કર્યો હોય. ૬ હંતવાણિજ્યે—હાથીદાંત વિગેરે નો વ્યાપાર કર્યો હોય. ૭ કેસ વાણિજ્યે—ચમરી ગાય આદિનાં વાળનો વ્યાપાર કર્યો હોય. ૮ રસવાણિજ્યે—તેલ ઘી આદિ રસનો વ્યાપાર કર્યો હોય. ૯ લખખવાણિજ્યે—લાખઆદિ રંગવાની વસ્તુનો વ્યાપાર કર્યો હોય. ૧૦ વિસવાણિજ્યે—અક્ષીણ આદિ ઝેરી વસ્તુનો વ્યાપાર કર્યો હોય. ૧૧ જતુ પીલણ કમ્મે—ચંત્રાદિવડે કાષ્ઠ પથ્થુ વસ્તુ પીલવાનો વ્યાપાર કર્યો હોય. ૧૨ નીલચણ કમ્મે—નાક કાન આદિ અવયવો છેદ્યા હોય. ૧૩ દવાગિગદાવણ્યા—પુણ્યકે આજીવકા અર્થે દાવાનળ લગાડ્યા હોય ૧૪ સરદહ તલાગ પરિ સોસણ્યા—સરોવર કુવા તળાવ હિમેચાવ્યા હોય. ૧૫ અસર્ધ જણ પોસણ્યા—હીંસક જીવોને વ્યાપાર નીમીત્તે પાળા પોશી તેનો વ્યાપાર કર્યો હોય. તરસ મિચ્છામિ દુક્કડં—તે પાપ થએલું નિષ્કૂળ થાઓ.

આઠમું પ્રત.

આઠમું પ્રત અનર્થ દંડનું—આઠમા વૃત્તની અંદર અર્થ વિના દંડાય તેથી. વેરમણું—નિમત્તું છું. ચક્રિવિહિ અણુત્યાદંડે—અરુ પ્રકારે અર્થ વિના દંડાય તેથી. પન્નતે—તે કહે છે. તર્જહા

—તે જેમ છે તેમ. અવઝઝાણાચરિયં—માહું ધ્યાન ધરવાથી
 પમાયાચરિયં—પ્રમાદ આચરવાથી. હંસપયાણું—હિંસક શબ્દ
 આપવાથી. પાવકમ્ભોવએસં—પાપ કર્મનો ઉપદેશ આપવાથી
 એહવા આઠમાં અનર્થદંડ—અર્થ વિના પાપ સેવવાનાં પચ્ચ-
 ખાણું—સેવવાની બંધી, જાવજીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી-
 દુવિહું—એ કરણે. તિવિહેણું—ત્રણ જોગે કરી. નકરેમિ—હું
 પોતે કરું નહિં, નકારવેમિ—ખીજા પાસે કરાવું નહિં. મણસા
 વયસા કાયસા—મન વચન કાયાએ કરી. એહવા આઠમાં
 અણુંત્યાદંડ—અર્થ વિના પાપનો દંડ આવે. વેરમણું—નિવત-
 વાનાં. વૃતનાં પાચ અધઆરા—એ વૃતનાં પાંચ અતિચાર.
 જાણિયવ્વા—જાણવા. નસમાયરિવ્વા—આદરવા નહિ. તંજહા
 —તે જે છે તેમ. તે આસોઉં—તે કહું છું. કંદપે—કામોત્પત્તિ
 કથા ઇત્યાદિ કહેલ હોય. કુકુઈએ—વિચીત્ર ખરાખ ચેષ્ટાઓ કરી
 ભય પમાડ્યો હોય. મોહરિએ—સ્વમુખે મીઠું મીઠું ખોલી પાછ-
 ળથી ખોટી રીતે વર્તાણું હોય. સંજુતાહિ ગરણે—ધણાં હથી-
 આરો એકઠાં કર્યાં હોય. ઉવભોગ—એક વાર ભોગવવાની વસ્તુ.
 પરિભોગ—વારંવાર ભોગવવાની વસ્તુ. અઈરતે—અધોક ભેગી
 કરી તેના પર તિવ્ર અભિલાષા રાખી હોય. તસ્સમિચ્છામિ દુક્કડ
 —તે પાપ થએલું નિષ્ફળ થાઓ.

ત્રણ ગુણ વ્રત વિષેનો સંવાદ.

હેમતલાલ—મીત્ર જંગનલાલ ! બાર વ્રતનાં જે ત્રણ વર્ગ પાડવામાં
 આવ્યા છે; તેમાં ખીજા વર્ગનું નામ શું :

છગનલાલ—ભાઈ હેમતલાલ ! ખીજા વર્ગનું નામ ગુણવૃત્ત કહેવામાં આવે છે.

હેમતલાલ—ગુણવૃત્ત એટલે શું ? અને તેવા કેટલા ગુણવૃત્તનો ખીજા વર્ગમાં સમાવેશ થાય છે ?

છગનલાલ—પહેલા પાંચ વૃત્તમાં જે આગાર રાખેલ છે તે કાંઈ આખા લોકમાં રાખવાની જરૂર નથી. અમુક ક્ષેત્રમાંજ તે આગાર રાખે. અને તે ઉપરાંતના ક્ષેત્રમાં સર્વ પ્રકારે બંધ કરે તો કાંઈ વહેવાર અટકે નહિ. અને અગાઉનાં પાંચે વૃત્તમાં આગાર યુરાયજવાથી ગુણ થાય. માટે તેને ગુણવૃત્ત કહેવામાં આવે છે. આવા ત્રણ ગુણવૃત્તનો ખીજા વર્ગમાં સમાવેશ થાય છે.

હેમતલાલ—ત્રણ ગુણવૃત્ત કયા કયા નામોથી ઓળખાય છે ? અને તે શા માટે મુક્યા છે ?

છગનલાલ—૧ દિસીવૃત્ત, ૨ ઉવભોગ પરિભોગ વૃત્ત, અને અણુથાદંડ વૃત્ત, એ નામથી એનામથી ઓળખાય છે. અને તે દિશાઓની મર્યાદા માટે દિસિવૃત્ત, એકવાર ભોગવાય તથા વારંવાર ભોગવાય એવી વિચીત્ર વસ્તુની મર્યાદા માટે ઉવભોગ પરિભોગ વૃત્ત, અને આત્મા અર્થ વિના નહિ દંડાવા માટે અણુથાદંડ વૃત્ત મુકવામાં આવેલ છે.

હેમતલાલ—દિશાઓની મર્યાદા બાધવાનું શું કારણ ?

છગનલાલ—પુર્વ ભવાન્તરોને વિષે કરેલા અસુભ કર્મ તથા મુકેલા અસુભ સાધનોથી ચાલી આવતી રાવણને અટકાવવા માટે.

હેમતલાલ—એકવાર તથા અનેકવાર ભોગવી શકાય તેવી વસ્તુની

મર્યાદા બંધવાનું શું કારણ ?

છગનલાલ—મનુષ્ય તૃણાનાં સંસર્ગને લઇ અનીનિમય જીવન ગુજરવા તરફ લક્ષ રાખી કર્મ બંધનનાં કારણભૂત બને છે; માટે તેવા જીવોને સમતાનાં સુંદર આવાશમાં આવવા માટે— કર્મ ક્ષીણ બનાવવા સાર.

હિમતલાલ—આત્મા અર્થ વિના દંડાય એટલે શું ?

છગનલાલ—કારણ વિના હાપ્ય—મશ્કરી વડે અસત્ય તથા મિશ્ર ભાષાની ઉત્પત્તિ થતાં અનેક તરેહની અસમાધીમય પ્રવૃત્તિનો ઉદ્ભવ થાય છે. અને એથી આત્માની સાથે કર્મનું બંધાવું થાય છે જેને લઇ આત્મા ને અતિ નુકશાન ખમવું પડે છે.

હિમતલાલ—દિસિવ્રત બારવ્રત માહેનું કેટલામું વ્રત છે ? અને તે કેટલી કોટી એ થાય ?

છગનલાલ—બારવ્રતમાં તેને છકું વ્રત કહેવામાં આવે છે. અને તે છકોટી એ થાય.

હિમતલાલ—બાર વ્રતમાં સાતમું વ્રત કયું છે ? અને તે વ્રત કેટલી કોટી એ થાય ?

છગનલાલ—સાતમા વ્રતને ઉવબોગ પરિબોગ વ્રત કહેવામાં આવે છે. અને તે વ્રત ત્રણ કોટી એ થાય.

હિમતલાલ—ત્રણ કોટી કઇ કઇ ?

છગનલાલ—મન, વચન, કાયા એ પાપ કર્મ નહિં એ ત્રણ કોટી થઇ.

હિમતલાલ—બાર વ્રતમાં અનર્થ દંડ નામનું વ્રત કેટલામું છે ? અને તેમાં પણ કેટલી કોટી કહેવામાં આવી છે ?

છગનલાલ--તે જાત આઈમું છે. અને તેમાં છ ફાટી કહેવામાં આવી છે.

હેમતલાલ--બાર જાતનાં ત્રણ વર્ગ પૈકી બીજા વર્ગને ગુણ્યજાત કહેવામાં આવે છે. તો પછી પહેલા વર્ગનાં કેટલા જાત છે ? અને તે તથા બીજા વર્ગનાં મળીને કેટલાં જાત થાય ? તથા હવે બાકી આવક શ્રાવિકાનાં કેટલા જાત રહ્યા ?

છગનલાલ--પહેલા વર્ગનાં ૫ પાંચ જાત છે. અને તે બીજા વર્ગનાં ૩ ત્રણ જાત મળી કુલ ૮ આઠ જાત થયા. હવે બાકી માત્ર ચાર જ જાત રહ્યા.

ચાર શિક્ષા જાત.

નવમું જાત.

નવમું સામાયિક જાત--સમતા ૩૫૧ સામાયિકનું જાત. સાવજજ જોગનું વેરમણું--પાપકારી વર્તુણકથી નિવૃત્ત છું. જાવનિયમ--જ્યાં સુધા નિયમની મર્યાદા કરી છે ત્યાં સુધા. પજ્જીવા સામિ--શુભ જોગને સેવું. દુવિહું--એ કરણે. તિવિ હેણું--તણ કરણે કરી. નકરેમી--પાપનું કામ કરું નહિ. નકા-રવેમી--બીજા પાસે પાપ કરાવું નહિ. મણસા વયસા કાયસા--મન વચન કાયાએ કરી. એવી મારિ તમારી સદહણાં પડ-થણાં સામાયિકનો અવસર આવ્યો છે અને સામાયિક કર્યું છે ફરી જ્યારે સામાયિકનો અવસર આવે અને સામાયિક

કરીએ તે વારે ફર્સનાએ કરી શુદ્ધ હોએ. એહવાનવમાં
 સામાયિક વ્રતનાં પંચ અર્ધઆરા—પાંચ અતિયાર. જા. જુ. ચ. વ. ય.
 —જા. જુ. ચ. વ. ય. ન સમાયરિયવા—આદરવા નહિં. તંજહા—તે જેમ
 છે તેમ. તે આલોઈ—તે કહું છું. મણુપડીહાણે—મન માહું
 પ્રવર્તાવું હોય. વયદુપણિહાણે—વચન માહું પ્રવર્તાવું હોય.
 કાયદુપણિહાણે—કાયા માહી પ્રવર્તાવી હોય. સમાર્ગ ચસસધ—
 સામાયિક કીધું છતાં. અકરણીઆએ—અરાખરં કીધું છે કે નહિં
 તેની ખખર ન રહી હોય. સામાર્ધસ્સ—સામાયિક કીધું છે તે.
 અણુવર્ધિયસ્સ સર્ધ કરણુયાએ—પુરં થયા વિના પાળ્યું હોય.
 તસ્સમિચ્છામ દુક્કડં—તે પાપ નિષ્કળ થાઓ.

દસમું વ્રત.

દસમું દેશાવગાસિક વ્રત—દિશાની મર્યાદા કરવાનું વ્રત.
 દિનવ્રતે પ્રભાત થકી પ્રારંભીને—હમેશાં દિવસ ઉગવાનાં વખ-
 તથી ખીજે દિવસ ઉગતા સુધી આદરીને. પૂર્વાદિક છ દિશે—
 પૂર્વ દિશાઆદિ છ દિશાએ. જેટલી ભૂમિકા મોકળી રાખી છે—
 જેટલી જગ્યાની—ચરતીની મર્યાદારાખી છે. એટલે કે પ્રાતઃકાળે નિયમ
 ધારવો કે આજ મારે દરેક દિશા તરફ આટલા ગાઉ ઉપરાંત જવું
 નહિં. તે ઉપરાંત સં ઈચ્છાએ—આંધેલી હદ ઉપરાંત પોતાની
 મરજથી. કાયાએ જધને પાંચ આશ્રવ—કાયાએ કરી જવહિં-
 સાદિક પાંચ આશ્રવ. સેવવાનાં પચ્ચખાણુ—સેવવાની બધી.
 જાવ અહોરત્તં—એક દિવસને રાત સુધી. દુવિહું—મે કરણુ.

તીવિહેણું—તણ જોગે. નકરેમિ—પાપ કરે નહિં. નકારવેમિ—
 ખીજ પાસે કરાવું નહિં. મણસા વયસા કાયસા—મન વચન
 કાયાએ કરી. જેટલી ભૂમિકા મોકળી રાખી છે તે માંહિ જે
 દ્રવ્યાદિકની મર્યાદા કીધી છે—છુટ રાખેલી પૃથ્વિમાં પણ જે
 પ્રતિજ્ઞા કરી હોય કે આજે આટલા પદાર્થ ઉપયોગમાં લેવા. તે
 ઉપરાંત—તે મર્યાદા ઉપરાંત. ઉવભોગ—એકજ વાર ભોગવાય
 એવી વસ્તુ. પરિભોગ—વારંવાર ભોગવાય તેવી વસ્તુ. ભોગનિ-
 મિત્તે—ભોજની ઇચ્છાએ. ભોગવવાનાં પચ્ચખાણુ—ભોગવવાની
 બંધી. જાવજાહોરત—એક દિવસને રાત સુધી. ઐગવિહ—
 એક કરણે. તીવિહેણું—તણજોગે. નકરેમિ—કરે નહિં. મણસા
 વયસા કાયસા—મન વચન કાયાએ કરી. એહવાદસમાં દેસા
 વગાસિક વ્રતનાં પંચ અઠઆરા—પાંચ અતિયાર. જાણિય-
 વ્વા—જાણવા. નસમાયરિયવ્વા—પણ આદરવા નહિં તંજહા
 તે આલોઉં—તે જેમ છેતેમ કહું છું. આણવણુ પઉગે—અમુક
 હદની જે મર્યાદા કરી છે તે હદની બહારથી વસ્તુ મંગાવી ઉપયોગ
 કર્યો હોય. પેસવણુ પઉગે—મર્યાદા કર્યા ઉપરાંત ચાકર આદી
 ખીજ પાસે વસ્તુ મંગાવી યા મોકલી ઉપયોગ કર્યો હોય. સદાણુ-
 વાએ—સાદ કરી ખીજને સમજાવી મર્યાદા કીધેવ હદ ઉપરાંતથી
 બોલાવેલ હોય. રૂવાણુવાએ—મર્યાદા કર્યા છતાં પોતાનું રૂપ
 દેખાડી ખીજને સમજાવી કાષ્ટને બોલાવેલ હોય. બહિયા-
 થોગ્ગલ પખખવે—હદ કર્યા ઉપરાંત બહાર કાંકરા આદિ
 નાંખીને કાષ્ટને બોલાવેલ હોય. તરસ મિચ્છામી દુક્કડ—તે પાપ
 નિષ્કુળ થાઓ.

અગિયારમું વ્રત.

અગિયારમું પોષધ વ્રત—ધર્મ કરણીથી. આત્માને પોષવો તેનું વ્રત. અસણું—અન્ન પ્રમુખ ખાવાનાં. પાણું—પાણી ધૃત્યાદિ પિવાનાં. આધમ—મેવો સુખડી પ્રમુખ. સાધમનાં—સોપારી આદિ મુખવાસની વસ્તુ. પચ્ચખાણું—ખાવાની બંધી. અબ્રહ્મનાં પચ્ચખાણું—મૈથુન મેવવાની બંધી. મણિમુવર્ણનાં પચ્ચખાણું—મણી સોનાં વિગેરે આલુપણની બંધી. માલાવજગ—કુલ વિગેરે માળાનો. બિલેવણનાં પચ્ચખાણું—કાન્તિ વધે તેવા સુખડ આદિ પદાર્થનો લેપ કરવાની બંધી. સૃષ્ઠ, મુસલાદિક—શસ્ત્ર, હથિયાર, સામેલાદિક સાવજજ ભોગનાં પચ્ચખાણું—પાપકારી વેપાર કરવાની બંધી. જાત અહોરત્ત—એક દિવસને એક રાત્રિ સુધી. પજ્જીવાસામિ—પોષધ વ્રતમાં એ પ્રમાણે આચરવું. દુવિહું તિવિહણું—મે કરણ ને ત્રણજેમ. નકરેમી—હું કરું નહિં. ન-કારવેમિ—ખીજ પાસે કરાવું નહિં. મણુસા વયસા કાયસા—મન વચન કાયાએ કરી. એહવી સદ્દહણા—કરવાની શ્રદ્ધા થાય. પડપણા કરીએ—પડપણાં કરીએ. પોષો કરવાનો વખત આવે ત્યારે પોષધ કરીએ. તે વારે ફરશનાએ કરી શુદ્ધિ—તે વખત શક્તિ મુજબ શુદ્ધ હોજો. એ હુવા અગોઆરમાં પરીપુર્ણ—પ્રતિપુર્ણ. પોષધવ્રતનાં—સંવરે આત્માને પોષવાના વ્રતનાં. ખંચ અમ્મઆરા—પાંચ આત્યાર. જણિયવા—જણવા. નસમાયરિ-યવા—આદરવા નહિં. તંજહા તેઆલોઉં—તે જેમ છે તેમ કહું છું. અમ્મડિલેહિય—અરામત તપાસીને પડિલેહણ કીધું ન હોય. દુઅડિલેહિય—માઠી રીતે પડિલેહણ કીધું હોય. સેજસ-

ચારએ—સેજ આદિ પાટ વિગેરે તરણાદિકની પથારીનો સંચારો.
 અપ્પમનિજય—પુંજયું ન હોય. દુપ્પમનિજય—માઠી રીતે
 પુંજયું હોય. સેજસંચારએ—સેજ આદિ પાટ વિગેરે તરણાદિકની
 પથારીનો સંચારો. અપ્પડિલેહિય—ગરાગર તપાસિને પડિલેહણ
 કીધું નહોય. દુપ્પડિલેહિય—માઠી રીતે પડિ લેહણ કીધું હોય.
 ઉચ્ચાર પાસવણ ભુમિ—દિશા જવાની અથવા પેસાગ કરવાની
 યા માતર પરઠવાની જગ્યાને. અપ્પમનિજય—પુંજયું ન હોય.
 દુપ્પમનિજય—માઠી રીતે પુંજયું હોય. ઉચ્ચાર પાસવણ
 ભુમિ—દિશા તથા પેસાગ કરવાની તથા માતર પરઠવાની જગ્યાને.
 પોસહરસ—પોષાને. સમ્મ—સર્વથા પ્રકારે. અણાણું પાલ-
 ણીઆ—રૂડી રીતે સેવું નહિં. તરસમિચ્છામિ દુક્કડ—તે પાપ
 નિષ્કળ થાઓ.

બારમું વ્રત.

બારમું વ્રત—જેને પધારવા માટેનો અમુક વખત નિ-
 માણ થયો નથી એવા સાધુ આર્યાજીને પોતાનાં માટે નિપજવેલી
 વસ્તુમાંથી નિર્દોષ આપવું. સંવિભાગવ્રત—ભાગ કરવા રૂપી વ્રત.
 સમણે—સાધુ આર્યાને. નિગ્ગથે—ધન રહિત. ફામુ—અચેત.
 એસણીજણેણું—નિર્દોષ. અસણું—અન. પાણું—પાણી. પા-
 ઈમ—સુખડી વિગેરે મેવો. સાઈમ—સોપારી લવિંગ આદિક
 મુખવાસ. વચ્ચ—વચ્ચ. પડિગહ—પાત્રા. કંબલ—કાંબળી પા-
 પાયપુચ્છણેણું—રજેહરણાદિ. પાઠી યાડ—આપીને પાછી લેવાય
 એવી વસ્તુ. પીઠ—ગાજેઠ. ફલગ—પાટ. સેજ—સેજ આદિ
 સ્થાન. સંચારએણું—તરણાદિકની પથારીનો સંચારો. ઉસહ—

એકુજ વરતુનું કરેલું ઔષધ. ભેસજીએણું—ધણી વસ્તુ ભેગી કરીને કરેલું ઔષધ. પડિલાભેમાણું—સાધ સાધવીને બાવે કરીને આપવા થકી. વિહરામિ—વિચરું. એહવી સદહણું પડપણું—એવી શ્રદ્ધા પ્રસીદ્ધ પણે કરવી તે. સાધ સાધવીની જોગવાઈ મળે તે વારે—એવો સાધ સાધવીને જોગ મળે ત્યારે. ફરસનાએ કરી—કાપાએ કરી. શુદ્ધ હોજો—નિર્દોષ હોજો. એહવા બારમાં અતિથિ—જેનો આવવાનો અમુક વખત નથી એવા સાધુ આર્યાને. સવિલાગ પ્રતનાં—ભાગ કરવા રૂપિ વૃતનાં. પંચ અઘઆર પાંચ અતિયાર. જાણિયવવા—જાણવા. નસમાયરિયવવા—આચરવા નહિં. તંજહા તે આલોઉ—તે જેમ છે તેમ કહું છું. સચિત્તનિખખેવણિયા—સચેત ભોજન યાતો સચેતમાં અચેત ભોજન નાંખીને આપ્યું હોય અથવા તો સચેત ઉપર અચેત વસ્તુ હોય છતાં આપ્યું હોય. સચિપેહણીયા—સચેત ભોજન યાતો સચેત ભોજનથી ઢાંકેલી અચેત વસ્તુના આહાર આપ્યો હોય. કાલાઈક્રમે—વખન લાગી ગયો હોય તેવી બગડેલી વસ્તુ વહોરાવી હોય અથવા જમતી વખતે સાધ ચિંતવન કર્યું ન હોય. પરોવએસે—પોને સુઝતો હોવા છતાં બીજને વહોરાવવાનું કહ્યું હોય અથવા તો પોતાની આપવા જેવી વસ્તુ હોવા છતાં બીજની આપવા દુકમ કર્યો હોય. મચ્છરિયાએ—સાધુજને દાન આપી અહંકાર કીધો હોય. તરસમિચ્છામિ દુક્કડં—તે પાપ કીધેલું નિષ્ફળ થાયો.

યુનિલાલ—મીત્ર મગનલાલ ! બાર વૃત પૈકીનાં ત્રીજા વર્ગનું નામ શું ?
મગનલાલ—આઈ યુનિલાલ ! ત્રીજા વર્ગનું નામ શિક્ષાત્રય રાખવામાં આવ્યું છે.

ચુનિલાલ—શિક્ષાવ્રત એટલે શું ? અને તેના કેટલા શિક્ષાવ્રતનો ત્રીજા વર્ગમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

મગનલાલ—જે વ્રતનું શેવન કરવાથી શિષ્યામણ મળે તેનું નામ શિક્ષાવ્રત કહેવાય છે. આના ચાર શિક્ષાવ્રતનો ત્રીજા વર્ગમાં સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

ચુનિલાલ—આ શિક્ષાવ્રત કયા કયા નામોથી ઓળખાય છે ? અને તે શા માટે મુક્યા છે ?

મગનલાલ—૧. સામાયિક વ્રત. ૨ દેશાવગાસિક વ્રત. ૩ પૌષધ વ્રત. અને ૪ અતિથી સંવિભાગ વ્રત. અને તે સમજાવમાં આવવા માટે સામાયિક વ્રત, અગાઉ કરેલ દિશાની મર્યાદા ને સંકાયવા માટે દેશાવગાસિક વ્રત, ધાર્મિક ક્રિયાથી આત્માને પોષવા માટે પૌષધ વ્રત, અને સાધુ આર્યા ૨ નિર્દોષ આહારાદિક વહેરાવવા માટે અતિથી સંવિભાગ વ્રત મુકવામાં આવેલ છે.

ચુનિલાલ—સમજાવમાં આવવાથી શું ફાયદો થાય ?

મગનલાલ—સમજાવમાં આવવાથી વિષમ ભાવ નો અસ્ત થાય, ચોમેર શાન્તિનું સામ્રાજ્ય સ્થપાય, અને આપસ આપસમાં એકચતાનો પ્રાદુર્ભાવ થાય. જેથી કરી આત્મા ક્રમે ક્રમે કર્મ રહીત બની અક્ષય સુખનો ભોક્તા બને.

ચુનિલાલ—અગાઉ કરેલ દિશાની મર્યાદાને સંકાયવાનું શું કારણ ?

મગનલાલ—છઠ્ઠા વ્રતમાં જે દિશાની મર્યાદા કરી છે. તે મર્યાદા વાળી ધરતીની રાવણ તો ચાલીજ આવે છે. માટે તે મર્યાદા વાળી જગ્યાને સંકાયવાથી સંકાયાએલી જગ્યા બહારની રાવણ

આવતી બંધ રહે છે.

ચુનિલાલ--ધાર્મિક ક્રિયાથી આત્માને પોષવા માટેનાં પૌષ્ઠ વ્રતની શું જરૂર છે ?

મગનલાલ--આત્માને ક્રમે ક્રમે કર્મ લેપથી રહીત બનાવવા માટે ખાસ કરીને પૌષ્ઠ વ્રતની જરૂર પડે છે. આવા પ્રતિપુર્ય પૌષ્ઠ વ્રતમાં ચોવીસ કલાક સુધી ચાર પ્રકારનાં આહાર અને અઢારે પાપ સ્થાનકનો ત્યાગ કરવો પડે છે.

ચુનિલાલ--અતિથી સંવિભાગ વ્રત એટલે શું ?

મગનલાલ--જેના માટે અમુક તીથીએ આશા રાખવી એવી તીથી રહીત એટલે કે જેની કાષ્ઠપણુ જાતની તીથી નિર્માણુ કરી નથી એવા સાધુ મુનિરાજ ને સુજતાં નિર્દોષ આહારાદિ વિગેરે વહોરાવવા તેનું નામ અતિથી સંવિભાગવ્રત કહેવામાં આવે છે.

ચુનિલાલ--મીત્ર મગનલાલ ! ત્રણે વર્ગનાં બધાં મળીને બાર વ્રતનાં કેટલા અતિયાર છે ? અને તે અતિયાર જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર અને તપ પંકીનાં કયા શબ્દને લાગુ પડે છે ?

મગનલાલ--બધા મળીને બાર વ્રતનાં (૭૫) પંચોતેર અતિયાર છે. અને તેને ચારીત્રનાં અતિયારો કહેવામાં આવે છે.

ચુનિલાલ--મીત્ર ! આજે તો આપનાં સદુપદેશથી ધણોજ આનંદ થયો. આપનો કીમતી ટાઇમ રોકી જે તસ્તી આપવામાં આવી છે તે દરગુજર કરશો.

મગનલાલ--ભાઈ ! કંઈ ફીકર નહિ. આવા સુઅકાર્યમાં જે વખતનો વ્યય થયો તેજ વખત કામનો છે.

સંથારાનો પાઠ

અપચિન્નમ—ખીજું કાષ્ઠપણ કામ કરવાનું નથી. મારણું—
 તિથ—પંડિત મરણને અંતે સલેહણા—આત્માને અસુખ કાર્ય
 થકી દુર કરવો. પૌષધશાલા—પોષો આદિ સંથારો કરવાની જગ્યા.
 પૂંજીને—યતના પુર્વક સાફ કરીને. ઉચ્ચાર પાસવણ—દિશા
 તથા પેસાખની. ભૂમિકા પડિલેહીને—જગ્યા નજરે જોષરાખીને.
 ગમણા ગમણે—જતા આવતા જીવ અંપાણા હોય તેનું. પડિક્ક-
 મીને—પ્રાયશ્ચિત લખને દર્ભાદિક સંથારો—ડાભ વિગેરે તરણાની
 પથારી. સંથરીને—પાથરીને, દર્ભાદિક સંથારો—ડાભ વિગેરે
 તરણાની પથારી. દરૂંકિને—એસીને. પૂર્વ તથા ઉત્તર દિશિ—
 પુર્વ તથા ઉત્તર દિશા તરફ. પદ્યંકાદક—પત્રાંઠી વાળી અથવા
 શક્તિ પ્રમાણે. આસણે બેશિને—આસન વાળી ને. કરવલ—
 બે હાથ. સંપગ્ગાદય—જોડીને. સિર સાવત્તય—માથાને આવ-
 તન કરી. મથએ અંજલી કટુ—માથા ઉપર બે હાથ જોડેલા
 રાખી. એવં—એમ. વચ્ચાસી કહે. નમોદ્યુજ્જુ—નમસ્કાર હો.
 અરિહંતાણું—અગિહંત દેવને. ભગવંતાણું—ભગવંતને. જાવ-
 સંપત્તાણું—ઇત્યાદિ જેઓ મોક્ષે પોંચ્યા તેને. એમ અનંતા
 સિદ્ધને—એવી રીતે અનંતા સિદ્ધ ભગવંતજી ને. નમસ્કાર કરી
 ને—વંદણાં કરીને. વર્તમાન પોતાનાં—ચાલતા વખતનાં પોતાનાં.
 ધર્માચાર્ય ને—ધર્મશુરને. નમસ્કાર કરીને—ત્રાંદીને પૂર્વે જે
 વ્રત—પહેલાં જે વ્રત. આદર્યા છે—શીધા છે. તે આલોધ—
 તે વ્રત સંભાળી ન કહી, પડિક્કમિ—પ્રાયશ્ચિત કરી. નિંદિ—આત્માની

સાક્ષીએ નિંદા કરીને. નિસદ્વલથઇને—થંકા રહીત થઇને. સંવં
 પાણીય વાય—સર્વ પ્રકારની જીવહિંસા કરવાની. પચ્ચખખા
 મિ—અંધી. સંવં મુસાવાય—સર્વ પ્રકારનું જીકુ ખોલવાની.
 પચ્ચખખામિ—અંધી, સંવં અદિનાદાણું—સર્વ પ્રકારની ચોરી
 કરવાની. પચ્ચખખામિ—અંધી સંવં મેહુણ પચ્ચખખામિ—
 સર્વ પ્રકારની મૈથુન સેવવાની અંધી કરે છું. સંવં કોહું પચ્ચ-
 ખખામિ—સર્વ પ્રકારે ક્રોધ કરવાની અંધી. જાવ. મિચ્છાદંસણ-
 સહિ—સત્ય રાખી અસત્ય ધર્મ સેવવો. ત્યાં સુધીના જે જે અદાર
 પાપસ્થાનકં આગળ કહેવાશે ત્યાં સુધીની અકરણિ જજંજોગ—ક-
 રવા થોગ્ય નહિં તેવા પાપકારી વેપાર કરવાની. પચ્ચખખામિ—
 અંધી. જાવજીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. તિવિહ—ત્રણ
 કરણ. તિવિહણું—ત્રણ જોગે કરીને. નકરેમિ—હું પોતે કરે નહિં
 નકારવેમિ—ખીજ પાશે કરાવું નહિં. કરંતં નાણું જાણાધ—
 કોઇ પાપ કરે તે રૂકુ જાણું નહિ. મણસા વયસા કાયસા—મન
 વચન કાયાએ કરી. એમ અદાર પાપ સ્થાનક—એવી રીતે અ-
 દાર જાતનાં પાપનાં મુળ સેવવાનાં ઠેકાણાની. પચ્ચખખી ને—
 અંધી કરીને. સંવં અસણું—સર્વ પ્રકારનું અન્ન પાણું—પાણી.
 ખાધમં—સુખડી મેવો વિગેરે. સાધમં—મુખવાસ. ચઉવિહ—
 એ ચાર પ્રકારની. પિયાહાર—અને ખીજ. પચ્ચખખામિ—
 અંધી કરે છું, જાવજીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. એમ
 ચારે આહાર પચ્ચખખીને—એમ ચારે આહારની અંધી કરીને.
 જંપીય—જે પ્રીયકારી. ધમં શરિર—આ માં શરીર. ધઠં—
 ઇષ્ટકારી. કંતં—કાંતિવંત. પિયં—પ્રિયકારી. મણુન્ન—મનને ગમતું

મહામં—મનને અતિ બહાણું. ધિજં—ધીરજવાન. વિસાસિ-
 ચં—વિશ્વાસનું ઠેકાણું. સમયં—માનવા યોગ્ય અણુમયં—રૂઢ
 માનવા જોગ બહુમયં—ધણું માનવા જોગ. ભંડ કરંજીડગ સમાણું—
 બહુ મુલાં ધરેણાંનાં કરંડીઆ સમાન રથ કરંજીડગ જીયં—રત્નનાં
 કરંડીઆ સમાન. માણુસીયં—રખે મને ટાઢ વાય. માણું ઉન્હું
 —રખે મને તાપ લાગે. માણું ખોહા—રખે મને જીખ લાગે.
 માણું પીવાસા—રખે મને તરશ લાગે. માણું બાળા—રખે સર્પ
 કરડે. માણું ચોરા—રખે ચોર ઉપાડી જાય. માણું દંસા—રખે મને
 ડંસ કરડે. માણું મસગા—રખે મચ્છર કરડે. માણું વાહિયં—
 રખે મને વ્યાધ ઉપજે. પીતીયં—પીત જોગે. સંભિમં—રખે
 ને સજેખમ થાય. સન્નિવાધયં—સનેપાત થાય વિવિહારો ગાયંકા—
 રખે વિવિધ પ્રકારનાં રોગ ઉત્પન્ન થાય. પરિસહો વસગા
 બાવીસ જાતનાં પરિસહ. ફાસા કુસંતિ—એવી એવી જાતનાં કોષ
 સ્પર્શ થાય. એયં પ્રિયેણું—એવું માફે શરિર પ્રિયકારી તે. ચરિ-
 મેહિ—હેલ્લા ઉસાસાનિસાસેહિં—શરીર ને તજ દધને. કાલ
 અણુવ કંખમાણું—કાળને અણુ વાંછતો થકા. વિહરંતિ—વિચરે.
 એહવી સદહણા પડપણા—એવી શ્રદ્ધા પડપણાથી. અણુસણનો
 અંવસર આવે—સંચારા નો વખત આવે. અણુસણ કડું—સં-
 ચારો કડું. તેવારે ફરસનાએ કરી શુદ્ધ—તે વખતે પાપ રહિત
 થાઓ. એવા અપછિમ મારણુતિય—મરણુ ને અતે કાંઈ
 વસ્તુ બાકી નહિં. સલેહણા—આત્માને માઠાં કામથી દુર કરવાં. જુ-
 સણા—અણુસણ કરવાનાં. આરાહણાના—આરાધવાનાં—કરવાનાં
 પંચઅર્થચારા—પાંચ અતિચાર. જાણુયવા—જાણુવા. નસમા-

ચરિયવ્વા—આચરવા નહિં. તજજ્ઞા તે આલોઉ—તે જેમ છે તેમ કહું છું. ઇહલોગાસં સંપ્પઙ્ગિગે—અહીંથી મુઆ પછી મનુષ્ય સુખની ઇચ્છા કરી તે. પરલોગા સંસંપ્પઙ્ગિગે—દેવલોકના સુખની ઇચ્છા કરવી તે. જિવિયાસંસંપ્પઙ્ગિગે—જીવિત્વની ઇચ્છા કરી હોય. મરણા સંસંપ્પઙ્ગિગે—સંધારામાં દુઃખ વખતમાં મરી જવાની ઇચ્છા કરી હોય. કામલોગા સંસંપ્પઙ્ગિગે—કામ ભોગ કરવાની ઇચ્છા કરી હોય. તત્તસ મિચ્છાભિં દુક્કડં—એ પાંચ અતિચાર મધ્યેનો કાષ્ઠ પણ અતિચાર લાગ્યો હોય તેનું પાપ મહારે નિષ્ફળ થાયો.

એમ સમકિત પુર્વક બાર વ્રત સંલેખણા સહિત તથા નવાણું આતિચારને વિષે જે કોઈ આતક્રમ, વ્યાતક્રમ, અતિચાર, અણાચાર અજાણતાં ઉપયોગ શુન્યપણે સેવ્યા હોય, સેવરાવ્યાં હોય, સેવતા પ્રત્યે અનુભાદ્યા હોય તો તે અનંતા સિદ્ધ કેવલીની સામે તત્તસમિચ્છાભિદુક્કડં.

પંડિત મરણ્ય પ્રાપ્ત કરવા વિષે (સંધારાનાં પાઠ)
નો સંવાદ.

કેવળચંદ—શ્રીત્ર ન્યાલચંદ ! પંડિત મરણ્ય પ્રાપ્ત કરવા વિષેની સમજુતી નો કયો પાઠ છે ? અને તે પાઠ કયા પાઠ પછી આવે છે ?

ન્યાલચંદ—બંધુ કેવળચંદ ! તે સંધારાનો પાઠ છે. અને તે પાઠ બાર વ્રતની પુર્ણાહુતી પછી આવે છે.

કેવળચંદ—ગ્ધન, દર્શન, ચારિત્ર, અને તપ એ ચાર વર્ગ પૈકીનાં.

કયા વર્ગમાં સંચારાનાં પાઠનો સમાવેશ થાય છે ?

ન્યાયીચંદ્ર—ઉપરોક્ત ચાર વર્ગ પૈકીનાં તપ નામનાં વર્ગમાં તે પાઠનો સમાવેશ થાય છે.

કેવળચંદ્ર—સંચારાનું ખરું નામ શું છે ?

ન્યાયીચંદ્ર—તેનું ખરું નામ ‘સંલેહણા’ છે. વળી તેને અણુસણુ વૃત્ત પણ કહેવામાં આવે છે.

કેવળચંદ્ર—સંલેહણાં એટલે શું ?

ન્યાયીચંદ્ર—કપટ, મિથ્યાત્વ, અને કરણીનાં ફળની ઇચ્છા એ ત્રણે સત્ય ને સંભાળી, આળોવી, ને આત્માને દોષરહિત બનાવવો તેનું નામ સંલેહણા કહેવાય.

કેવળચંદ્ર—સંચારો કેટલા પ્રકારે થઈ શકે ? અને તે પ્રકાર કયા કયા છે ?

ન્યાયીચંદ્ર—મુખ્યત્વે કરીને સંચારાનાં બે પ્રકાર છે. ૧ પાદોપમ-મન, અને ૨ ભત્ત પચ્ચખ્ખાણુ.

કેવળચંદ્ર—હાલમાં કવચિત કવચિત સંચારો જોવામાં આવે છે, તે સંચારો કેવા પ્રકારનો કહેવાય ?

ન્યાયીચંદ્ર—તે ભત્ત પચ્ચખ્ખાણુ સંચારો કહેવાય.

કેવળચંદ્ર—ભત્ત પચ્ચખ્ખાણુ સંચારાનાં કેટલા ભેદ છે ? અને તે કયા કયા ?

ન્યાયીચંદ્ર—તેનાં બે ભેદ છે. ૧ સાગારી, અને ૨ અણુગારી.

કેવળચંદ્ર—સાગારી સંચારો કેને કહેવાય ?

ન્યાયીચંદ્ર—અમુક પ્રકારની વ્યાધી, રોગ, કે ઉપદ્રવ મટે ત્યાં સુધી અથવા તો અમુક વખત સુધીનાં સંચારાને સાગારી સંચારો કહેવાય ?

કેવળચંદ—અણુગારી સંધારો કેને કહેવાય ?

ન્યાલચંદ—કોઇપણ પ્રકારની છુટ રાખ્યા વિના ઠેઠ મરણ સુધીનાં સંધારાને અણુગારી સંધારો કહેવાય ?

કેવળચંદ—સંધારો કેટલી કાટીએ થાય ? અને તે કાટી કઇ કઇ સમજવી ?

ન્યાલચંદ—તે નવ કાઠીએ થાય. મન, વચન, અને કાયાની કાટીએ હું પાપ કરું નહિ, કરાવું નહિ, અને હરે તેને રક્ષાવું નહિ. એ નવ કાટી સમજવી.

કેવળચંદ—સંધારો કરવામાં મુખ્યત્વે કરીને કેવાનાં પચ્ચખાણુ (પ્રત્યાખ્યાન) કરવાની જરૂર છે ?

ન્યાલચંદ—અઢારે પાપસ્થાનક ચારે પ્રકારનાં આહાર, અને કયા એમ ત્રેવીસ બોલનો ત્યાગ કરવાનાં પચ્ચખાણુ કરવાની ખાસ જરૂર છે.

કેવળચંદ—અઢાર પાપ સ્થાનક કયા કયા નામથી ઓળખાય છે તે તો હું સારી રીતે જાણું છું. પણ ચાર પ્રકારનાં આહાર કેને કેને કહેવાય ?

ન્યાલચંદ—૧ સર્વ પ્રકારનાં અનાજ વિગેરે, ૨ સર્વ પ્રકારનાં પાણી વિગેરે, ૩ સર્વ પ્રકારનો મેવો વિગેરે, અને ૪ સર્વ પ્રકારનો મુખવાસ વિગેરે એ ચાર પ્રકાર આહારનાં કલ્યા છે.

કેવળચંદ—રાત્રે સુતી વખતે સંધારો કરવો હોય તો થઇ શકે કે નહિ ? અને જો થઇ શકે તેમ હોય તો કેવા પ્રકારે થઇ શકે ?

ન્યાલચંદ—ઘણીજ ખુશીથી કરવો હોય તો થઇ શકે. અને તે સંધારો સાગારી સંધારાની રીત પ્રમાણે બની શકે.

કેવળચંદ—સંધારાને આપઘાતનું વિશેષણ કામ આપવા ધારે તો આપી શકાય કે નહિ ? અને જો ન. આપી શકાય તો તેનું કારણ શું ?

ન્યાલયચંદ—તેનું વિશેષણ તેને કાષ્ટપણ પ્રકારે લાગુ પાતું નથી. કારણ કે એકખીજનાં આશયો જુદા છે. આપઘાતમાં મુખ્યત્વે કરીને કેદ રહેલો છે, અને સંધારામાં મુખ્યત્વે કરીને સમતા રહેલી છે.

કેવળચંદ—સંધારામાં અવસાન સમય આવે તો તે મરણ કેવું કહેવાય ?

ન્યાલયચંદ—તેને ‘ પંડીત મરણ ’ કહેવામાં આવે છે.

કેવળચંદ—પંડીત મરણ એટલે શું ?

ન્યાલયચંદ—ઉપરોક્ત કહેલા ત્રેવીસ બોલ વર્ણ સ્તુત્ય અધ્યાવસાયો સહ મરણું તેનું નામ પંડીત મરણ.

કેવળચંદ—સંધારાનાં અતિચારો કેટલા છે ? અને કયા કયા ?

ન્યાલયચંદ—તેનાં અતિચારો ૫ પાંચ છે. ૧ છહ્યોગા સંસપડિગે, ૨ પરલોગા, સંસપડિગે, ૩ જીવ્યાસંસપડિગે, ૪ મરણાસંસપડિગે, અને ૫ કામભોગા સંસપડિગે.

કેવળચંદ—મિત્ર ન્યાલયચંદ ! આપનાં સમાગમથી આજે મને ઘણું જાણવાનું મળ્યું છે. તે ખાતે આપનો ઉપકાર માની હવે હું જવાની રજા લઉં.

ન્યાલયચંદ—મધુ ! આપને જ્ઞાનામૃત ભોજનનાં ગ્રાહક જાણી મને ઘણો સંતોષ થયો છે. પરમાત્મા આપનું કલ્યાણ કરે ! અસ્તુ.

કેવળચંદ—જયજીનેન્દ્ર.

ન્યાલયચંદ—જયજીનેન્દ્ર.

અઢાર પાપ સ્થાનક.

૧ પ્રાણાતિપાત—જીવહિંસા. ૨ મૃષાવાદ—જીહું ખોલકું તે. ૩ અદત્તાદાન—ચોરી કરવી તે. ૪ મૈથુન—અશ્વલયર્થ સેવવું તે. ૫ પરિશ્રદ્ધ—દોલત વિગેરેમાં અસંતોષ તથા મમતા રાખવી તે. ૬ ક્રોધ—રીંસ. ૭ માન—અહંકાર. ૮ માયા—કપટ. ૯ લોભ—લોભ. ૧૦ રાગ—પ્રિતિ. ૧૧ દ્વેષ—અદેખાઈ, ઇર્ષ્યા વિગેરે. ૧૨ કલેશ—કળયો. ૧૩ અભ્યાખ્યાન—કોઈના પર આળ ચડાવવું તે. ૧૪ પૈશુન્ય—કોઈની ખોટી ચાડી યુગલા કરવી તે. ૧૫ પરપરિવાદ—પારકાનાં અવર્ણુવાદો—નિંદા વિગેરે ખોલી પરને દુઃખ ઉપજાવવું તે. ૧૬ રઈ અરઈ—ખુશી-દિલગીરી. ૧૭ માયામોસો—કપટ સહિત જીહું ખોલવું તે. ૧૮ મિચ્છા દં સજ્જ સદ્ધિ—ખોટા દેવ ગુરૂ અને ધર્મનું સત્ય રાખવું તે.

અઢાર પ્રકારનાં પાપ થી માહિતગાર થવા વિષેનો સંવાદ.

જગમોહન—મીત્ર વિશ્વમોહન અઢારે પ્રકારનાં પાપ સ્થાનક સંવરમાં ગણાય કે આશ્રવમાં ?

વિશ્વમોહન—અંધુ જગમોહન ! તે આશ્રવમાં ગણાય છે.

જગમોહન—આશ્રવ એટલે શું ? જેનાં સેવનથી મળેલા દુઃખ આત્માને ભોગવતા કડવા લાગે તેનું નામ આશ્રવ.

વિશ્વમોહન—ખરેખરી જીવહિંસા કેને કહેવાય

જગમોહન--કોઇ પણ પ્રકારનાં જીવને વિના અપરાધે દુઃખ આપવું, અશાન્તિ પેદા કરવી, અને કંટાળો આપવો તેનું નામ જીવહિંસા કહેવાય.

વિશ્વમોહન--જીહું જોલવાથી શું નુકશાન થાય ?

જગમોહન--અસત્ય જોલવાથી વિશ્વાસનો ભંગ થાય છે, વિશ્વાસનો ભંગ થવાથી વ્યવહારમાં હાની પહોંચે છે, અને વ્યવહારમાં હાની પહોંચવાથી ગરીબી વેત્તાસર ભેટે છે.

વિશ્વમોહન--ચેરી કરવાથી મુખ્યત્વે કરીને કઇ કઇ ચીજનો નાશ થાય છે ?

જગમોહન --યશ, લક્ષ્મી, અને પ્રમાણીકપણનો નાશ થાય છે.

વિશ્વમોહન--અ બ્રહ્મચર્યનાં શેવનથી મુખ્યત્વે કરીને કયા કયા દુર્ગુણોનો સમાવેશ થાય છે ?

જગમોહન--ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, અહંકાર- ઇત્યાદિ દુર્ગુણો તેમાં છુપી રીતે નિવાસ કરી રહેલા છે. તેના સેવનથી સારી-રીક વ્યાધીઓ ઉપરાંત માનસીક વિચારોની નિર્બળતા માણુ-મ પડે છે.

વિશ્વમોહન--દોલત વિગેરેમાં અસંતોષ રાખવાથી શું ગેર ફાયદો ?

જગમોહન--અતિ તૃષ્ણા એજ સર્વે દુઃખનું મુળ છે. માટે સંતોષમાં આવવાની ખાસ જરૂર છે અસંતોષથી આત્મ શક્તિનો ક્રમે ક્રમે નાશ થાય છે

વિશ્વમોહન--ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ કયા કયા સદ્ગુણોનો નાશ કરે છે ?

જગમોહન—ક્રોધ પ્રિતીનો, માન મહત્વતાનો, માયા વિશ્વાસનો અને લોભ નીતિનો નાશ કરે છે.

વિશ્વમોહન—રાગ, દ્વેષ, કલેશ, અને અભ્યાખ્યાનમાં કેવાની ભીતી રાખવી પડે છે ?

જગમોહન—રાગમાં વિયોગતાનો, દ્વેષમાં કુસંપનો, કલેશમાં તોફાનનો, અને અભ્યાખ્યાનમાં રાજ્ય સત્તાનો ભય રાખવો પડે છે.

વિશ્વમોહન—કાષ્ટની ખોટી ચાડી કરવામાં અને પરની નીંદા કરવામાં શું નુકશાન ?

જગમોહન—ખોટી ચાડી ખાવાથી આખરની હાની થાય છે; અને પારકી નિંદા કરવામાં કરનાર ધણી મહામારે કર્મો બને છે.

વિશ્વમોહન—ઘડીમાં હુલ્લાશ અને ઘડીમાં અદ્વિસોસ પ્રાપ્ત થવાથી શું ગેરફાયદો ?

જગમોહન—એથી ચિત ચંચળ બને છે, કામ ચીજ પર પુરું શ્રદ્ધા બેસતી નથી, અને તેથી જોગે તેવો વિશ્વાસ ઉત્પન્ન થતો નથી.

વિશ્વમોહન—કપટ સહીત જુકું ખોલવામાં કેવા પ્રકારનો કુદરતી દંડ સહન કરવો પડે છે ?

જગમોહન—પુરૂષ વેદમાંથી આ વેદ ધારણ કરવો પડે છે.

વિશ્વમોહન—મિચ્છા દંસણુ સદૃશ કમ્બ અમૂલ્ય ચીજની પ્રાપ્તિ કરવા દેતું નથી ?

જગમોહન—સમકિત નામનાં અમૂલ્ય રત્નની પ્રાપ્તિ કરવા દેતું નથી.

વિશ્વમોહન—મોત ! અઠારે પાપ સ્થાનકનું રૂપ આપે અરામર

બતાવી આપ્યું છે, આપનાં આવા ધાર્મિક અભ્યાસ માટે હું
 ધણોજ ખુશી થયો છું. મ્હારે કાર્ટમાં જવાનો ટાઇમ બરાબ
 જવાથી હાલ તો હું રજા લઇશ.

જગમોહન--ધણીજ ખુશીથી પધારો.

વિશ્વમોહન--વીર વંદન.

જગમોહન--વીર વંદન.

પચીસ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ.

૧ અભિગ્રહીક મિથ્યાત્વ--સત્યાસત્યનાં જાણ પણ
 વિનાં અસત્યને પકડી રાખવું તે. ૨ અણ્ણાભિ ગ્રહીક મિથ્યાત્વ
 બધા દેવ ગુરૂનાં મતને માને તે. ૩ અભિનિવેશીક મિથ્યાત્વ--
 પોતે લીધેલો મત ખોટો જાણે છતાં મુકે નહિં તે. ૪ અણ્ણાભોગ
 મિથ્યાત્વ--સમકીત સખંધીનું બીલકુલ જાણપણું નથી તે. ૫
 શંશયિક મિથ્યાત્વ--સ્વમત ધર્મ સખંધી શંકા રાખે તે (આ
 સ્થળે કાંઈ પણ રહમજવાની બુદ્ધિએ ગમ ન પડતી હોય તેને માટે
 પ્રશ્નો ઇત્યાદિ કરવા તેનું 'નામ શંકા એવો સજ્જ લેવામાં આ
 વ્યો નથી.) ૬ લોકીક મિથ્યાત્વ--દુનિયામાં ચાલતા પવો સ.
 ખંધીનું આચરણ ધર્મ વિરુદ્ધ કરે તે. ૭ લોકોત્તર મિથ્યાત્વ--
 તિર્થંકર દેવની માનતા પુજા કરે તે. ૮ કુપરાવચન મિથ્યાત્વ--
 ત્રણસે ત્રેસક પાંખડી ના મતને માને. ૯ અજીવને જીવ કહેતો.
 મિથ્યાત્વ. ૧૦ જીવને અજીવ કહે તો મિથ્યાત્વ. ૧૧ સાધુ ને
 કુસાધુ અને. ૧૨ કુસાધુને સાધુ કહે તો મિથ્યાત્વ. ૧૩ જૈન

માર્ગને અન્યમાર્ગ અને ૧૪ અન્યમાર્ગને જન માર્ગ કહેતો
 મિથ્યાત્વ. ૧૫ અધર્મને ધર્મ, અને ૧૬ ધર્મને અધર્મ કહે
 તો મિથ્યાત્વ. ૧૭ આઠ કર્મથી નથી મુકાણા તેને મુકાણા
 કહેતો મિથ્યાત્વ. ૧૮ આઠકર્મથી મુકાણા છે તેને નથી મુકા
 ણા કહેતો મિથ્યાત્વ. ૧૯ જનમાર્ગથી ઓછું, ૨૦ અધીક,
 અને ૨૧ વિપરીત ધરૂપેતો મિથ્યાત્વ. ૨૨ અવિનય મિ-
 થ્યાત્વ ૨૩ આક્રિયા મિથ્યાત્વ ૨૪ અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ. ૨૫
 અસાતનાં મિથ્યાત્વ.

ચૌદ પ્રકારનાં સમુદ્ધિમ.

૧ ઉચ્ચારેસુવા—વિષ્ટા પ્રમુખમાં. ૨ પાસવણેસુવા—
 પેસાખમાં. ૩ ખેળેસુવા—ખડખામાં. ૪ સંઘાણેસુવા—નાકનાં મે-
 લમાં. ૫ વંતેસુવા—વમનમાં. ૬ પીતેસુવા—પીતોડામાં. ૭
 સોણિએસુવા—લોહીમાં. ૮ પુઠંએસુવા—પરમાં. ૯ સુકેસુવા—
 વિર્યમાં. ૧૦ સુકપોગલ પડિસાલિએસુવા—વિર્યથી ખરડાએલા
 પુદ્ગલ સુકાઈ ગયા હોય તે ફરી લીલાં થાય તેમાં. ૧૧ ઇંદિય
 પુરૂષ સંજોગેસુવા—ત્રી પુરૂષનાં સંજોગમાં. ૧૨ વિગયજીવ
 કલેવરેસુવા—મનુષ્યનાં કલેવરમાં. ૧૩ નગર નીધમણેસુવા—
 ખાળોમાં એઠવાડ વિગેરે લખતે. ૧૪ સચ્ચેસુચેવઅસુરઠાણેસુવા
 અસુચીનાં સવળા ઠેકાણામાં.

પચીસ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ અને ચૌદ પ્રકારનાં સમુદ્ધિમ જીવ વિષેનો સંવાદ.

મથુરદાસ—મીત્ર દેવીદાસ ! મિથ્યાત્વ એટલે શું ? અને તેવા
મિથ્યાત્વે મુખ્યત્વે કરીને કેટલાં છે ?

દેવીદાસ—મિથ્યાત્વ એટલે ખોટાપણું—અસત્યપણું વિગેરે અને તેનાં
મુખ્યત્વે કરીને પચીસ પ્રકાર છે.

મથુરદાસ—મિથ્યાત્વમાં ફસાવાથી આત્માને શું નુકશાન થાય ?

દેવીદાસ—મિથ્યાત્વમાં ફસાવાથી આત્મિકગુણ પ્રગટ નહિં થવાને
લીધે આત્માનો સંપૂર્ણ વિકાસ થઈ શકતો નથી.

મથુરદાસ—સમુદ્ધિમ જીવો ક્યાં ક્યાં ઉત્પન્ન થાય છે ? અને તે
જીવો સ્થાવર કહેવાય કે ત્રસ ?

દેવીદાસ—મનુષ્યનાં શરીરથી ઉત્પન્ન થતી ચૌદ પ્રકારની ગંદકીમાં
તેવો જીવો ઉત્પન્ન થાય છે. અને તે જીવો ત્રસ કહેવાય છે.

મથુરદાસ—ત્રસ જીવનાં ચાર વર્ગ પૈકીનાં કયા વર્ગમાં તેનો સમાવેશ
થાય છે ?

દેવીદાસ—પચેન્દ્રિ નામનાં વર્ગમાં તેનો સમાવેશ થાય છે.

મથુરદાસ—પચેન્દ્રિનાં પણ ચાર ભેદ છે; તો તે જીવોનું સ્થાન
કયા ભેદમાં થઈ શકે તેમ છે ? અને તે જીવો કેટલા પ્રાણુનાં
ઘણી કહેવાય ?

દેવીદાસ—પચેન્દ્રિનાં ચાર ભેદ પૈકીનાં ‘ મનુષ્ય ’ નામનાં ભેદમાં
તેનું સ્થાન છે. અને તે આઠ પ્રાણુનાં ઘણી મનુષ્ય કહેવાય છે.

મથુરદાસ—ત્યારે તેવા સમુર્જિમ મનુષ્યો આપણા જીવમાં કેમ આવતા નથી ?

દેવીદાસ—તેવા મનુષ્યોનું દેહમાન એટલું તો સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ-બારીકમાં બારીક છે કે તે આપણી નજરે આવી શકતા નથી. દ્રષ્ટાંત તરીકે પાણીનાં એક બિંદુમાં રહેનારા જીવો આપણી નજરે આવતા નથી પણ સાય-સનાં શોધક વિદ્વાનોએ “ સૂક્ષ્મદર્શક યંત્ર ” ની સહાયતાએ તે પાણીનાં એક બિંદુમાં ધૂણું જીવો ગોળ, સમયોરસ, લાંબી પુંછડી વાળા છત્યાદિ આકૃતિનાં છે એમ આપણને સિદ્ધ કરી આપ્યું છે. તેવિજ રીતે પાણીનાં ઉપરોક્ત જીવોનાં દેહમાન કરતા પણ સમુર્જિમ જીવોનું દેહમાન ઘણુંજ બારીક છે.

મથુરદાસ—ત્યારે સમુર્જિમ મનુષ્યોની હયાતી છે એવું કહેનાર કોણ ? અને તે કહેનાર પર ભરસો શા આધારે રાખી શકાય ?

દેવીદાસ—અનંતા તિર્થંકરો આદિ જગતનાં મહાન પુરૂષોએ પોતાની જ્ઞાન દૃષ્ટિથી તેવા જીવોને નિહાળેલ છે. આથી જગતનાં કદ્યાણુને માટે તેનાં વિષેનું યથાર્થ જાણપણું શાસ્ત્રદ્વારાએ સિદ્ધ કરી આપેલ છે. તે મહાન જીવાત્માઓનું જીવન નિઃસ્વાર્થમય, પારમાર્થિક, અને જગતનાં હિતને માટે જ ચો-જાએલ હતું. વળી કેવળજ્ઞાન, અને કેવળદર્શનનાં પ્રનાયે તે લોકલોકનું સ્વરૂપ જાણી દેખી શકતા હતા. આથી તેની નિઃસ્વાર્થમય વાણીમાં શ્રદ્ધા રાખવાની ખાસ જરૂર છે.

મથુરદાસ—સમુર્જિમ મનુષ્યોની ઉત્પત્તિમાં આપણને શું નુકશાન ?

દેવીદાસ—સમુર્જિમ મનુષ્યો મુખ્યત્વે કરીને ગંદકીવાળા પદાર્થોમાં

ઉત્પન્ન થાય છે કે જેની સાથે રોગનો ઉપદ્રવ કરનારા જેરી જંતુઓ પણ પેદા થાય છે. જેથી પ્લેગ, મરકી, કોલેરા ઇત્યાદિ રોગોથી આ દુનીયાને ધણું સહેતું પડે છે.

મથુરદાસ—ગંદકીવાળા પદાર્થો ઓછામાં ઓછા ફેટનો વખત પડ્યા રહે તો તેમાં સમુર્જિમ મનુષ્યો ઉત્પન્ન થાય ?

દેવીદાસ—ઓછામાં ઓછી ૪૮ અડતાલીસ મીનીટ.

મથુરદાસ—ગંદકીવાળા પદાર્થોનો નાશ કરવા માટે મુખ્યત્વે કરીને કયા કયા સાધનની જરૂર છે ?

દેવીદાસ—પવન, તડકો, અને રાખ એ ત્રીપુટીની ખાસ જરૂર છે.

મથુરદાસ—મીત્ર દેવીદાસ ! આજે તો હું જ્ઞાન દષ્ટિએ નવું જીવન પામ્યો છું. કારણ કે જૈનધર્મનું આવું ગંભીર સ્વરૂપ તો મેં આજેજ નિહાળ્યું. આપેલી તસ્તી માટે ઉપકાર માની હવે હું જવાની રજા લઉં.

દેવીદાસ—મધુ મથુરદાસ ! આપ વિદ્યાવિલાપિ બંધુનો મેળાપ થવાથી મને પણ અત્યાનંદ ઉત્પન્ન થયો છે.

મથુરદાસ—જયજીનેન્દ્ર.

દેવીદાસ—જયજીનેન્દ્ર.

 સમુર્જિમનો પાઠ બોલ્યા પછી “ ઇચ્છામી આજોઉં જો મેં દેવસ્ત્રીઓ અપયારકકો ‘ એ પાઠ આપો. બોલ જઈ એક નોકાર ગણવો અને ત્યાર પછી ’ કરેમેલંતે ’ નો આપો પાઠ બોલી જવો. ત્યાર પછી—

શ્રી ચત્તારી મંગળનો પાઠ.

(ડાબો હીંચણુ ધરતીપર સ્થાપિ જમણો હીંચણુ ઉભો રાખી એ હાથ જોડી પગે લાગીને નીચેનો પાઠ કહેવો.)

શ્રીચત્તારી મંગળ—ચાર પ્રકારનાં મંગળીક. **અરિહંતા મંગળ**—અરિહંત દેવ મંગળીક છે. **સિદ્ધામંગળ**—સિદ્ધ દેવ મંગળીક છે. **સાહુમંગળ**—સર્વ સાધુજી મંગળીક છે. **કેવળી પન્તો ધર્મો મંગળ**—કેવળીનો પરપેલો ધર્મ મંગળીક છે. **ચત્તારી લોગુત્તમા**—લોકને વિષે ચાર ઉત્તમ છે. **અરિહંતા લોગુત્તમા**—અરિહંત દેવ લોકમાં ઉત્તમ છે. **સિદ્ધાલોગુત્તમા**—સિદ્ધદેવ લોકમાં ઉત્તમ છે. **સાહુ લોગુત્તમા**—સાધુ લોકમાં ઉત્તમ છે. **કેવળી પન્તો ધર્મો લોગુત્તમા**—કેવળીનો પરપેલો ધર્મ લોકમાં ઉત્તમ છે. **ચતારશરણું પંવજભિ**—ચાર પ્રકારનું શરણું અંગીકાર કરું છું. **અરિહંતા શરણું પંવજભી**—અરિહંતનું શરણું અંગીકાર કરું છું. **સિદ્ધા શરણું પંવજભી**—સિદ્ધનું શરણું અંગીકાર કરું છું. **સાહુશરણું પંવજભી**—સાધુજીનું શરણું અંગીકાર કરું છું. **કેવળી પન્તો ધર્મો શરણું પંવજભી**—કેવળીનાં પરપેલ ધર્મનું શરણું અંગીકાર કરું છું.

એ ચાર મંગલીક, ચાર ઉત્તમ, ને ચાર શરણું સવેજે; ભવ-સાગરમાં તરે તે. સકળકર્મનો આણે અંત, મોક્ષપણું સુખ લહે અનંત, ભાવ ધરીને જે ગુણ ગાય, તે જીવ તરીને મુક્તે જાય. સંસારમાં શરણું ચાર, અવર ન શરણું કોય. જે નરનારી આદરે તેને અક્ષય અપિયજ પદ હોય. અંગુઠે અમૃત વસે, લખિતણા લંડાર; ગુરૂ ગૌતમને સમરીએ, તો સદાય મનચાંછિત ફળ થાય

શ્રી ચત્તારી મંગળં વિષેનો સંવાદ.

ધીરજલાલ—પ્રિય મીત્ર મોતીલાલ ! ખરી મંગળીક વસ્તુ કંઈ કહેવાય ?

મોતીલાલ—અંધુ ધીરજલાલ ! જે વસ્તુ ત્રણે કાળની અંદર અપ મંગળીક ન થાય તેનું નામજ મંગળીક વસ્તુ કહેવાય.

ધીરજલાલ—વ્યવહારીક રીતે મંગળીક કોને કોને કહેવાય છે ?

મોતીલાલ—શ્રીમંત મુહુર્ત, પુત્ર જન્મ, વેવિશાળ પ્રસંગ, લગ્ન મહોત્સવ, અને પ્રિયજનોનો મેળાપ. દત્યાદી પ્રસંગોને માંગ-લકારી પ્રસંગો કહેવામાં આવે છે.

ધીરજલાલ—એ બધા ખરેખરા મંગળીક છે કે અપ મંગળીક છે ?

મોતીલાલ—તત્ત્વદષ્ટિએ નિહાળતા તેનો પણ અસ્ત છે માટે તે અપ મંગળીક કહેવાય.

ધીરજલાલ—ત્યારે સત્યમય મંગળીક વસ્તુ કંઈ કંઈ છે ?

મોતીલાલ—અરિહંત દેવ, સિદ્ધ પરમાત્મા, અને સર્વ સાધુશ્રુત્ સ્મરણ તથા કેવળી પ્રરૂપેણ સત્ય ધર્મનું આરાધન એ ચાર વસ્તુ ખરેખરી મંગળીક છે. કે જે મંગળીક કોઈ દિવસ અપમંગળીક થવાનુંજ નથી.

ધીરજલાલ—આ લોકની અંદર ઉત્તમમાં ઉત્તમ વસ્તુ કંઈકંઈ છે ?

મોતીલાલ—અરિહંત દેવ, સિદ્ધ પરમાત્મા, સર્વ સાધુશ્રુ, અને કેવળી પ્રરૂપેણ સત્ય ધર્મ એ ચાર વસ્તુ આ લોકમાં ઉત્તમ ગણાય છે (તત્ત્વદષ્ટિએ) કે જે ઉત્તમ વસ્તુ કોઈ દિવસ લઘુતાને પ્રાપ્ત થઈ શકતી નથી.

ધીરજલાલ—જીવને અંત સમયે કોનું ધરણ હીતકારી છે ?

મોતિલાલ—અરિહંત દેવ, સિદ્ધ પરમાત્મા, સર્વ સાધુજી, અને કેવળી પ્રરૂપેલા ધર્મનું જ શરણુ અંતે આ જીવ ને હિત-કારી છે.

ધીરજલાલ—ત્યારે શું માળાપ સ્ત્રી પુત્ર પરિવાર ઇત્યાદિનું શરણુ તે સાચું શરણુ કેમ ન કહેવાય ?

મોતિલાલ—તેનું શરણુ માત્ર સ્વાર્થમય દુનીયાની અંદર પોતાનો સ્વાર્થ સરે ત્યાં સુધી જ ટકી રહે છે. તે પણ ચળાચળ પ્રિયતિમાં દષ્ટિગોચર થાય છે. પણ ઉપરોક્ત શરણુ તો જીવ ને આ લોક અને પરલોક એમ ઉભય પ્રકારે શાન્તિ દાયક છે માટે તેજ સાચું શરણુ કહેવાય.

ધીરજલાલ—ઉપરોક્ત કલા મુજબ ચાર મંગળીક, ચાર ઉત્તમ, અને ચાર શરણુ વિગેરે ધારણુ કરવાથી આત્માને શું ફાયદો થાય ?

મોતિલાલ—આત્માને જે કર્મ રૂપી મેલ જમી ગયો છે તે મેલ ક્રમે ક્રમે દૂર થઈ જવાથી આત્મા કર્મ રહીત બની મોક્ષનાં સુખ પ્રાપ્ત કરવા માટે લાગ્યશાળી બને છે.

ધીરજલાલ—મીત્ર ! હવે હું રજા લઉં છું. આપની મારા પ્રત્યેની ઉત્તમ લાગણી માટે ઉપકાર માનું છું.

મોતિલાલ—બંધુ ! એમાં મેં મારી ફરજ સિવાય વિશેષ કંઈપણ કર્યું જ નથી.

ધીરજલાલ—જયજીનેન્દ્ર.

મોતિલાલ—જયજીનેન્દ્ર.

ચતારી મંગળનો પાઠ બોલીને ' ઇચ્છામી ઠામી કાઉસંગં ' નો આખો પાઠ બોલ્યા પછી ' ધરીયાવહી ' નો પણ આખો પાઠ બોલી જવો. ને ત્યારપછી શ્રમણ સૂત્રની શરૂઆત કરવી.

શ્રમણ સૂત્ર.

પહેલું સૂત્ર.

ઈચ્છામિ—ઈચ્છુંછું. પડિકમિઉં—પાપનું નિવારણ કરવાને.

પગામસિજાએ—ધણુંસુવાણું હોય. નિગામસિજાએ—ધણે પા-
થરણે સુવાણું હોય. સંથારઉવટણાએ—સુતાંસુતાં વગર પુંજે
પડખું ફેરવ્યું હોય. પરિયટણાએ—વારેવારે એ રીતે પડખાં ફે-
રવ્યા હોય. આઉટણાએ—હાથપગ સંકાત્યા હોય. પસાયણાએ—
હાથપગ પુંજ્યાવિનાં લાંબા કર્યાં હોય. છપમ્મસંધટણાએ—છપગી
જૂ વિગેરે ને કચરેલ હોય. કુઈએકકરાઈએ—ઉઘાડે મોઢે બોલાણું
હોય છીએ—ઉઘાડે મોઢે છીંક ખાંધી હોય. જંભાઈએ—ઉઘાડે
મોઢે ખગાસું ખાધું હોય. આમોસે—પુંજ્યા વગર ખણ્યું હોય.
સસરખામોસે—સચેત રજે ખરડાએલ વજ્રાદિકનો સ્પર્શ કર્યો હોય.
આઉલમાઉલાએ—આકુળ બ્યાકુળ થયો હોય. સુવણ વત્તો-
યાએ—સ્વપ્નાં મા વિચીત્ર પ્રકારનાં રૂપ દીઠાં હોય. ઈથીવિપ-
રિયાસિયાએ—ઋ સંગાથે સ્વપ્નામાં ભોગ ભોગવ્યો હોય (ઋએ
' પુરૂષાવપરીયાસિયાએ '—પુરૂષ સંગાથે ભોગ ભોગવ્યો હોય.
એમ બોલવું જોઈએ) દ્વિઠિવિપરીયાસિયાએ—સ્વપ્નામાં ઋ
સંગાથે દ્રષ્ટીથી ક્રિડા કરી હોય. મણુવિપરિયાસિયાએ—સ્વપ્ન
વસ સ્થિતિમાં ઋ સંગાથે મનથી ભોગ ભોગવ્યો હોય. પાણુભો-

યણ વિપરિયાસિયાએ—પાણી ભોજન સ્વપ્નામાં કીધા હોય.
 જોમેદેવસીઓ—જેમને દિવસ સમંધી અર્ધચારકઓ—અતિચાર
 લાગ્યા હોય. તસ્સમિચ્છામિ દુક્કડ—તે પાપ નિષ્ક્રુણ થાજે.

બીજું સૂત્ર.

પડિકમામિ—પાયનું નિવારણ કરું છું. ગોચર ગચરિ-
 યાએ—ગાયત્રી પઠે થોડો આહાર લેવા જતા. લિખાયરિ-
 યાએ—બીજા માગવાં જતાં. ઉધાડકમાડ—અડધું કમાડ ઉધાડયું
 હોય. ઉધાડણાએ—આખું કમાડ ઉધાડયું હોય. સાણા કુતરા.
 વચ્છા—વાછરડાં. દારા—બાળક. સંધટણાએ—અડીને કે ઓ-
 જાંગીને જવાણું હોય. થંડીપાહુડીયાએ—બીજા કાષ્ટને વારતે
 રાખેલ લીધું હોય. બલીપાહુડીયાએ—બળીદાન સાર બાકળા
 કર્યો હોય તે લીધા હોય. ઠવણપાહુડીયાએ—બીખારી માટે રાખી
 મુકેલું લીધું હોય સંકીયેસહસાગારે—સંકા પડ્યા છતાં બળાતકાર
 કરવાથી લેવું પડયું હોય. અણુસણાએ—અજણતા અસૂજતો
 આહાર લીધો હોય. પાણુસણાએ—તેવી રીતે પાણી લીધું હોય.
 અણુભોયણાએ—દોષવાળો આહાર વાપર્યો હોય. પાણુ ભોયણા
 એ—દોષવાળું પાણી વાપર્યું હોય. બીયભોયણાએ—બીજ સહીત
 (સચેત) ભોજન લીધું હોય. હરીયભોયણાએ—લીલોતરી સહીત
 (સચેત) ભોજન લીધું હોય. પછા કમ્મિયાએ—આહાર વહો-
 રાગ્યા પછી કાંઈ દોષ લાગ્યો હોય. પુરેકમ્મિયાએ—આહાર લીધા
 પહેલાં કાંઈ દોષ લાગ્યો હોય. અદિઠહુડાએ—નજરે ન દેખાય

ત્યાંથી લાવી દીધેનું હોય. દગસંસઠહડાએ--કાયા પાણીનો સ્પર્શ કરી દીધેલો આહાર લીધો હોય. રચસંસઠહડાએ--સચેત રજનાં સ્પર્શવાળું લીધું હોય. પારિસાદણિયાએ--ધણો આહાર લઇને પછી નાખી દીધો હોય. પારિડાવણિયાએ--ખાવો થોડો ને નાખીદેવો ધણો એવો આહાર લીધો હોય. ઉહાસણિખાએ--વારંવાર વસ્તુ માગી લીધી હોય. જંઉગમેણુ--જે દોષ વહોરાવનારથી લાગ્યા હોય ઉપાયણેસણાએ--પોતાયકી જે દોષ લાગ્યા હોય. અપડિસુદ્ધ--એવા અ કલ્પનિક આહાર પાણી. પડિગાહિય--લીધાં હોય. પારણુતંવા--ભોગવ્યાં હોય. જંનપરિઠવિથ--જે નાંખી દેવા યોગ્ય હોય તે નાંખી દીધું ન હોય. તરસમિચ્છામિ દુક્કડ--તે પાપ નિષ્ફળ થામે.

ત્રીણું સૂત્ર.

પડિકમામિ -- પાપનું નિવારણ કરું છું. ચુકિલાલ--ચરવખત (સવારે, સાંજે, આગલી રાત્રે પાછલી રાત્રે) સઝાયસ અકરણિયાએ--સઝાય પાઠ ન કર્યો હોય. ઉભયકાલ--જે વખત (સાંજને સવાર) ભંડાવગરણસ--ભંડ ઉપગરણ (વસ્ત્ર પાત્રાદિકને) અપડિલેહણાએ--નજરે જોયા ન હોય. દુપડિલેહણાએ--માઠીરીતે જોયા હોય. અપમજજણાએ--પોંજ્યા ન હોય. દુપમજજણાએ--માઠી રીતે પોંજ્યા હોય. અધક્રમે અતિક્રમ એટલે પાપ કરવાની વિચાર કર્યો હોય. વધક્રમે--અતિક્રમ કીધો હોય. (પાપ કરવાની તૈયારી કીધી હોય) અધયારે--અતિયાર તે

વરતુ કરવા લાગ્યો હોય—અણુચારે—અનાચાર એટલે તે પાપ કીધું
જેમેદેવસિઓ—જે મેં દિવસ સખંધી અર્ધચારોકઓ—પાપકીધું
હોય. તરસમિચ્છાથિદુક્કંડ—તે પાપ નિષ્ફળ થાજે.

ચોથું સૂત્ર.

પાડકમામિ—પાપનું નિવારણ કરું છું.—એગવિહે—એક પ્રકારે
અસંજમે—અવૃત્તમય અસંજમપણું. પડિકમામિ—નિવર્તું છું.
દાહિંબંધણેણું—મે પ્રકારનાં બંધનથી. રાગબંધણેણું—પ્રિતીબંધન
દાસબંધણેણું—દ્રેષ બંધન. પડિકમામિ—નિવર્તું છું. તિહિંદ-
ડેહિં—ત્રણ પ્રકારનાં દડથી. મણુદંડેણું—અસુખ મનનો દડ. વ-
ચદંડેણું—વચનનો દડ. કાયદંડેણું—કાયાનો દડ. પડિકમામિ—
નિવર્તું છું. તિહિંગુત્તો હં—ત્રણ પ્રકારની ગુપ્તિ. મણુગુત્તોએ—
મનને અસુખ પરિણામમાં જવા દેવું નહિં. વચગુત્તોએ—શુભ
વચનને ગોપવવું. કાયગુત્તોએ—કાયાને ગોપવી રાખવી તે. પ-
ડિકમામિ—નિવર્તું છું. તિહંસદેહિં—ત્રણ પ્રકારનાં શૈલ્યથી
માયા સદ્ગેણું—કપટ કરવું તે શૈલ્ય. નિયાણુસદ્ગેણું—ક્રિયાનું
ફળ માગી લેવું તે શૈલ્ય. મીચ્છાદંસણુસદ્ગેણું—ખોટો ધર્મ તે
શૈલ્ય પડિકમામિ—નિવર્તું છું. તિહિંગારવેહિં ત્રણ પ્રકારનાં ગર્વથી
છઠોગારવેણું—નાણાંનો ગર્વ. રસગારવેણું—સ્વાદનો ગર્વ. સાયા-
ગારવેણું—સાતાકારી શારીરીક સુખનો ગર્વ. પડિકમામિ—નિ-
વર્તું છું. તિહિં વિરાહણાએ—ત્રણ પ્રકારની વિરાધનાથી. નાણુ-
વિરાહણાએ—જ્ઞાનમાં લંગ પાડ્યો હોય. દંસણુવિરાહ-
ણાએ—સમકીતમાં લંગ પાડ્યો હોય.

ચરિતવિરાહણાએ—ચારિત્ર કરણીમાં ભંગ પડ્યો હોય. પડિક-
મામિ—નિવર્તુ છું. ચઉ વિહિં કષાએહિં—ચાર પ્રકારના
કસાયથી. કોહકસાએણું—કાષ. માણકસાએણું—અભિમાન.
માયા કસાએણું—કપટ. લોહ કસાએણું—લોભ. પડિકમામી
—નિવર્તુ છું. ચઉહિં સન્નાહિં—ચાર પ્રકારની સંજ્ઞાથી. આ-
હાર સન્નાએ—આહારની ઇચ્છા. ભયસન્નાએ—ખીક ભોગવવી
મેહુણુ સન્નાએ—મૈથુનની ઇચ્છા. પરિશ્રદ્ધસન્નાએ—દોલત વચ્ચા-
દિકની ઇચ્છા. પાડિકમામિ—નિવર્તુ છું ચઉ હિં વિકરણુધ-
થી—ચાર પ્રકારની પાયમય વિકયાથી. ઇથીકહાએ—જ્ઞા સમ્બંધી
સંગારી કથા. ભત્તકહાએ—ભોજન સારા નરસુ કરવાથી કથા.
દેશકહાએ—દેશોનું સારા નરસું કહેવાની કથા. રાયકહાએ—
દાળ વિષે સારા નરસું કરવાની કથા. પડિકમામિ—નિવર્તુ છું.
ચઉહિં ઝાણેહિ—ચાર પ્રકારનાં દ્યાનથી એટણું ઝાણેણું—આર્ત
ધ્યાન ધરવાથી રૂદેણું ઝાણેણું—રોદ્રધ્યાન ધરવાથી. ધમ્મેણું ઝા-
ણેણું—ધર્મ સમ્બંધી ધ્યાન ન ધરવાથી સુકેણું ઝાણેણું—શુક્લ
ધ્યાન ન ધરવાથી. પાડિકમામિ—નિવર્તુ છું. પંચહિં કિરિયા
હીં—પાંચ પ્રકારની ક્રિયા લાગે છે તેથી. કાઈયાએ—કાયાએ કરી
આહિગરણિયાએ—અધીકરણથી. પાઉસીયાએ—ખીજ ઉપર
દૂધ રાખવાથી પારિતા વણિયાએ—ખીજને પરિતાપ ઉપજાવવ.
વાથી પાણાઈ વાય કિરીયાએ—અવદ્વિંસા કરવાથી. પડિકમા-
મિ—નિવર્તુ છું. પંચકામ ગુણેહીં—પાંચ પ્રકારના કામ વ
વવવાનાં ગુણથી સદેંણું—યજ્ઞથી. સંગાદી ગીતગન ગાવાથી
રૂવેણું—રૂપ નિરખવાથી રસેણું—સ્વાદ લેવાથી ગંધેણું—સુગં-

ધીમેથી. ફાસેણું—સારા સારા રૂપથી અંગીકાર કરવાથી. પડિક-
 મામિ—નિવર્તું છું. પંચહિ મહાવએહિં—પાંચ મહાવતને વિષે
 દોષ લાગવાથી. પાણ્ણવાયાઓ વેરમણું—હિંસા કરવાથી નિવર્તું
 છું. મુસાવાયાઓ વેરમણું—સર્વથા જીકું બોલવાથી નિવર્તું છું.
 આદિના દાણાઓ વેરમણું—અણુદીધેલું લેવાથી સર્વથા નિવર્તું છું.
 મેહુણાઓ વેરમણું—મૈથુનયજી નિવર્તું છું. (પ્રાયશ્ચિત લેઉં છું.)
 પરિગહાઓ વેરમણું—દોષલ રાખવાથી નિવર્તું છું. પડિક-
 મામિ—નિવર્તું છું. પંચહિં મુમિએહિં—પાંચ પ્રકારની સમતીને
 વિષે દોષ લાગ્યો હોય તેથી. ધરિયા મુમિએ—રસ્તે ચાલતા જોઈને
 ચાલવું તે સમતિ. લાપા મુમિએ—બોલતા દોષ ન લાગે તે સમતિ.
 એસણાં મુમિએ—દોષ રહિત આહાર લેવો તે સમતિ. આયાણ
 લાંડમત નિજેવણા મુમિએ—લાંડો ઉપગરણને જતનાએ લેવા
 મુકવા તે સમતિ. ઉચ્ચાર પાસવણ એળ સંધાણ જલ પારિ-
 ઠાવણિયા મુમિએ—દસ્ત, પેશાબ, બળખો, લોંઠ, મેલ વિગેરેને
 જતનાએ પરઠવું તે સમતિ. પડિકમામિ—નિવર્તું છું. છહિં
 જીવની કાએહિં—જ પ્રકારનાં જીવની જતને વિષે દોષ લાગ્યો
 હોય તેથી. પુઠવી કાએણું—પૃથ્વીની જત. આઉકાએણું—અપકાય.
 તેઉકાએણું—અમિકાય. વાઉકાએણું—વાયુકાય. વણસઈકા-
 એણું—વનસ્પતીની કાય. તરસકાએણું—ત્રસકાય. પડિકમામિ—
 નિવર્તું છું. છહિંલેસાહિં—જ પ્રકારની લેશા. કિન્હલેસાએ—અલંત
 હિંસા કરવાનું મન. નિલલેસાએ—ક્રોધાદિક આદિ દુરાચાર કરવાનું
 મન. કાઉલેસાએ—વાંકાકાર્ય કર્યાં હોય. તેઉલેસાએ—તે જીલેશા.
 મોક્ષાર્થિનાં ગુણ હોય તે. પઉમ્હલેસાએ—પદ લેશ્યા. અદ્રમા ને

ક્રમવા માટે મન વચન કાયાને જીત્યા હોય એવા મુણ હોય તે.
 મુકકલેશાએ—શુકલેશ્યા. પડિકમામિ—નિવર્તુ છું. સતહિં-
 ભયઠાણેહિં—સાત પ્રકારનાં ભયનાં ઠેકાણાં. અઠાહિં મયઠાણેહિં—
 આઠ પ્રકારનાં મદનાં ઠેકાણાં. નવહિં અંભ ચેર ગુત્તિણું—નવ-
 પ્રકારનું અહમ્યય. દસવિહેસમશુધમ્મે—દસ પ્રકારનો સાધુ ધર્મ.
 એકદસહિં ઉવાસગ પડિમાહિં—અગિઆર પ્રકારની શ્રાવકની
 પડિમા. બારરસહિં બિખુપડિમાહિં—બાર પ્રકારની બિક્ષુની
 પડિમા. તેરસહિં કિરિયાઠાણેહિં—તેર પ્રકારની ક્રિયાવડે કર્મ-
 અંધનનાં ઠેકાણાં. ચઉદસિંહ ભુયગામેહિં—ચૌદ પ્રકારનાં જીવનો
 જથો. પનરસહિં પરમાહમીએહિં—પંદર પ્રકારનાં અધર્મિ
 પરમાધામી. સોળસહિં ગાહા સોળ સએહિં—સુયગડાંગ સૂત્રનાં
 પ્રથમ શ્રુતસ્કંધનાં સોળ અધ્યયન છે. સત્તરસવિહે અસંજમે—
 સત્તર બેદે અ સંયમ. અઠારસવિહે અખંભે—અઠાર પ્રકારનું અ
 અહમ્યય. એગુણુ વિસાએ નાય ઝયણેહિં—શ્રી શાતાધર્મ કથા
 સૂત્રનાં પ્રથમ શ્રુત સ્કંધનાં એગણીશ અધ્યયન છે. વિસાએ અસ-
 માહિં ઠાણેહિં—વીસ પ્રકારનાં અસમાધિનાં ઠેકાણાં. એગવિસા
 એસઅળેહિં—એકવીસ પ્રકારનાં સખગા દોષ. બાવીસાએ પરિસએ-
 હિં—બાવીસ પ્રકારનાં પરિસહ. તેવીસાએ મુયગડ ઝયણેહિં—શ્રી
 સુયગડાંગ સૂત્રનાં પહેલા બીજા શ્રુત સ્કંધનાં ત્રેવીસ અધ્યયન છે. ચઉ-
 વીસાએ દેવેહિં—ચોવીસ જાતનાં દેવતા. પચવીસાએ ભાવ-
 ણાહિં—પચીસ પ્રકારની ભાવનાં. છવીસાએ દસાકપ વ વહા-
 રેણું ઉદેસણ કાલેણું—છવીસ ઉદેશા તેમાં દશા શ્રુત સ્કંધના ૧૦,
 બૃહત્કપ ૬, વ્યંહાર સૂત્રનાં ૧૦, એકુલ ૨૬, ઉદેશા તે પાળ્યા તથા

સધ્યા ન હોય. સતાવીસાએ અષ્ટગાર ગુણેહિં—સીતાવીસ પ્રકારે
 સાધુનાં ગુણ છે. અઠ્ઠાવીસાએ આચાર પકડેહિં—અઠ્ઠાવીસ
 સાધુનાં આચાર. એગુણતીસાએ પાપ મુય પસંગેહિં—એગણ-
 ત્રીસ પ્રકારનાં પાપ સત્ર. તીસાએ મહા મોહણીય ઠાણેહિં—
 ત્રીસ પ્રકારનાં મહા મોહનીનાં ઠેકાણાં. એગતીસાએ સિદ્ધાઈ
 ગુણેહિં—એકત્રીસ સિદ્ધ ભગવાનનાં ગુણ. બત્તીસાએ જોગ સંગે-
 હેહિં—બત્રીસ પ્રકારનાં જોગનો સંગ્રહ કરવો. •તેતીસાએ આ-
 સાયણાએ—તેત્રીસ પ્રકારની ગુરની અસાતનાં અવિનયને ટાળવો.
 અરિહંતાણું આસાયણાએ—અરિહંતદેવની અસાતનાં કરી હોય.
 સિદ્ધાણું આસાયણાએ—સિદ્ધ ભગવાનની અસાતનાં કરી હોય.
 આચરિયાણું આસાયણાએ—આચાર્યજીની અસાતનાં કરી હોય. ઉવ-
 ઝઝાયાણું આસાયણાએ—ઉપાધ્યાયજીની અસાતનાં કરી હોય.
 સાહુણું આસાયણાએ—સાધુજીની અસાતનાં કરી હોય. સાહુ-
 ણીણું આસાયણાએ—સાધવીજીની અસાતનાં કરી હોય. સાવયાણું
 આસાયણાએ—સાવકની અસાતનાં કરી હોય. સાવિયાણું આ-
 સાયણાએ—સાવિકાની અસાતનાં કરી હોય. દેવાણું આસાય-
 ણાએ—ચાર જાતનાં દેવતાની શ્રદ્ધા આણી ન હોય. દેવીણું આ-
 સાયણાએ—દેવતાની દેવીનું ખરાબ ખોલી અસાતનાં કરી હોય.
 ઇહલોગંસ આસાયણાએ—આ લોક જે મનુષ્ય તિર્યચનાં ભવ
 તેની નારિત કહી અસાતનાં કરી હોય. પરલોગંસ આસાયણાએ—
 પરલોક જે દેવતા નારકીનાં ભવ તેની નારિત કહી અસાતનાં કરી
 હોય. કેવળીણું આસાયણાએ—કેવળજ્ઞાનને વિષે શંકા આણી
 અસાતનાં કરી હોય. કેવળી પુનતંસ ધ્રુમંસ આસાયણાએ—

કેવળીના પ્રરેલ ધર્મનું માનું બોલી તેની અસાતનાં કરી હોય. સદેવમ-
 જીઆ મુરસ લોગરસ આસાયણાએ--દેવતા અને મનુષ્ય સહિત
 જે લોક તેની શ્રદ્ધા ન આણી અસાતનાં કરી હોય. સવપાણુ,
 બૂય, જીવ સત્તાણું આસાયણાએ--જીવ જે પ્રાણ, શાશ્વતપણું
 તથા સત્તા સહિત છે તેની શ્રદ્ધા ન આણી અસાતનાં કરી હોય.
 કાલરસ આસાયણાએ--ત્રણ કાળ નથી એમ અસાતનાં કરી હોય.
 સુમરસ આસાયણાએ--સૂત્ર સિદ્ધાંત વિષે શંકા લાવી અસાતનાં
 કરી હોય. મુય દેવયાએ આસાયણાએ--સૂત્રદેવ કેતાં શ્રી તિર્ય-
 કર દેવની અસાતનાં કરી હોય. વાયણારિયરસ આસાયણાએ--
 વાયણી આપનાર આચાર્યજીની અસાતનાં કરી હોય. જંવાઈધં--સૂત્ર
 આધાપાછા બણ્યાં હોય. વચ્ચાએલીયં--ઉપયોગ વિના વારંવાર
 સૂત્ર બણાએલ હોય. હીણુખખરં--એછો અક્ષર બણાયો હોય.
 અચ્ચખખરં--અધિક અક્ષર બોલાણો હોય. પયહીણું--પદ બોણું
 બોલાણું હોય. વિણુયહિણું--વિનય રહીત બણાણું હોય. જોગ-
 હીણું--ધ્યાન રાખ્યા વિના બણ્યો હોય. ઘોસહીણું--શુદ્ધ ઉચ્ચાર
 વિનાં બણ્યો હોય. મુઠુદિનં--સારં જ્ઞાન અવનિત ને દેવાણું હોય.
 દુઠુ પહિછીયં--પ્રમાદ સહિત આળસે બણાણું હોય. અકાળે
 કચ્ચો સજાઓ--અકાળે સજાય કરી હોય. કાળે ન કચ્ચો સ-
 જાઓ--સજાય કરવાનો વખત હોય ત્યારે સજાય કરી ન હોય.
 અસજાએ સજાયં--અપવિત્ર જગ્યામાં સજાય કરી હોય. સજા-
 ઈએ ન સજાયં--સજાય કરવાનો ખરાબર વખત છે તે વખત
 સજાય ન કરી હોય. તરસમિચ્છામિદુક્કડં--તે સર્વ બોલું કાપેલું
 નિષ્ફળ થાઓ.

પાંચમું સૂત્ર.

નમો ચોવીસાએ તિથ્યયરાણું—ચોવીસ તિથ્યકર દેવને નમસ્કાર હોજો. ઉસલાઈ મહાવીર—ઋષભદેવ સ્વામીથી મહાવીર સ્વામી સુધી. પબ્બવસણાણું—સેવા બક્તિ કરુંછું. ઇણમેવ નિ-
 ઝાંચું—એવા નિગ્રંથનો. પાવયાણું—પ્રરૂપેલ. સચ્ચું—સાચો.
 અણુસર—સર્વથી ઉત્તમ. કેવળીય—કેવળ યાનીનો બતાવેલ.
 પડિપુન્ન—પ્રતિપૂર્ણ. નેયાઉથ—ન્યાયકારક. સંસુદ્ધ—પરાપર
 શુદ્ધ. સદ્ધિક્કતાણું—સદ્ય-વહેમનો કાપનાર. સિદ્ધિમમ—એવો
 સિદ્ધ થવાનો માર્ગ. સુત્તિમઝા—કર્મથી મુકાવાનો માર્ગ. નિબ્બણ
 મઝા—કર્મનો છેડો આવવાનો માર્ગ. નિવ્વાણ મઝા—કર્મ
 નિવારીને સિતળ થવાનો માર્ગ. અવિતહ—એના વિષે. મવિસ-
 ધિ—સંદેહ રાખવો નહિં. સંવ દુખખપ હીણ મઝા—સધળાં
 દુઃખ મટાડવાનો માર્ગ છે. ઇથ્થંઠિયાણવા—એને વિષે રહેલા
 જીવ. સિઝંતિ—સિદ્ધ થશે. છુઝંતિ—છુઝશે. સુચ્ચંતિ—કર્મથી
 મુકાશે. પરીનિવાયંતિ—કર્મ નિવારીને શીતળભૂત થશે. સંવ
 દુખાણું મંતં કરંતિ—સર્વ દુઃખનો અંત કરશે. તં ધમ્મ—
 તે ધર્મ. સદ્ધહામિ—અધ્યુંછું. પત્તિયામિ—પ્રતિતિ આણુંછું. રો-
 એમિ—રૂચવું છું. ફાસેમિ—સ્પર્શ કરુંછું. પાળેમિ—પાળુંછું યા
 તો વતુંછું. અણુપાળેમિ—વિશેષ પાળુંછું. તંધમ્મ—તે ધર્મ.
 સદ્ધંતો—બીજનો શ્રદ્ધા લેવરાવતો. પત્તિયંતો—પજાવતો. રો-
 ચંતો—રૂચવતો. ફાસંતો—સ્પર્શ કરાવતો. પાળંતો—પજાવતો.
 અણુ પાળંતો—વિશેષ પજાવતો. તસ્સ ધમ્મસ્સ—તે ધર્મ.
 કેવલી પન તસ્સ—કેવળીનો પ્રરૂપેલ તેને. અણુઠિઓમિ આ-

રાહણાએ—આરાધવા માટે હું તૈયાર થયો છું. વિરોમિ વિર-
 હણાએ—તેની વિરાધનાં કરવાથી નિવર્તું છું. અસંયમ પરિયા-
 ણામિ—અસંયમ ને છાંડું છું. સંયમ ઉવ સંપ જામિ—સં-
 મને અંગિકાર કરું છું. અખંભ પરિયાણામિ—અપ્રહયર્યને છાં-
 ડું છું. ખંભઉવસંપજામિ—પ્રહયર્યને અંગિકાર કરું છું. અકરખ પરિયાણામિ—અયોગ્ય લેવાનું છાંડું છું. કરખ ઉવસંપજામિ—
 યોગ્ય લેવાનું અંગિકાર કરું છું. અત્રાણ પરિયાણામિ—અજ્ઞાનને
 છાંડું છું. નાણઉવસંપજામિ—જ્ઞાનને અંગિકાર કરું છું. અકિરિય પરિયાણામિ—અક્રિયામય ખોટી કરણીને છાંડું છું. કિરિય ઉવ-
 સંપજામિ—સુકૃત અંગિકાર કરું છું. મિ છૂત પરિયાણામિ—મિ-
 થ્યાત્વને છાંડું છું. સમંત ઉવસંપજામિ—સમકિતને અંગિકાર
 કરું છું. અમગ્ગ પરિયાણામિ—ઉત્તમાર્ગને છાંડું છું. મગ્ગ ઉવ-
 સંપજામિ—મોક્ષમાર્ગને અંગિકાર કરું છું. જંસંભરામિ—જે મને
 સાંભરે છે. જંચન સંભરામિ—જે મને નથી સાંભરતું. જં-
 અપડિકમામિ—જેનું પ્રાયશ્ચિત લીધું છે. જંચનપડિકમામિ—
 જેનું પ્રાયશ્ચિત ન લીધું હોય. તરસ—તે. સંવરસ—સર્વ. દેવ
 સિયરસ—દિવસ સંબંધી કીધેલા. અઘઆરસ—અતિચાર પા-
 પનાં. પડિકમામિ—પ્રાયશ્ચિત કરું છું. સમણોહં—શ્રમણ છું.
 સંજય—સંજતી છું. વિરય—સંસારથી વિરક્ત થયો છું. પ-
 ડિહય—હણ્યા છે. પચ્ચખાય—બંધી કરીને. પાવકમ્મે—પાપ-
 કર્મને. અનિયાણો—નીયાણા રહિત. દિઠિ સંપન્નો—સમકિત.
 દાંદ્રિ સહિત છે. માયા—કપટ. મોસ—જુઠાપણું. વીવજઓ--
 તજ દીધું છે, વરજ દીધું છે. અઠાધજેમુ--જે અઠી. દીવસમુ-

દેધુ—દીપ સમુદ્ર છે તેને વિષે. પનરસકમ્મ ભૂમીયુ—પંદર
કર્મ ભૂમી ક્ષેત્રને વિષે. જાવંતી—જેટલા. કેઈ--કોઈ. સાહુ--
સાધુ. રયહુરણુ--રજોહરણુ જેથી રજ કાઢી શકાય છે. ગુહ્ણી--ગુ.
ચ્છો. પડિગાહ--પાત્રાનાં. ધારા--ધરણુહાર છે. પંચમહાવય.
ધારા--પાંચ મહાવતનાં ધરણુહાર છે. અઠારસસહસ--અઠાર
હજાર. સીલંગરથધારા--અલ્પચર્ચનાં શ્લોકરૂપી રથનાં ધરનાર
છે. અખય આચાર ચરિતા--અક્ષય છે જેનાં આચાર, અને ચા-
રિત. તે સુવે--તે સર્વને. સિરસા--મસ્તક નમાડીને મથુસા-
મને કરી. મથએણુ વંદામી--મસ્તકે કરી નમુંજી.

પાંચ શ્રમણુ સૂત્ર વિષેનો સંવાદ

લીલાધર—મીત્ર ગાંડુલાલ ! પ્રતિક્રમણુમાં શ્રમણુ સૂત્ર બોલવું હોય
તો બોલી શકાય કે નહિ ?

ગાંડુલાલ—અંધુ લીલાધર ! એ સંબંધી હાલમાં ત્રણુ મત વિદ્ય-
માન છે ૧ કેટલાએક કહે છે કે શ્રમણુ સૂત્ર વિનાં પ્રતિક્રમ-
ણુ અપૂર્ણ ગણાય. ૨ કેટલાએક કહે છે કે શ્રમણુ સૂત્ર
બોલવામાં આવે તો કાંઈ હરકત નથી. કદાચ ન બોલે તો
પણુ ચાલે. પણુ પૌષધ વૃત કરનારે તો અવશ્ય બોલવુંજ
જોઈએ. ૩ અને કેટલાએક કહે છે કે શ્રમણુ સૂત્ર આવકથી
પૌષધ વૃતમાં પણુ બોલાય નહિં.

લીલાધર—એ ત્રણુ પ્રકારની માન્યતામાં કયા પ્રકારની માન્યતા
વધારે વજનદાર અને મહત્ત્વ કરવા યોગ્ય છે ?

ગાંડુલાલ—ખીજા પ્રકારની માન્યતામાં સરખાતથી બતાવવામાં આવેલ છે તેમ અમણ સૂત્ર બોલવામાં જ લાભ છે. જરાક છૂટ મળતા વધુ છૂટની ઈચ્છા હિદયમાન રહે છે. માટે અમણ સૂત્ર અવશ્ય બોલવું જ.

દીલાધર—અમણ સૂત્રનાં કેટલા વર્ગ પાડવામાં આવેલ છે ? અને પહેલું સૂત્ર શા માટે મુક્યું છે ?

ગાંડુલાલ—એનાં પાંચ વર્ગ પાડવામાં આવેલ છે. ઉંધમાં લાગેલા દોષોથી વિરક્ત બની ફરીથી તેવા દોષો ન થવા માટે પહેલું સૂત્ર મુકવામાં આવેલ છે.

દીલાધર—વહોરવા અને વહોરાવવાની વિધીનું ઉત્તમ શિક્ષણ પ્રદર્શક કેટલામું સૂત્ર છે ?

ગાંડુલાલ—ખીજું સૂત્ર છે.

દીલાધર—વહોરવા અને વહોરાવવાની અત્યુત્તમ રીતબાત કેટલા દોષ રહીત હોવી જોઈએ ?

ગાંડુલાલ—એંતાલીસ, સુડતાલીસ, કે છન્નું દોષ રહિત હોવી જોઈએ.

દીલાધર—ત્રીજું સૂત્ર શા માટે મુક્યું છે ?

ગાંડુલાલ—ચાર વખત સઝાય ન થઈ હોય તો તેની આજવણું લેવા માટે મુક્યું છે.

દીલાધર—પાંચ સમતી અને ત્રણ ગુપ્તિને જાળવી રાખી સાધુ જીવન ગુજારવા માટે અને તેમાં લાગેલા દોષોથી વિરક્ત થવા માટે કેટલામું સૂત્ર છે ?

ગાંડુલાલ—ચોથું સૂત્ર.

લીલાધર—પાંચમું સૂત્ર શા માટે મુક્યું છે ?

ગાંડુલાલ—કેવળીનાં પ્રરૂપેલ ધર્મની સંપૂર્ણ પ્રતિત આશી તે ધર્મ મહત્વ કરવા માટે મુક્યો છે.

પહેલા ખામણાં.

પહેલા ખામણાં પંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે જ્યવંતા તિર્થંકર દેવ બિરાજે છે. તે જધન્ય તિર્થંકર ૨૦, અને ઉત્કૃષ્ટા ૧૬૦ તેને મહારી તહમારી સમય સમયની વંદણાં હોજો. હવે વીસ તિર્થંકરનાં નામ કહે છે. ૧ શ્રી મંદીર સ્વામી. ૨ શ્રી જુગમંદીર સ્વામી. ૩ શ્રી બાહુ સ્વામી. ૪ શ્રી સુબાહુ સ્વામી. ૫ શ્રી સુજાતનાથ સ્વામી. ૬ શ્રી સ્વયંપ્રભુ સ્વામી. ૭ શ્રી ઋષભાનંદ સ્વામી. ૮ શ્રી અનંતવીર્ય સ્વામી. ૯ શ્રી સુરપ્રભુ સ્વામી. ૧૦ શ્રી વિશાળ પ્રભુ સ્વામી. ૧૧ શ્રી વજ્ર-ધરસ્વામી. ૧૨ શ્રી ચંદ્રાનન સ્વામી. ૧૩ શ્રી ચંદ્રબાહુ સ્વામી. ૧૪ શ્રી જુજંગદેવ સ્વામી. ૧૫ શ્રી ધૃશ્વર સ્વામી. ૧૬ શ્રી નેમપ્રભુ સ્વામી. ૧૭ શ્રી વિરસેન સ્વામી. ૧૮ શ્રી મહાભદ્ર સ્વામી. ૧૯ શ્રી દેવજસ સ્વામી. ૨૦ અને શ્રી અજીતસેન સ્વામી. તે સ્વામી કેવા છે ? મહારા તહમારા મન મનની, ઘટ ઘટની, અને સમય સમયની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે. ચૈાદ રાજલોક અંજલી જળ પ્રમાણે દેખી રહ્યા છે. અનંતુ જ્ઞાન છે, અનંતુ દર્શન છે, અનંતુ ચારીત્ર છે, અનંતુ તપ છે, અનંતુ ધીરજ છે, અનંતુ વીર્ય છે, ખટે ગુણે કરી સહીત છે, યોત્રીસ અતિશયે કરી બિરાજમાન છે, પાંત્રીસ પ્રકારની સત્ય વચન વાણી ગુણે કરી સહીત છે, એક હજારને અષ્ટ ઉત્તમ લક્ષણે કરી સહીત છે, અઢાર દોષ રહીત છે, બાર ગુણે કરી સહીત છે, ચાર ધનધાત્રી

કર્મ ક્ષય કર્યો છે, બાકીનાં ચાર કર્મ પાતળાં પાડ્યા છે, મુક્તિ જવાનું કામી થકા વિચરે છે, ભવ્ય જીવનાં સંદેહ ભાગે છે, સન્નેગી, સશરીરી, કેવળજ્ઞાની, કેવળ દર્શની, જ્યાપ્યાત ચારિત્રનાં ધરણુદાર છે, ક્ષાયક સમકિત, શુકલ ખ્યાન, શુકલ લેક્ષ્યા, શુભ ખ્યાન, શુભ જોગ, ચોસઠ ઇંદ્રનાં વંદનીક પૂજનિક અર્ચનિક છે, પંડિત વીરજ એ આદિ અનંત ગુણે કરી સહીત છે. ધન્ય તે સ્વામિનાથ ગામા-ગર નગર રાયહાણી પુર પાટણ એક ગામથી બીજે ગામ વિહાર કરતા હશે ત્યાં જીનેંદ્ર દેવરૂપિ સૂર્ય આગળથી ચાલે, તેની વાંસે ગણધર ચાલે, તે વાંસે શેષ સાધુ ચાલે, સ્વામીજી પગ ધરે ત્યાં લાખ પાંખડીનું પદ કમળપુલ થઈ આવે, પાછો પગ ઉપાડે ત્યારે વિસરાળ થઈ જાય, નદી નાળાં આવે ત્યાં પાજ બંધાય જાય, ખાડા ખામોચીયા આવે ત્યાં જમીન સરખી થઈ જાય. કાંટા સમે મુખે હોય તો ઉંધે મુખે થઈ જાય સ્વામીજી હજારો ગાઉનો વિહાર કરી બાગ બગીચામાં વનપાળની આરા લઈ સમોસરે, દેવતા આવી ત્રગડા ગઢની રચનાં કરે, ચાર દિશાએ ચાર દરવાજા થઈ આવે, સમોસરણુને મધ્ય ભાગે ફટક રતનું સિંહાસન થઈ આવે, બારગણું અશોક વૃક્ષ થઈ આવે, અંખોડાને સ્થળે ભા મંડળ થઈ આવે, ઉપર ચોવીશ જોડા ચામરનાં થઈ આવે, વનપાળ જઈ રાજદિકને વધામણી આપે, બાર પ્રકારની પ્રખદા બ્યાખ્યાન વાણી સાંભળે, સૌ સૌ પોત પોતાની ભાષામાં સ્તમજી જાય. ભવનપતિ અને તેની દેવી, જ્યોતિષી અને તેની દેવી, વૈમાનિક અને તેની દેવી, મનુષ્ય અને મનુષ્યણી, તિર્યંચ અને તિર્યંચણી એ બાર પ્રકારની પ્રખદા બ્યાખ્યાન વાણી સાંભળતા કોઈ કોઈનું વેર ઉલશે નહિ. ધન્ય તે મહારાજ જ્યાં જ્યાં દેશના દેતા

થકા વિચરતા હશે ત્યાં ત્યાં રાષ્ટ્રસર, તલવર, માડંબિ, કાડંબિ, શેઠ સેનાપતિ, ગાથાપતિ સ્વામીની દેશનાં સાબળી કર્ણુ પવિત્ર કરતા હશે, દર્શન દેદાર કરી નેત્ર પવિત્ર કરતા હશે, અશ્વનાદિક ચઉદ પ્રકારનું દાન દહ કર પવિત્ર કરતા હશે તેને ધન્ય છે. સ્વામિનાથ તમે પંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે બિરાળે છો. હું મોક્ષાબિલાષિ અત્રે એઠો છું. આપનાં જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપને વિષે અવિનય, અસા- તનાં, અભક્તિ, અપરાધ કયોં હોય તો મન વચન કાયાએ કરી હાથ જોડી મસ્ત નમાવી જુજો જુજો કરી ખમાવું છું. (આ સ્થળે ત્રણ વખત તિષ્ઠ્યુતોનો પાઠ કહેવો.)

પહેલા ખામણાં વિષેનો સંવાદ

અંપકસેન—મીત્ર વિજયસેન ! પ્રતિક્રમણમાં શ્રમણ સૂત્ર પછીનો કથો પાઠ આવે છે ? અને તે પાઠ શામાટે મુકયો છે ?

વિજયસેન—અંધુ અંપકસેન ! શ્રમણ સૂત્ર પછી પહેલા ખામણાંનો પાઠ આવે છે; અને તે પાઠ શ્રી અરિહંત દેવની વિસ્તારપણે સ્તુતિ કરી તેમનાં પ્રત્યેનાં ચએલ અવિનય માટે ક્ષમા માહવા સાર મુકવામાં આવેલ છે.

અંપકસેન—શ્રી અરિહંત દેવ હાલમાં કયે સ્થળે બિરાળે છે ?

વિજયસેન—શ્રી પંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે બિરાળે છે.

અ'પકસેન—શ્રી પંચ મહાવીરેહ ક્ષેત્રમાં હાલ કેટલા અરીહંત દેવ વીણમાન છે ?

વિજયસેન—જધન્ય ૨૦, અને ઉત્કૃષ્ટા ૧૬૦.

અ'પકસેન—જધન્ય અને ઉત્કૃષ્ટા એટલે શું ?

વિજયસેન—જધન્ય એટલે થોડામાં થોડા અને ઉત્કૃષ્ટા એટલે વધુમાં વધુ.

અ'પકસેન—શ્રી અરિહંત દેવ ખાય શું ?

વિજયસેન—સાધુની પેઠે અચેત આહાર.

વિજયસેન—શ્રી અરિહંત દેવનાં ઓઝંસમાં મુખ્યત્વે કરીને કયા સદ્ગુણોનાં આવિર્ભાવ પ્રદર્શિત થઈ રહે છે ?

વિજયસેન—સૌમ્ય નામનાં સદ્ગુણો.

અ'પકસેન—મીત્ર વિજયસેન ! આપનું ધાર્મિક જ્ઞાન કહી આપે છે કે આપ ખરેખર ઉંચ સંસ્કારી અને ચાતુર્યવંત છો. આપની મારા પ્રત્યેની અત્યુત્તમ લાગણી માટે ઉપકાર માની હવે હું જવાની રજા લઉં.

વિજયસેન—મીત્ર ! આપ પણ જીજ્ઞાસુ હોઈ મને અત્યાનંદ ઉત્પન્ન થયો છે.

અ'પકસેન—જયજીનેન્દ્ર.

વિજયસેન—જયજીનેન્દ્ર.

બીજા ખામણાં.

—(૦)—

બીજા ખામણાં અનંતાસિદ્ધ ભગવંતજીને કરુંછું. તે ભગવંત-
જીનાં ગુણગ્રામ કરતાં જધન્ય કર્મની ક્રોડું ખપે, અને ઉત્કૃષ્ટો રસ
ઉપજે તો આ જીવ તીર્થંકર નામ ગોત્ર ઉપાળે.

આ ચોવીશીનાં નામ—૧ શ્રી ઋષભદેવ સ્વામી, ૨ શ્રી અજી-
તનાથ સ્વામી, ૩ શ્રી સંભવનાથ સ્વામી, ૪ શ્રી અભિનંદન સ્વામી,
૫ શ્રી સુમતિનાથ સ્વામી, ૬ શ્રી પદ્મપ્રભ સ્વામી, ૭ શ્રી સુપા-
ર્થનાથ સ્વામી, ૮ શ્રી ચંદ્ર પ્રભ સ્વામી, ૯ શ્રી સુવિધીનાથ સ્વા-
મી, ૧૦ શ્રી શીતળનાથ સ્વામી, ૧૧ શ્રી શ્રેયાસિનાથ સ્વામી, ૧૨
શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામી, ૧૩ શ્રી વિમળનાથ સ્વામી, ૧૪ શ્રી અનં-
તનાથ સ્વામી, ૧૫ શ્રી ધર્મનાથ સ્વામી, ૧૬ શ્રી શાંતિનાથ સ્વામી,
૧૭ શ્રી કુંથુનાથ સ્વામી, ૧૮ શ્રી અરનાથ સ્વામી, ૧૯ શ્રી મહિ-
નાથ સ્વામી, ૨૦ શ્રી મુનિસુગ્રત સ્વામી, ૨૧ શ્રી નમીનાથ સ્વામી,
૨૨ શ્રી નેમનાથ સ્વામી, ૨૩ શ્રી પાર્શ્વનાથ સ્વામી, અને ૨૪ શ્રી
મહાવીર સ્વામી. તે એક ચોવીશી અનંત ચોવીશી અનંતા બેદે
સીઝી જીઝી આઠે કર્મ ક્ષય કરી મોક્ષ પધારેલ છે. તે આઠ કર્મ
કયા ૧ જ્ઞાનાવરણી, ૨ દર્શનાવરણી, ૩ વેદની, ૪ મોહની, ૫
આયુષ્ય, ૬ નામ, ૭ ગોત્ર, અને ૮ અંતરાય. એ આઠ કર્મ ક્ષય
કરી મુક્તિ જિલાએ પહોંચ્યા છે. તે મુક્તિશિલા કયાં છે? સમ
પૃથ્વિથી સાતસેં નેવું જોજન ઉંચપણે તારા મંડળ આવે, ત્યાંથી
દસ જોજન ઉંચપણે સૂરજનું વિમાન આવે, ત્યાંથી એંસી જોજન
ઉંચપણે ચંદ્રમાનું વિમાન આવે, ત્યાંથી ત્રણ જોજન ઉંચપણે

સનીશ્વરનો તારો આવે તે ઉપર ચાર જોજન ઉંચપણે ન-
 ક્ષત્રનું વિમાન આવે, ત્યાંથી ચાર જોજન ઉંચપણે શુધનો તારો
 આવે, તે ઉપર ત્રણ જોજન ઉંચપણે શુક્રનો તારો આવે, ત્યાંથી
 ત્રણ જોજન ઉંચપણે બ્રહ્મસ્પતિનો તારો આવે, ત્યાંથી ત્રણ જોજન
 ઉંચપણે મંગળનો તારો આવે, એમ નવસેં જોજન લગે જ્યોતીષ
 ચક્ર છે. તે ઉપરાંત અસંખ્યાતા જોજન કોડાકોડી ઉંચપણે બાર
 દેવલોક આવે. ૧ સુધર્મા, ૨ ધર્માન, ૩ સનંત કુમાર, ૪ મહેન્દ્ર,
 ૫ બ્રહ્મલોક, ૬ લાતંક, ૭ માહાશુક, ૮ સહસાર, ૯ આશુત, ૧૦
 પ્રાશુત, ૧૧ આરણ, અને ૧૨ અચ્યુત. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન
 ઉપર નવ ત્રિવૈક વિમાન છે. ૧ બદે, ૨ સુબદે, ૩ સુભગ્ને, ૪
 સુમાણસે, ૫ પ્રીયદંસણે, ૬ સુ દંસણે, ૭ આમોહે ૮ સુપડીબધ્ને,
 અને ૯ જસોધરે. પહેલી ત્રીકમાં એકસો અગિઆર વિમાન છે,
 બીજી ત્રીકમાં એકસો સાત વિમાન છે, અને ત્રીજી ત્રીકમાં એકસો
 વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉંચપણે પાંચ અનુતાર
 વિમાન છે. તેનાં નામ. ૧ વિજય, ૨ વિજયંત, ૩ જયત, ૪ અ-
 પરાજીત, અને ૫ સ્વાર્થ સિદ્ધ. તે સ્વાર્થસિદ્ધ મહા વિમાનની પ્વંજ
 થકી બાર જોજન ઉંચપણે મુક્તિ શિલા છે. તે મુક્તિ શિલા કેવી
 છે ? પિસતાલીસ લાખ જોજનની લાંબી પહોળી છે. મધ્યે આઠ
 જોજનની જડી છે, હિતરતાં છેડે માખીની પાંખ થકી પાતળી છે,
 ઉજળી ગોખીર, શંખ, ચંદ્ર, રૂપાનોપટ, મોતીનાં હાર, ખાર સા-
 ગરનાં પાણી થકી પણ અધીક ઉજળી છે. તે સિદ્ધસિલા ઉપર
 ઉંચપણે એક જોજનનાં છેલ્લા ગાઉનાં છઠ્ઠા બાજને વિષે સિદ્ધ
 ભગવંતજી બિરાજ રહ્યા છે. તે સ્વામી કેવા છે ? અવળું, અમંથું,

અરસે, અદાસે, અમૂર્તિ, અવિનાશી, બુધ નહિ, દુઃખ નહિ, રોગ નહિ, સોગ નહિ, જન્મ નહિ, જરા નહિ, મરણ નહિ, કર્મ નહિ, અનંત અનંત સુખની લહેરમાં બિરાજી રહ્યા છે. તમે સ્વામી ત્યાં બિરાજો છો, હું અહિં બેઠો છું. તમારા જ્ઞાન દર્શન સંબંધી અવિનય, અજ્ઞાતનાં, અભક્તિ, અપરાધ, કયોં હોય તો મન વચન કાયા એ કરી હાથ જોડી માન મોડી બુજો બુજો કરી ખમાવું છું. (અહિં તિષ્ઠ્યુતો નો પાઠ ૩ ત્રણ વાર કહેવો.)

બીજા ખામણાં વિષેનો સંવાદ.

ધીરચંદ—મીત્ર ધીરચંદ ! શ્રી સિદ્ધ ભગવંતજીની જહોજલાલી દર્શાવનાર તથા તેમનાં જ્ઞાન, દર્શન પ્રત્યેનાં થએલ અવિનય, અભક્તિ વિષે ક્ષમા યાચવા માટેનો પ્રતિક્રમણ સૂત્રમાં કયો પાઠ છે ?

ધીરચંદ—અંધુ વિરચંદ ! તેની જહોજલાલી પ્રદર્શક અને થએલ અવિનય ઇત્યાદીની ક્ષમા યાચવા વિષેનો 'બીજા ખામણાં' એ નામનો પાઠ છે.

વિરચંદ—બીજા ખામણામાં નવસે જોજનનાં જ્યોતિષ ચક્રની ઉપરનાં જે બારદેવલોક છે; તેમાં પહેલા અને બીજા દેવલોકમાં દેવતાઓનાં કેટલા વિમાનો છે ?

ધીરચંદ—પહેલામાં બત્રીસ લાખ અને બીજામાં અઠ્ઠાવીસ લાખ વિમાન છે.

વિરચંદ—સનંતકુમાર અને મહેંદ્ર નામનાં દેવલોકનો આકાર કેવો છે ? તેમજ તેમાં અનુક્રમે દેવતાઓનાં કેટલા વિમાનો છે ?

ધીરચંદ—આ બન્ને દેવલોક અર્ધ ચંદ્રમાને આકારે છે. સનંતકુમારમાં બાર લાખ અને મહેંદ્ર નામનાં દેવલોકમાં આઠ લાખ વિમાન છે.

ધીરચંદ—પાંચરાત્ર દેવલોકનું નામ શું ? અને તેમાં કેટલા વિમાનો છે ?

વિરચંદ—તેને ‘અલ્પલોક’ કહેવામાં આવે છે. તેમાં ચાર લાખ વિમાનો છે.

ધીરચંદ—અલ્પલોક નામનાં દેવલોકમાં દેવતાઓને રહેવાનાં મહેલો કેટલા જોજનનાં છે ? તેમજ તે દેવતાઓની ઉંચાઇ તથા આયુષ્ય કેટલું છે ?

ધીરચંદ—તે મહેલો સાતસેં જોજનનાં છે, દેવતાની ઉંચાઇ પાંચ હાથની છે, અને તેનું આયુષ્ય ઉત્કૃષ્ટ દશ સાગરનું છે.

વિરચંદ—છત્રુ લાતંક અને સાતમું મહાશુક નામનાં દેવલોકનાં ભોં તળીઆ કેટલા જોજનનાં છે ?

ધીરચંદ—લાતંકનાં પચીસો જોજનનાં અને ‘મહાશુક’ નાં ચૈવિસો જોજનનાં ભોં તળીઆ છે.

વિરચંદ—‘સહસાર’ નામનાં દેવલોકનો આકાર કયો છે ?

ધીરચંદ—તેનો આકાર પુરુષ ચંદ્રમાનાં આકાર જેવો છે.

વિરચંદ—નવમું ‘આશુત’ અને દસમું ‘પ્રશુત’ નામનાં દેવલોકમાં કેટલા વિમાનો છે ?

ધીરચંદ—તે બન્નેમાં મળી ચારસેં વિમાનો છે.

વીરચંદ—આરણ્ય, અને અચ્યુત નામનાં દેવલોકમાં રહેનારા દેવાની
અવધેણી કેટલા હાથની છે ?

ધીરચંદ—ત્રણ હાથની.

વીરચંદ—શ્રી સિદ્ધ ભગવાન ખાય શું ?

ધીરચંદ—તેને શરીરજ નથી તો પછી ખાવાનું ક્યાં રહ્યું.

વીરચંદ—જ્યાં સુધી જીવની સાથે કર્મની હયાતી હોય ત્યાં સુધી
જીવ સિદ્ધ ક્ષેત્રમાં જન્મ શકે કે નહિ ?

ધીરચંદ—કદીજ નહિ.

વીરચંદ—ત્યારે સિદ્ધનાં જીવોએ કેટલા કર્મ ક્ષય કર્યા છે ?

ધીરચંદ—આઠે કર્મ.

ત્રીજા ખામણાં.

ત્રીજા ખામણાં પંચ મહા વિદેહ ક્ષેત્રને વિષે જ્યવંતા કેવળી
ભગવાન બિરાજે છે; તે જન્મ્ય બે કોડ અને ઉત્કૃષ્ટા નવ કોડ
કેવળી તે—સ્વામી કેવા છે ? મારા તમારા મન મનની ઘટ ઘટની
અને સમય સમયની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે. ચૈદ રાજલોક
અંજળી જળ પ્રમાણે દેખી રહ્યા છે. અનંત જ્ઞાન છે, અનંત
દર્શન છે. અનંત ચારીત્ર છે, અનંત તપ છે, અનંત વીરજ છે,
અનંત ધીરજ છે. ખટ ગુણે કરી સહિત છે, ચાર બન્ધાતી કર્મ
ક્ષય કર્યા છે, ચાર કર્મ પાતળા પાડ્યા છે, મુક્તિ જવાનાં કામી
ચકા વિચરે છે, બધા જીવનાં સંદેહ બાજે છે, સજોગી, સશરીરી,

કેવળ જ્ઞાની, કેવળ દર્શની છે, જ્યાંજ્યાં ચારિત્રનાં ધરણુ હાર છે, ક્ષાયક સમકિત, શુક્લધ્યાન, શુક્લલેખ્યા, શુભ ધ્યાન, શુભ જોગ, પંડિત વીરજ એ આદિ અનંત ગુણે કરી સહીત છે, ધન્ય તે સ્વામીનાથ ગામાગર, નગર, રાયહાણી, જ્યાં જ્યાં સ્વામી દેશનાં દેતા ચક્ર વીચરતા હશે ત્યાં રાધસર, તલવર, માંડખી, કોડખી, શેઠ, સેનાપતિ, ગાથાપતિ સ્વામિનિ દેશનાં સાંભળી કાન પવિત્ર કરતા હશે, અશ્વનાદિક ચૌદ પ્રકારનું દાન દધ કર પવિત્ર કરતા હશે, તેને ધન્ય છે. સ્વામિનાથ તમે પંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે ખિરાજો છે. હું મોક્ષાભિલાષી અહિં બેઠો છું. આપનાં જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર તપ સખંધી અવિનય, અસાતનાં, અભક્તિ, અપરાધ કયોં હોય તો મન, વચન, કાયા એ કરી હાથ જોડી મસ્તક નમાવી ભુજો ભુજો કરી ક્ષમાવું છું. (તીખ્ખુતોનો પાઠ ત્રણવાર કહેવો.)

ત્રીજા ખામણાં વિષેનો સંવાદ.

પુનમચંદ—મીત્ર લલ્લુભાઈ ! પ્રતિક્રમણ સૂત્રમાં ત્રીજા ખામણાં શા માટે મુક્યા છે ?

લલ્લુભાઈ—અંધુ પુનમચંદ ! શ્રી કેવળી ભગવંતજીનાં જ્ઞાન, દર્શન, ચારીત્ર, અને તપ સખંધી કોઈ પણ જાતનો અવિનય થયો હોય તો તેની ક્ષમા માગવા માટે મુક્યા છે.

પુનમચંદ—કેવળી ભગવંતજી કાને કહેવાય ?

લલ્લુભાઈ—જેને 'કેવળજ્ઞાન' અને 'કેવળ દર્શન' પ્રાપ્ત થયું હોય તે કેવળી કહેવાય.

પુનમચંદ—આપણા ભરત ક્ષેત્રમાં હાલ કેટલા કેવળી છે ?

સંલુભાઈ—એકેય નહિ.

પુનમચંદ—જ્યારે એકેય કેવળી નથી; ત્યારે પ્રતિક્રમણ સૂત્રમાં ત્રીજા ખામણાં મુકવાનું શું કારણ ?

સંલુભાઈ—કેવળી આપણા ભરત ક્ષેત્રમાં નથી પણ પંચ મહા-વિદેહ ક્ષેત્રમાં હાલ વિશ્વમાન છે. માટેજ તેમના પ્રત્યેનાં યજ્ઞેલ અવિનય માટે ક્ષમા માગવા સાર ત્રીજા ખામણાંની હયાતી સ્વિકારેલ છે.

પુનમચંદ—તે કેવળી ભગવંતની સંખ્યા કેટલી છે ?

સંલુભાઈ—જઘન્ય એ કોડ અને ઉત્કૃષ્ટા નવ કોડ છે.

પુનમચંદ—અષ્ટ કર્મ પૈકીનાં કેટલા અને કયા કયા કર્મ કેવળી ભગવંતજીને હોય છે ?

સંલુભાઈ—તેને ચાર કર્મ છે. ૧ વેદની, ૨ આયુષ્ય, ૩ નામ, અને ૪ ગોત્ર. એ ચાર કર્મ જાણવા. બાકીનાં ચાર કર્મ તેણે ક્યાં કર્યાં છે.

પુનમચંદ—મીત્ર ! આવતી કાલે મારે આપની પાસેથી આવજા પ્રકારનું શિક્ષણ અંગિકાર કરવાની જરૂર છે. હાલતો હું જમણ.

સંલુભાઈ—અંધુ ! ધણીજ ખુશીની વાત.

પુનમચંદ—જયજીનેન્દ્ર.

સંલુભાઈ—જયજીનેન્દ્ર.

ચોથા ખામણાં.

ચોથા ખામણાં ગણધરજી, આચાર્યજી, ઉપાધ્યાયજીને કરુંહું. ગણધરજી આવન ગુણે કરી સહીત છે; આચાર્યજી છત્રીસ ગુણે કરી સહીત છે; ઉપાધ્યાયજી પચીસ ગુણે કરી સહીત છે. મારા તમારા ધર્મગુરૂ, ધર્માચાર્ય, ધર્મોપદેશનાં દાતાર, મહાપુરૂષ, પંડિતરાજ, મુનિરાજ, ગીતાર્થ, બહુસુત્રી, સૂત્ર સિદ્ધાંતનાં પારગામી, વિગેરે જે જે સાધુ મુનિરાજો આજોવી, પડિક્કમી, નિંદી, નિસલ થઇ, પ્રાચે દેવગતીએ પધાર્યા છે. તેમનો ધણો ઉપકાર છે. આજ વર્તમાન કાળે તરણ તારણ, તારણી નાવ સમાન, રત્ન ચિંતામણી સમાન, પારસ-મણિ સમાન, જીનશાશનનાં શણગાર, એવી અનેક ઉપમાએ કરી જે જે સાધુ મુનિરાજો મિરાજે છે તેને મારી તમારી સમય સમયની વંદણાં હોજો.

તે સ્વામી કેવા છે. પચ મહાવ્રતનાં પાલનહાર છે; પાંચ સમતિએ સુમતા, ત્રણ ગુપ્તિએ ગુપ્તા, છકાયનાં પીયર, છકાયનાં નાથ, સાત ભયનાં ટાલનહાર, આઠ મદનાં ગાળનાર, નવ વાડ વિશુદ્ધ બ્રહ્મચર્યનાં પાલણુહાર, દસવિધ યતિ ધર્મનાં અજવાળીક, અગી-આર શ્રાવકની પડિમા અને બાર બીજુની પડિમાનાં જાણનાર, સતર ભેદે સંયમનાં ધરણુહાર છે, બાવીસ પરિસહનાં જીતણુહાર છે, સતાવીસ સાધુનાં ગુણે કરી સહિત છે, એંતામીસ, સુશ્યાલીસ, તથા જન્નું દોષ રહીત આહાર પાણીનાં લહેણુહાર છે, આવન અનાચરણુનાં ટાળણુહાર છે, સચેતનાં આગી, અચેતનાં ભોગી, કંચન કામનીનાં ત્યાગી, માયા મમતાનાં ત્યાગી, સમતાનાં સાગર, દયાનાં આગર,

આદિ અનેક ગુણે કરી સહીત છે. ધન્ય મહારાજ તમે ગામ નગર-
પુર પાટણ ને વિષે બિરાજેછો, હું અહીં બેઠાહું. આપનાં જ્ઞાન,
દર્શન, ચારીત્ર, અને તપ સખંધી; અવિનય અપરાધ થયો હોય તો
મન વચન કાયાએ હાથ જોડી મસ્તક નમાવી ભુજો ભુજો કરી
ક્ષમાવુંછું. (તિષ્ઠતોનો પાઠ ત્રણ વખત કહેવો.)

ચોથા ખામણાં વિષેનો સંવાદ

સહૈરચંદ—મીત્ર કસ્તુરચંદ ! ગણધરજી, આચાર્યજી, અને ઉપા-
ધ્યાયજીનાં થએલ અવિનય માટે ક્ષમા ચાહી ખમાવવા વિષેની
હકીકત કયા ખામણામાં આવે છે ?

કસ્તુરચંદ—અંધુ સહૈરચંદ ! તે હકીકત ચોથા ખામણામાં આવે છે.

સહૈરચંદ—એ ત્રણે ગણધરજી, આચાર્યજી, અને ઉપાધ્યાયજીનાં

બધા મળીને કેટલા ગુણોનો સરવાળો આવે ?

કસ્તુરચંદ—બધા મળીને ૧૧૩ નો સરવાળો આવે.

સહૈરચંદ—તે કેવી રીતે થયા તે બતાવો જોઇએ ?

કસ્તુરચંદ—ગણધરજીનાં ૫૨, આચાર્યજીનાં ૩૬, અને ઉપાધ્યાયજી-
નાં ૨૫. બધા મળીને ૧૧૩ થયાં.

સહૈરચંદ—મીત્ર ! તમારી વાત સમજણી આપેલ તસ્તી માટે
ક્ષમા ચાહી જવાની રજા લઇશ.

કસ્તુરચંદ—અંધુ ! ક્ષમા ચાહવાની કાંઈ પણ જરૂર નથી. ભલે
ખુશીથી પધારો.

સહૈરચંદ—જયજીતેન્દ્ર.

કસ્તુરચંદ—જયજીતેન્દ્ર.

પાંચમાં ખામણી.

પાંચમાં ખામણી પાંચ ભરત, પાંચ ધરવત, ને પાંચ મહાવિદેહ અઢી દ્વિય ક્ષેત્ર ને વિષે જે સાધુ સાધવી બિરાજે છે; તે બધન્ય બે હજાર કોડ સાધુ સાધવી, અને ઉત્કૃષ્ટા નવહજાર કોડ સાધુ સાધવી તેમને મારી સમય સમયની વંદણાં હોજો. તે સ્વામીનાથ કેવા છે? પાંચ મહાવ્રતનાં પાલનહાર છે, પાંચ સમતિએ સુમતા, ત્રણ ગુપ્તિએ ગુપ્તા, છકાયનાં પિયર, છકાયનાં નાથ, સાત ભયનાં ટાળણુહાર, આઠ મદનાં ગાળનાર, નવવાડ વિશુદ્ધ બ્રહ્મચર્ય વ્રતનાં પાલનહાર છે, દશવિધ યતિ ધર્મનાં અજવાલીક છે, બારે બેદે તપશ્ચર્યાનાં કરનાર છે, સતર બેદે સંયમનાં ધરણુહાર છે, બાવીસ પરિસહનાં જીતણુહાર છે, સતાવીસ ગુણે કરી સહીત છે, બેંતાલીસ સુડતાલીસ તથા જન્તુ દોષ રહીત આહાર પાણીનાં લેહેણુહાર છે. બાવન અણ્યાચારનાં ટાલણુહાર છે, સચેતનાં ત્યાગી, અચેતનાં ભોગી, કંચન કામનીનાં ત્યાગી, માયા મમતાનાં ત્યાગી, સમતાનાં સાગર, દયાનાં આગર, આદિ અનેક ગુણે કરી સહીત છે, બન્ય મહારાજ તમે ગામ, નગર, પુર, પાટણુ ને વિષે બિરાજો છો. હું અત્રે બેઠો છું. તમારા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, અને તપ સખંધી અવિનય, અસાતનાં, અભક્તિ, અપરાધ કયોં હોય તો મન વચન કાયાએ કરી હાથ જોડી મસ્તક નમાવી બજો બજો કરી ખમાવું છું. (તિષ્ઠુતોનો પાઠ ત્રણવાર કહેવો.)

પાંચમાં ખામણું વિષેનો સંવાદ.

નાથાલાલ—મીત્ર છબીલદાસ ! પ્રતિક્રમણ સૂત્રમાં પાંચમાં ખામણું શામાટે મુક્યા છે ?

છબીલદાસ—સતાવીસ ગુણે કરી બલકૃત એવા સાધુ સાધવી પ્રત્યેનાં થએલ અવિનય માટે ક્ષમા ચાહવા સારું મુકવામાં આવેલ છે.

નાથાલાલ—સાધુ નામનું વિશેષણ શા ઉપરથી પડ્યું હશે ?

છબીલદાસ—આંતરીક શુદ્ધતાવડે આત્મસાધનાં કરવાથી ‘સાધુ’ એ નામનાં વિશેષણની હયાતી થઇ હોય એમ જણાય છે.

નાથાલાલ—સાધુનું લક્ષણ શું ?

છબીલદાસ—પંચમહાવ્રત, છઠું રાત્રી બોજન, પાંચ સમતિ, અને ત્રણ ગુપ્તિ જાળવી રાખે તે ‘સાધુ’ છે એમ કહી શકાય. આટલા લક્ષણો-ગુણો તો અવશ્ય ‘સાધુ’ તરીકે ખપાવવાની ઇચ્છાવાળા પાસે હોવાજ નોઇએ.

નાથાલાલ—મીત્ર ! સાધુ કેને કહેવા ? અમર કેવા લક્ષણો યુક્ત હોય તેને સાધુ કહેવાય ? વિગેરે પ્રકારનું શિક્ષણ આજે મને આપનાં તરફથી મળ્યું છે. તે ખાતે ઉપકાર માનું છું. હ્યે જયજીનેન્દ્ર

છબીલદાસ—જયજીનેન્દ્ર.

છઠ્ઠા ખામણું.

છઠ્ઠા ખામણું અઢી દ્વિપમાંહી, અઢી દ્વિપ બહાર, અસં-
ખ્યાતા શ્રાવક શ્રાવિકાને કરું છું; તે શ્રાવકજી કેવા છે, હુથી, તમથી
દાને, શિયલે, તપે, ભાવે ગુણે કરી અધિક છે. એ વખત આવ-
શ્યક પ્રતિક્રમણનાં કરણહાર છે. મહિનામાં બે, ચાર, અઠર છ
પોષાનાં કરનાર છે, સમકિત સહિત બાર વૃત ધારી, અગ્યાર પડી-
માનાં સેવણહાર છે. જીવ અજીવ આદિ નવતત્ત્વનાં જાણનાર છે,
ત્રણ મનોરથનાં ચિંતવનાર છે, એકવીસ શ્રાવકને ગુણે કરી સહીત
છે. દુષ્ણા પાતળા જીવની દયાનાં આણનાર છે, પરધન પથ્થર
બરોબર લેખે છે, પરસ્ત્રી માતા બેન બરોબર લેખે છે, દઢ ધર્મિ,
પ્રિય ધર્મિ, દેવતાનાં ડગાબ્યા ડગે નહિં એવા છે, ધર્મનો રંગ હાડ
હાડની મીંજયે લાગ્યે છે, એવા શ્રાવક, શ્રાવિકા, સંવર, પોષા,
પ્રતિક્રમણમાં બિરાજતા હશે તેને આજનાં દિવસ સંબંધી અવિ-
નય, અસાતનાં, અલકિત કરી હોય, તો બળે બળે કરી ખમાવું છું.

છઠ્ઠા ખામણું વિષેનો સંવાદ.

ભોગીલાલ--મીત્ર છબીલદાસ ! છઠ્ઠા ખામણું કાને માટે ઉદ્દેશીને
બોલી શકાય છે ?

છબીલદાસ--અંધુ ભોગીલાલ ! છઠ્ઠા ખામણું શ્રાવક શ્રાવિકાને
ઉદ્દેશી બોલવામાં આવે છે.

ભોગીલાલ--શ્રાવક તરીકે જાણવાનાં મુખ્યત્વે કરીને કયા કયા
લક્ષણો છે ?

છબીલદાસ—જેનાં હૃદયપટમાં કારણબાવનાનું સામ્રાજ્ય સ્થપાય રહ્યું છે; જેનાં પ્રવર્તનમાં નીતિમય જીવનનો વારી પ્રવાહ અહરનિશ્ચ વલ્યા કરે છે, અને જેનાં શ્વસો શ્વાસમાં પરહિ-તનાં યજ્ઞ કુંડ મધ્યે સ્વાત્મભોગ અને પ્રેમાર્પણની સુંદર ભાવનાનાં પરમાણુઓ નિરંતર આવાગમન કરી રહ્યા છે. તેવા ઉત્તમ પાત્રોની દરેક પ્રવૃત્તિ શ્રાવકપણાનાં લક્ષણોનું ભાન કરાવે છે.

ભોગીલાલ—ત્યારે શું હાથમાં માળા મઢી, કપાળે કેસરનો ચાંદનો કરી, અને મોપતિ કટાસણું ધત્યાદિ ધાર્મિક સાધનો સહ-ક્રિયા કરનાર શ્રાવકપણું ને યોગ્ય નથી ?

છબીલદાસ—એમાં દિર્ઘદષ્ટિથી વિચાર કરવાનો છે. એકાંતનય, અને અનેકાંતનય એમ ઉભય પ્રકારનાં નયો આ વખતે સ્વિકારવા પડે છે. પણ એટલું તો ચોક્કસ છે કે નિયમીત સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, ધત્યાદિ, ધાર્મિક ક્રિયા કરનારાઓ જ્યારે ઉપાશ્રયની બહાર નીકળી ‘શેરનું સવા શેર લેવું ને શેરનું પોણા શેર દેવું.’ આ સૂત્રને પ્રાણુથી પણ અધીક માની રાક્ષસી સ્વરૂપ ધારણ કરે છે ત્યારે તેનું શ્રાવકપણું માત્ર ભોળી દુનીયાને ઠગવા રૂપેજ છે એમ કહેવામાં અતિ-શયોકિત નથી. કુદરત આવી પ્રવૃત્તિ કદી પણ સહન કરી સકતી જ નથી એ ચોક્કસ છે.

ભોગીલાલ—શ્રાવકનાં મુખ્યત્વે કરીને કેટલા ગુણો છે.

છબીલદાસ—એકવીશ છે.

ભોગીલાલ—જટા ખામણાં શા માટે મુક્યા છે ?

છબીલદાસ—શ્રાવક શ્રાવિકા પ્રત્યે આપસ આપસમાં વેર, ઝેર, કજીઆ, કંકાસ ઇત્યાદિ અવિનય અપરાધ થયો હોય તો તેની ખરા દીલથી મારી માગવા માટે મુકયા છે ?

ભોગીલાલ—હાલમાં આપણું પ્રવર્તન એવું છે કે જે કોઈની સાથે કોઈ પણ જાતની બોલાચાલી, કજીઓ કંકાસ, કે કિંચીત પણ લાગણી દુખાવાનો પ્રસંગ ન આવો હોય તેને ત્યાં જઈ બે હાથ જોડી ‘હું તમોને ખમાવું છું.’ આવા શબ્દો માત્ર મુખ દ્વારાએજ બોલાય છે. પણ જેની સાથે વેરભાવ ઇત્યાદિ થયા હોય તેને ખમાવાની બીલકુલ પ્રવૃત્તિ સેવવામાં આવતી નથી. તો પછી આનું નામ ‘ખમાવવું.’ કહી શકાય ?

છબીલદાસ—ભાઈ ! કુદરત શાણી છે. બધા દેવ દેવીઓ અને એવટે ભગવાનને પણ ઠગવાની ઠગખાજમાં વાણીઓ પહેલે નંખર ગણાય છે; પરંતુ કુદરતને ઠગવાની ઠગખાજ તે રચી શકે તેમ નથી. સંવત્સરીનું પ્રતિક્રમણ જેમ તેમ કરી લઈ ‘ખમાવા’ નો ડોળ કરનારા ડોળધાલુ શ્રાવકો જો શ્રાવક-પણાનાં કર્તવ્યોથી માહિતમાર થાય તો તેને ધણું જાણવાનું મળી શકે છે. નાહક મોટા અવાજે ખમાવાની રાડોનાં ખરાડાઓ પાડ્યા કરતા આખા વર્ષ દરમીયાન જેની જેની સાથે હૃદયની લાગણી દુખાવાનો પ્રસંગ આવ્યો હોય તેની તેની સમક્ષ ખરા અંતઃકરણ પૂર્વક ક્ષમાવાની પ્રવૃત્તિ સેવવામાં આવે તો જ આજે જૈન સમાજમાં ઝેર, વેર, કજીયા, કંકાસ, બીન્નતા ઇત્યાદિ દુષ્કાળ દુર્ગુણોનો પડો તેમ છે.

ભોળીલાલ—ભાઈ ! આપની વાત સાચી છે. પોતાનાં ગામથી હજારો માઈ દુર બેસનારાઓને પણ પત્ર દ્વારાએ ખમાવાનું થતીયે પણ ચાલ્યા કરે છે. આથી નાહક પૈસાનો જેર વ્યથ થાય છે. પણ જેની સાથે વેર વિરોધ થયો હોય તેની સાથે બંને પત્ર દ્વારાએ ખમાવે તો પણ ધણુંજ સારું કહેવાય પરમાત્મા જૈન સમાજની દરેક વ્યક્તિને સન્મતિ આપે કે જેથી તે દરેક વ્યક્તિ ક્ષમાવાનાં સત્ય બાવાર્યથી જાણીતી થાય.

છળીલદાસ—મીત્ર ! તમારી બાવનાં સત્ય છે.

ભોળીલાલ—જયજીતેન્દ્ર.

છળીલદાસ—જયજીતેન્દ્ર.

સાધુ સાધવીને ક્ષમાવું છું, શ્રાવક શ્રાવિકાને ક્ષમાવું છું, સમકિત દષ્ટિ જીવને ક્ષમાવું છું, ઉપકારી બાઈ બાઈને ક્ષમાવું છું, ચોરાશી લક્ષ જીવાંજીનેના જીવને ક્ષમાવું છું, સાત લાખ પૃથ્વીકાય સાતલાખ અપકાય, સાતલાખ તેઉકાય, સાતલાખ વાયુકાય, દસ-લાખ પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય, ચઉદ લાખ સાધાદ્રશ્ય વનસ્પતિકાય, બે લાખ બે ઇન્દ્રિય, બે લાખ તે ઇન્દ્રિય, બે લાખ ચોરન્દ્રિય, ચાર લાખ નારકી, ચાર લાખ દેવતા, ચાર લાખ તિર્યચ પચેન્દ્રિય, ચૌદ લાખ મનુષ્યની જાતી, એ ચોરાશી લક્ષ જીવાંજીનીનાં જીવને હાલતાં, ચાલતાં, ઉઠતાં, બેસતાં, અજાણપણે હણ્યા હોય, હણ્યાબ્યા હોય, છેલા હોય, બેલા હોય, પરિતાપના-કીલામના ઉપજવી હોય તો અનંતાસિદ્ધ કેવળીની સામે મિચ્છામી દુષ્કંડં.

ખામેમિ—ખમાવું હઉં સંવેળવા—સર્વ જીવને. સંવે-
 ણવાવી—સર્વ જીવ. ખમંતુમે—મહારો અપરાધ ક્ષમા કરજો.
 મિત્તિ—મિત્રાષ છે. મે—મહારે. સંવલૂએસુ—સર્વ જીવ સાથે
 વેર—દુશ્મનાઇ. મઝં—મહારે. નકેણુઈ—કાષ સાથે નથી. એવ
 મહં—એ પ્રકારે હું. આલોધયં—કહું હઉં. નિંદ્યં—નિંદા
 કરું છું. ખોટું કીધું તેની મહિયં—ગરહા કરું છું. દુગંધિયં—
 ખોટું કીધું એમ કહું છું. સવ--સર્વ પાપ. તિવિહેણું--ત્રણ
 પ્રકારે મન વચન કાયાએ કરી, પઠિકતો—પ્રાયશ્ચિત કરું છું.
 વંદામિ—નમસ્કાર કરું છું. જિજ્ઞાસુઉવીસં—ચોવિસ જીન તિથેકરને
 અતિચાર આજોબ્યા, પઠિકમ્મા, નિંદા, નિશ્ચલ્ય થયા, વિશેષે
 વિશેષે અરિહંત, સિદ્ધ, કેવળી, ગણધર, આચાર્યજી, ઉપાધ્યાયજી,
 સાધુ, સાધવી, ગુરૂ આદિને જુજો જુજો કરી ખમાવ્યા છે.
 (આ ઠેકાણે “ઈચ્છામિ ખમાસમણો” એ વખત પુરું કહેવું.)
 સ્વામીનાથ સામાયિક ૧, ચોવિસથો ૨, વંદણા ૩, અને
 પ્રતિક્રમણ ૪ એ ચાર આવશ્યક પૂરા થયા ને પાંચમા આવ-
 શ્યકની આજ્ઞા લેવી,

પાંચમો આવશ્યક.

દેવસી—દિવસ સંબંધી. પ્રાયશ્ચિત—પાપ. વિશુદ્ધનાર્થ—
 ચોખ્ખા કરવા માટે. કરેમી—હું કરું છું. કાઉસગ--સ્થિર
 કાયા રાખવાનું.
 આ ઠેકાણે પ્રથમ નવકારનો, પછી કરેમીભંતેનો, પછી
 ઈચ્છામી ઠામી કાઉસગનો, અને પછી તસ્સ ઉત્તરીનો પાઠ

કહેવો. અને ત્યાર પછી ચાર લોગસનો અથવા તો ધર્મ
ખ્યાનનો કાઉસંગ કરવો. (પાખીનાં પ્રતિક્રમણે ચાર લોગ-
સનો ચામાસી પ્રતિક્રમણે વીસ લોગસનો, અને સંવત્સરી
પ્રતિક્રમણે ચાલીસ લોગસને કાઉસંગ કરવો.) ત્યાર પછી
એક નોકાર ગણી તે કાઉસંગ પાળ્યા પછી લોગસનો પાઠ
બોલવો. અને છેવટે ઇચ્છામિ ખમાસમણનો પાઠ બે
વખત બોલવો.

સ્વામિનાથ સામાયિક ૧, ચોવિસંથો ૨, વંદણાં ૩, પ્રતિ-
ક્રમણ ૪, અને કાઉસંગ ૫, એ પાંચે આવશ્યક પુરા થયા. તેને
વિષે વિતરાગ દેવની આજ્ઞામાં કનો, માત્રા, મીંડી ૫૬, અક્ષર,
ઓધું, અદકું, વિપરીત બણાણું હોય અને તે સંબંધી મારા
આત્માને કાંઈ પથુ જાતનો પાપ દોષ લાગ્યો હોય તો અનંતા
સિદ્ધ કેવળી ભગવંતજીની સાક્ષીએ તરસ મિચ્છામી દુકકડં.

છઠ્ઠો આવશ્યક.

આ સ્થળે મનની સ્થિરતા પ્રમાણે ચાતો સૂર્ય ઉગે ત્યાં સુધી
ત્રૈવિહારનાં પચ્ચખાણુ નીચે પ્રમાણે કરવા.

ચૃદિવિહું પિઆહારં—ચાર પ્રકારના આહાર અસણું—
અન. પાણું—પાણી, ખાધમં—મેવાદિક. સાધમં—મુખવાસ.
અજથાણુભોગેણું—અજણતાં મુખમાં કાંઈ વસ્તુ બલાધ જાય
તેની માફી. સહસ્સાગારેણું—બળાકારે મોઢામાં કાંઈ કાંઈ નાખે
તેની માફી. સ્વસમાહિ-વત્તિઆગારેણું—વોસિરામિ-તજું છું.

સ્વામિનાથ સામાયિક ૧, ચોવિસ'થો ૨, વંદણા ૩, પ્રતિક્રમણ ૪, કાઉસગ ૫, અને પચ્ચખખાણ ૬, એ છએ આવ. સ્થક પુરા થયા તેને વિષે કાનો, માત્રા, મીંડી, પદ, ઓણું, અદકું, વિપરીત બણાણું હોય અને અબજણતાં મારા આત્માને કાષપણ જાતનો દોષ લાગ્યો હોય તો તસ્મ મિચ્છામિ દુક્કડં.

મિથ્યાત્વનું પ્રતિક્રમણ, અવતનું પ્રતિક્રમણ, કષાયનું પ્રતિક્રમણ, પ્રમાદનું પ્રતિક્રમણ, અશુભ જોગનું પ્રતિક્રમણ, ખ્યાશી બોલનું પ્રતિક્રમણ એને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ અતિચાર, અને અણુચાર વિગેરે અબજણતાં કાષપણ જાતનો દોષ લાગ્યો હોય તો મિચ્છામી દુક્કડં.

ગયાકાલનું પ્રતિક્રમણ, વર્તમાનકાળનાં સંવર, આવતા કાળનાં પચ્ચખખાણ, કરેમિ મંજળં, મહામંજળં, અયથુષ મંજળ.

(આ સ્થળે ત્રણ નમોસ્થુણું કહેવા.)

ૐ શાંતિ ! શાંતિ ! ! શાંતિ ! ! !

